

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

VII. évf. 3. szám
1996. június
50,— Ft

Jézusi gazdaságtan

*Elektronizált
világ*

*Az evangéliumok
értelmezéséről*

*Interjú
Orbán Péter
gyógypedagógussal*

Moha-mese

*Könyvek
Szent Pál
teológiájáról*

Olvasók fóruma

Az inkvizícióról

*Lassúság
vagy gyorsaság
kultúrája?*

Wilhelm Haller

Az üdvözítő alternatíva

Jézusi etika a gazdaságban és a politikában
(2. rész)

Az ember hajszolja a halhatatlanságot

Hogyan lehetséges, hogy a háború után tizenkét millió menekültnek tudtunk szállást, munkát és kenyeret adni, ma viszont képtelenek vagyunk arra, hogy két-három millió munkanélkülit a keresőtársadalomba integráljunk és megzabolázzuk az elvadult pénzgazdaságot?

A szokásos válaszoknál — technikai haladás, piacok telítődése — mélyebbre ásva meg kell látnunk, hogy a mai munkanélküliek, tehát a tönkrement őstermelők és csődbe jutott kisvállalkozók, a legújabb áldozatainak a hosszú ideje zajló folyamatnak, melyben a társadalom a peremcsoportokat elnyomja. Ilyenek voltak mindig a szegények, a bénák, a gyógyíthatatlanok, fertőző betegek. Ma a technikai haladás következtében a *csökkent teljesítményűek* játsszák a régi *csökkent képességűek* szerepét. A társadalom magja egyre inkább a bajnok típusra redukálódik, aki fiatal, feltörekvő és sikeres, ahogy azt a TV-hirdetésekből látjuk. Stefi Graf a bálvány.

De mi hajt bennünket a technikai haladás sebességének exponenciális növelésére? Az amerikai Ken Wilber „Féldő az evolúcióban” című könyvében ha nem is egyetlen, de egyszerű és nagyon lényegi választ ad erre a kérdésre. Szerinte az ember önmaga tudatához vezető szellemi fejlődése útján már régen átlépte a kritikus határt, „amikor saját halálának tudása felderengett előtte”. Az ember számára a legmeggrázóbb tudat, hogy élete elkerülhetetlenül ki van szolgáltatva a halálnak. **Ezért mindent száműz környezetéből, ami a halálra emlékezteti és körüveszi magát halhatatlansági szimbólumokkal, vagyis illúziót illúzióra halmaz.** Ezek legfontosabbjai azok, amelyek látszatbiztonságot nyújtanak, vagyis amelyek adódnak a gazdasági és katonai hatalomból, a tulajdonból és birtoklásból, s ezek végtelen növelésére irányuló igényből, a kamatos kamatból. Az exponenciális, vagyis végtelen növekedés az örökkévalóságnak csak illúzióját nyújtja, hiszen Jézus szerint az Isten és a mammon szolgálata kizárják egymást.

A másik ilyen halhatatlansági szimbólum a siker, a győzelem állandó hajszolása, ahol minden meccs után a vesztes ott marad a porondon, a ringben, a tenispályán, pillanatnyi örökkévalóságélményt nyújtva a győztesnek.

Ez a beállítottság kétszeresen is megtévesztő. Megtagadjuk az élet árnyoldalainak tudomásulvételét, s a társadalomból kiszorítjuk azokat, akik ezekre emlékeztetnek bennünket. Ugyanakkor a siker és győzelem hajszolásával egyre több embert taszítunk az élet árnyékos oldalára, akik az elmúlásra emlékeztetnek bennünket, tehát készen áll az ördögi spirális.

A társadalom kettéhasítása tehát annak következménye, hogy **hiábavalóan hajszoljuk halhatatlanságunkat**, s ez a hajsza szenvedélyjellegű, sem törvénnyel, sem több-

letekkel nem elégíthető ki. Vagyis a tudatalatti indítást tudatosítanunk és integrálnunk kell, a személyiség egyéni és a társadalom kollektív szintjén egyaránt. **Ha ezt beláttuk, érthetővé válik Jézus magatartása a társadalom peremén élők iránt. Az egyén üdvössége nemcsak a saját árnyoldalak feldolgozását és integrálását feltételezi, hanem letagadhatatlanul hozzátartozik a társadalmi árnyoldalak észrevétele és a szolidáris magatartás a társadalom árnyoldalán állók iránt.** Az ún. keresztény Nyugat ezt nem dolgozta fel és a látszateredmények gyorsuló spirálisán mozog.

Legalábbis a keresztények számára Jézus volna a probléma megoldása. Ő azonban, noha a konstantini fordulat következtében alakja összeolvadt a „Legyőzhetetlen Nap”, a Sol invictus, a római napisten alakjával, mégiscsak a sikeres és győzelmes ember *antiútusa*: **történetileg tekintve az emberiség nagy kudarcot vallói közé számít.** Ebből a szellemi örökségből szinte semmit sem fogtunk fel, s a kettős tévedés spirálisát mi németek jártuk meg a legmélyebben.

Az egyén és a társadalom üdvösségének kezdete azon múlik kicsiben és nagyban egyaránt, ráébredünk-e a **transzcendenciára**, belsőleg megtapasztaljuk-e az isteni igazságot, mely nagyobb anyagi létünkénél, **mely mindent és mindenkit összeköt, a bennünk lévő világosat és sötétet éppen úgy, mint a „világosakat” és „sötéteket” a társadalomban.**

Isten népe mint a társadalmi változások kezdeményezője és hordozója

Amilyen rejtőző az Isten (Iz 45,15), olyan rejtettek az ember megváltásának és megszabadításának útjai. Ennek oka, hogy Jézus messiásvoltának két középponti jellemzőjét, a királyi-politikai és főpapi-vallásos területet az utóbbira szűkítettük le. Az előbbi a külső világgal, az utóbbi az ember belső világával van kapcsolatban. Mivel **a kettő egymással szoros kölcsönhatásban van, széjjel nem választhatók**, tehát a kereszténység által végrehajtott szétválasztás nemcsak tudathasadást eredményezett, hanem annak megtagadását, **hogy jézusi etikával szolgáljon a világnak. Gyatrán igazolja Max Weber ezt a világnézetet olymódon, hogy kettéválasztja az etikát a világ „realitásai” között alkalmazandó felelősségetikára és a csak magánszférára alkalmazható érületetikára.**

A korai kereszténység azzal akarta igazolni Jézus messiásvoltát, hogy az elközelgett Isten Országát az élet minden területén láthatóvá igyekezett tenni. **Életközösségek hálózatát hozták létre**, ami messze több volt vallási közösségeknél: nem a Weber-féle hasadt etika szerint éltek kicsinyként és szegényként erőszakmentesen a társadalom peremén. **A társadalmi és számszerű nő-**

vekedés azonban eljuttatta őket a konstantini fordulat nagy bűnbeeséséig, hogy részt vegyenek a világi és szellemi hatalomban, ahonnan már csak egy kis lépést kellett megtennie az egyháznak, hogy a társadalmi felelősségből az ember vallási és karitatív igényei kielégítésének rezervátumába vonuljon vissza. E lépés pontosan így nevezhető meg: elárulták az Isten népe eszményét és össztársadalmi feladatát! Azóta az egyház a két szélsőség között tántorog ide-oda, legtöbbször áldozatul esve a hatalom, uralkodás és erőszak Jézus által visszautasított római-imperialista elveinek. Az eszébe sem jut, hogy a meghirdetett etikát összegyházi vonatkozásban a társadalom és a gazdaság területein kikísérletezze. Mindent ráhagyja a társadalom peremén élő közösségi mozgalmakra vagy az antropozófusokra. Ugyanakkor maga legitimálja az állam hatalomgyakorlását cserébe a privilégiumokért, ahogy ezt évezredek óta teszi minden vallás papsága. Nem kell felsorolnunk, hogy mi mindent nem volt képes megakadályozni a Weber-féle felelősségetika a fegyverkezési versenytől az emberi és természeti környezet tönkretételén át a kamatos kamat társadalomhasító hatásáig.

A helyzet láttán a kereszténységen belül négy alapmagatartás fedezhető fel. A **fundamentalisták** primitív dualizmusukban családi és vasárnapi kereszténységet űznek; elfogadják, hogy a világ a gonosz áldozata lett, s így az ördögöt Isten egyenrangú ellenjátékosává téve várják a nagy rendcsinálást, melyben ők nyilván a győztes oldalon állnak majd, mert nem veszik észre, hogy a kiáltó igazságtalanságoknak ők is a haszonélvezői. A **politikai reformisták** a jó ügy érdekében — néha nehéz szívvel — vállalják a hatalom, uralkodás és erőszak útját még akkor is, ha csalódva a szociáldemokratákban, most a zöldekre tesznek. Nem látják, hogy mindkét párt útja a hatalomhoz opportunizmussal és lompos megalkuvásokkal van kiköveztve, s egoista céljaik költségeit politikai ellenfeleikre igyekeznek hátrítani. A **harmadik csoport tevékenysége figyelmeztetésekben és tiltakozásokban merül ki**, és sikertelenségük vagy kedvüket szegi, vagy militánssá gerjeszti őket. A **negyedik a titkos tanok, újhullám jellegű mozgalmak csoportja**, akiket csak saját üdvösségük érdekel.

A történelemből látható, hogy a válságok sorozatát végeredményben az ún. „keresztény” népek idézték elő, ezért itt volna az ideje, hogy a Jézussal elérkezett Isten-uralmat konkrét élettel töltsük meg, különben a Hegyibeszéd igéi soha nem testesülnek meg. Ezt belátva a politikailag elkötelezett élet kettős stratégiát folytathat, lemondva a hatalomról, uralkodásról és erőszakról: az igazságtalanságokat fel kell tárni, ki kell mondani, meg kell bélyegezni, s ennek kiegészítéseképpen a helyeset meg kell tanulni, szerinte kell élni és szeretni kell. Ahogy Jézus a maga követői számára megmutatta a római cézárak alternatíváját, úgy kell a keresztényeknek felépíteniük a hatalmi-katonai tömbökkel szemben az üdvözítő alternatívát. E feladatnak az egyházak mai állapotukban nem felelnek meg, mert visszatérve „Egyiptom húsos fazekainak” rabszolgaságába elfelejtették a zsidó-keresztény történelem Jézusban kicsúcsosodó — az egyes ember és a népek javát szolgáló politikára irányuló — önálló kezdeményezését.

Mikor fogjuk fel ezt végre és kezdünk munkához? Az idő beérett!

Kiválasztás és kivonulás

A zsidóknak történelmük során két nagy kísértésük volt. Az egyik abban állt, hogy kiválasztott népként a népek legkiválóbbjának tekintsék magukat. Ez a kísértés főleg azokban az évszázadokban volt nagy, mikor a környező népek műveltsége messze a zsidóké alatt volt, s ezért közülük sokan estek a kihívó szemtelenség és fel-fuvalkodottság bűnébe. Ez a viselkedés környezetüket ellenségesé hangolta, s üldözni kedték a zsidókat. Ebből származott a másik kísértés: az üldözés elkerülése érdekében alkalmazkodni, hasonulni a környezethez, ami az önértékek és elhivatottság feladását jelentette.

Ezt a kiválasztottság- és népheztartozástudatot a keresztényeknek alig lehet megtalálni, s a különbség már az istenképben is megmutatkozik. Amíg a keresztény mint kicsiny madár Isten kezébe rejtve érzi magát, addig a zsidón Isten ökle nyugszik. A keresztény számára az alkalmazkodás gyerekkorától természetes és a kiválasztás nem jelent témát. Az Isten népéhez tartozás tudata nem ütközik másirányú lojalitásaival, ez legfeljebb egyes szektáknál fordul elő. Egy kis kényelmetlenség akkor merül fel, ha különböző nemzetiségű keresztények egy háborúban egymás fejét verik be, vagy „békében”, ami tulajdonképp csak nem-háború, az elrettentés koncepciójának megfelelően el nem fogadható viselkedés esetén totális kiirtással fenyegetik egymást. De egyáltalán kihez köt a hűség köteleke: a hazához, önmagához, Istenhez, vagy valami eszményhez? Összezavarodtunk! Ugyan van-e ma még jelentősége a zsidó értelemben vett nemzetekfeletti Isten népe fogalomnak?

A kiválasztásnak előfeltétele a kivonulás, és mivel senki sem tagadhatja, hogy aktív vagy passzív módon mindnyájan részesei vagyunk az ember és a teremtmények elleni kiáltó igazságtalanságnak és a nyílt vagy rejtett strukturális erőszaknak, szükség van a kivonulásra. Ez pedig szükségképp kiválasztáshoz vezet.

A kiválasztás belső távolságtartást, önállósulást, ugyanakkor kötődést jelentő, hordképes közösség-alakulást eredményez. A pártszerű részérdekek legyőzését, szolidaritást a kirekesztettekkel. Nem menekült a világtól, hanem hegyre épült várost, Isten törvényei szerint alakított társadalmi rendet. Megkönnyítene a kisebbségek összefogását, ha hajlandók volnánk a jézusi hagyomány értelmében a kiválasztottság útját járni a jobb jövő érdekében, lemondva a hatalomról, uralkodásról és erőszakról.

Jézus politikája

Jézus történelmi alakjával foglalkozni nehéz vállalkozás, mert állandóan vitatott, hogy hagyományából mi a hiteles. A jámborok számára a fő érték a mennyországba jutni, tehát a vallási-lelki terület annyira túlhangsúlyozott, hogy a társadalmi-gazdasági szempontok teljesen háttérbe szorulnak. Akik a lelki vonallal nem tudnak mit kezdeni, azok meg azt nem értik, mit jelenthet a mai ember számára egy kétezer évvel ezelőtt élt idealista ács, akit a római megszálló hatalom kivégzett, mint annyi más előtte is, utána is.

Persze néhány dolgot nem szabad elfelejtenünk. A Biblia zsidóságában vallás és politika nem volt szétválasztható, a bel- és külpolitika legélesebb kritikusa a próféták voltak. Jézus korában a zsidó nép közel

kétezer esztendeje hordozta egész világhoz szóló messiási küldetésstudatát. *Istent felszabadítónak élték meg:* nemcsak a rabszolgaságból, hanem az ember minden nyomorúságából, és nemcsak az egyén, hanem minden nép számára, akinek törvényei az uralkodásmentes társadalom felépítését célozzák. *Ennek első nagy elárulása a királytámasztásra irányuló, Sámuelhez intézett követelés,* s ebben az ügyben érdekes módon a keresztények soha semmit sem vetettek még a zsidók szemére. Az árulás tudata tovább élt a zsidók között, s így született meg Izajásnál a nem uralkodó király eszményképe és a szenvedő istenszolgá-alak, amely aztán Jézusban testesül meg.

A zsidók várták a messiáskirályt, ha másért nem, hogy felszabadítsa őket a római iga alól. Ez a politikai rendszer egy korrupt felső réteg együttműködése mellett olyan ideológiát terjesztett el, mely még ma is az imperializmus és a hatalom, uralkodás, erőszak, kényszer, kizsákmányolás és elnyomás színfonmája. Tehát olyan elveket, melyek a zsidó hagyomány és Jézus értelmezése szerint szöges elletétben állnak az Isten uralmát jellemző érvekkel. Jézus világosan látta, hogy az ördögöt nem lehet Belzebub ujjával kiűzni, mert aki erőszakra erőszakkal válaszol, úgy jár, mint később Jeruzsálem. **Erőszakmentességével Ő nyitotta meg az emberiség számára az egyetlen utat, mely kivezet az erőszak ördögi spirálisából;** azzal ti., hogy le kell mondani mind az erőszakos, mind az erőszakmentes ellenállásról és aktív, pozitív magunkat alávetéssel békét kell teremteni, bármilyen kihívást is jelent ez számunkra. „Boldogok a szelídlelkűek...”

Aki a hatalom mellett dönt, az az új bort a régi tömlőbe tölti, hiszen a hatalom az erőszak szülőanyja. Jézus tiszta viszonyokat teremt a hatalom kérdésében. A világosság-nak, sónak és kovásznak még a demokratikus többség hatalmára sincs szüksége. Elég az Isten Lelke által vezetett kisebbség, ha az hajlandó az egzisztenciális elköteleződésre. De hogyan változtatható meg a világ, ha teljesen lemondunk a hatalomról? Úgy, hogy Jézus tudta, amit ma mindnyájunknak tudnunk kellene: **hatalommal és többségekkel nem lehet tartós változást létrehozni, hiszen hatalomváltáskor a hatalomtól megfosztottak a következő hatalomváltásra várnak, mivel nem jött létre a tudatok és szívek megváltozása.** A hatalom mindig érvényre jut, végső esetben kényszer és erőszak árán, mert a hatalmi-politikai gondolkodásmód teljesen elveszti kompromisszumképességét. Ha „minden eszközzel” meg akarom győzni a másképpgondolkodót, ez annak pszichikai-fizikai megsemmisítéséhez vezet. Szemben áll ezzel a szolgálat útja, mely engedi — ahogy ezt Isten teszi velünk —, hogy a másik szabadon járja saját útját.

A hatalom a túlerő útját járja a párbeszéd fáradságos útja helyett. Társadalmi méretekben így oligarchiák, pártok és frakciók keletkeznek, melyek között csak monológ létezik, s a dialógus csak a csoporton belül marad meg, ahol viszont már nincsenek termékeny feszültségek. Ahol hiányzik a dialógus, megáll az emberré válás folyamata, s szélső esetben a frakció is szétesik. Lásd Sztálin elszigetelődését. Csak az a párbeszéd hozhat tartós változást, mely a saját meggyőződést is hajlandó kockáztatni. Ezért nincs köze a jézusi politikához sem a parlamentáris útnak, sem az egyházközségi képviselőtestületeknek, sem a békemozgalmaknak, mert mindegyik a kirekesztés útját járja ahelyett, hogy saját szeméből ki-

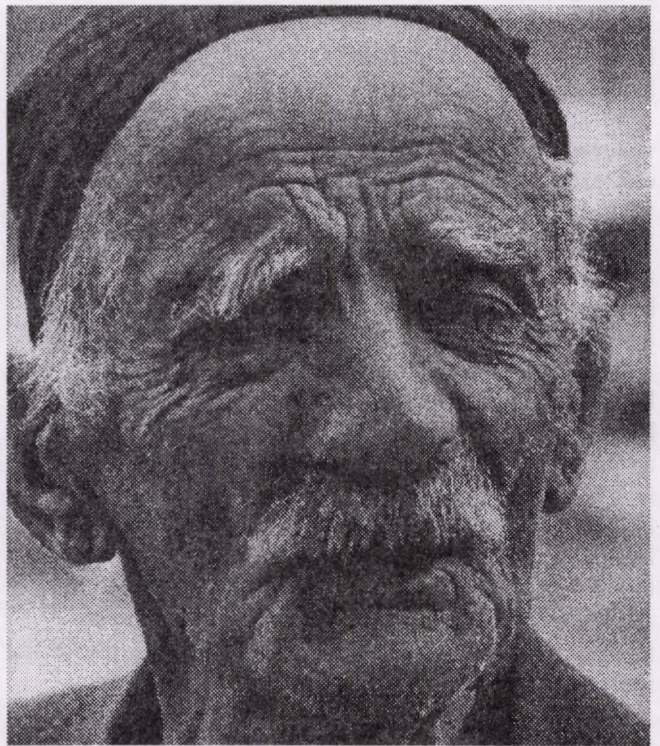
venné a gerendát. Persze ez az út éppoly sikertelen, mint Jézusé volt. Utána egy emberöltővel megtizedelik a zsidóságot a rómaiak, a zsidókereszténység pedig felolvad a pogánykereszténységben, mindmáig leragasztva annak szemét a Jézus által alapított messianisztikus mozgalom társadalmi és politikai teológiája iránt. A többit már tudjuk. **A konstantini fordulat után a kereszténység kényelmesen berendezkedett a „siralom völgyében” és romanizálódva folytatta azt, amit a cézárok elkezdtek.**

Ma tehát nem várhatunk csodákra, vennünk kell a bátorságot a kivonuláshoz. A feladat világos: Jézus politikájának megvalósítása. És ebben semmi nem akadályozhat meg bennünket, csak saját tehetetlenségünk.

Pax Christi és Pax Romana

A konstantini fordulat a római birodalom területén társaság- és udvarképessé tette a kereszténységet, ami lehetővé tette az új vallás gyors elterjedését. Ez persze magával hozta a „keresztény” politika kialakításának szükségességét, vagyis keresztényként kellett hozzászólni a nagypolitika, a gazdaság, a törvénykezés és az államhatalom kérdéseihez. **Hogyan birkóztak meg a kor keresztényei a szerepváltással, hogyan lettek peremcsoportokból a római társadalom hordképes tagjai?** Feladták alapvető tartalmaikat a hasonulásban? Róma alkalmazkodott a kereszténységhez, vagy fordítva? Szintézis jött-e létre, mely mindkét felet gazdagította, vagy netán a kör négyeszőgesítésének kísérletéről volt szó? **Talán a külső jelek elárulják a folyamat lényegét.**

A keresztények heti ünnepét a szabbatról vasárnapra tették át. Ez nemcsak a végleges szakítást eredményezte Isten népének régebbi ágával, a zsidósággal, hanem dokumentálta a zsidó üdvözítő- és messiásképek összeolvadását a Sol incictus-szal, a római „megváltóval”. Ezt csak erősítette, hogy *Jézus születését a téli napfordulóra, a napisten feltámadásának ünnepére tették,* ami nem volna baj, ha a két alak rokonságban állna egymással. De Jézus alakja soha nem redukálható az örökké győztes

világuralkodó alakjára, s így az összeolvasztás Jézus alakjában elnyomta a szenvedő Isten-szolgája, a megfeszítettség összetevőjét. Így létrejött a keresztény triumfalizmus, a központosított állami teljhatalom szimbóluma.

A római cézárak és a názáreti Jézus ellentétét talán leginkább a békéik közötti különbség mutatja meg. A közvetlenül Rómából levezetett Pax Romana az imperializmus békéje, előbb a római, majd a német, ma az amerikai sas, az angol oroszlan vagy orosz medve jegyében, s jelenti a gyakorolt hatalom, uralkodás és erőszak elfogadását, az abba belenyugvást. Ezért a békéért szenvedett és halt meg Jézus? *Cezáreai Euzébiusz* püspök szerint igen: ő a tudathasadást odáig viszi, hogy Jézus messiasváltót a főpapi szerepre metszi vissza, így az Ő békéje csak benső jellegű, de Augusztinuszt politikai messiásnak kiáltja ki, s így a világ üdve a Pax Romanán alapszik. A történelem azonban ennek épp az ellenkezőjét tanítja. A végső váltóállítást *Jusztiniánusz császár* hajtja végre a hatodik században római mintára összeállított polgári joggyűjteménnyel, mely a biztonságra helyezi a hangsúlyt, abszolutizálja a magántulajdont, annak majd Dél-Amerikában és Afrikában látható borzalmas következményeivel. **A római-imperialista sas teljesen bekebelezte a zsidó-messiási bányát.** Ez még a templomépítkezésben is kifejezésre jut, ugyanis a szószerk általában a főúri erkély alatt helyezkedik el — vagyis az igehirdetés a főúr oltalma és felügyelete alatt zajlik. **Az átalakult kereszténység lemond alapfeladatáról, hogy az egyént és társadalmat felszabadítsa a hatalombirtoklók és a bálványok embert elnyomó és rabszolgává tevő uralma alól, és Jézust vallásalapítónak fokozza le.**

Az alapvető különbség a két béke között abban áll, hogy a Pax Romana szerint béke csak úgy lehetséges, ha a jó elnyomja a rosszat. Mi vagyunk a jók, a többiek a rosszak. E gondolat jegyében pazaroljuk milliárdok százait fegyverkezésre. A Pax Christi lemond a hatalomról, uralkodásról és erőszakról, **kész az ellentétekből adódó feszültségek elviselésére**, vállalja az ebből adódó szenvedést és fájdalmat, és nem hárítja vissza azt a másakra, mint a Pax Romana teszi örökös bűnbakkeresésével. Az első keresztények ebben a „békében” éltek önálló társadalomként a római világbirodalmon belül, s persze ez sokuknak életébe került. De néhány száz évvel Jézus működése után követői megadták magukat a hatalom démoni kísértésének, s **elbukásukat Jézus messiásvoltának „privatizálásával” igazolták, téve ezt még ma is folyamatosan.** Tehát vissza kell térni a gyökerekhez, ki kell építeni a békét és igazságosságot a szeretet útján valószínű közösségeket, s így helyet lehet teremteni a Pax Christi, s ezzel az emberiség üdvössége számára — a nagytársadalom Pax Romanáján belül — úgy, mint régen.

Isten népe és a világ egysége

A mi generációnk az első, mely kis kék labdaként láthatta meg a Földet a mindenségben. Ez szimbolizálhatná annak belátását, hogy minden határ, elválasztás,

pártoskodás, a rivalizálás, konkurrencia és ellenségeskedés fogalmaiban történő gondolkodás természetellenes és túl kell jutnunk rajtuk, ha a béke és igazságosság korszakába akarunk eljutni. Mindez persze a végét kell hogy jelentse a keresztény felfuvalkodottságnak, hogy ti, csak mi birtokoljuk az üdvözítő igazságot. Egyre inkább felismerjük, hogy a *megnevezhetetlen Isten minden korban és minden kultúrában kinyilatkoztatta és kinyilatkoztatja magát.* Minden, kultúra által meghatározott sajátosság és emberi hordalék ellenére az öröklött vallás legtöbbször számára menedékhely, s így a keresztényeknek semmi alapjuk arra, hogy sajátjukat a többi fölé emeljék. **Ironikus és tragikus tény, hogy a zsidó-keresztény hagyomány egyszerűsége pontosan ott és abban van, amivel kapcsolatos feladatát és felelősségét a legtöbb keresztény a legelkeseredettebben tagadja, mégpedig a politikai síkon.**

*Játékos kedvű
pirosló alkony előtt látom
a fák bársony ág-hogát
lágyan keresztezik egymást
cikázva feszülnek, hallom
szerető suttogásukat, öregező sikolyukat*

*Ugrásra kész fűszékénységgel várom
hogy Egyértelmű legyek,
mint ezek a lassan
korhadó fák*

*a naplemente mintha biztatna
egyre csak feketedő
mosolyával*

Az emberiség fejlődéstörténetében Isten népének döntő szerepe volna az uralkodásmentes társadalom megvalósításával. A mózesi törvények egyrészt meghatározzák az emberek egymás közti és a teremtmény Istenhez való viszonyát, másrészt Isten népét feladatának végrehajtása érdekében tartósan kiválasztják a többi nép közül. Ez a feladat pedig csak közösségileg valószínűsíthető meg. Egyszerűen hihetetlen, hogy a többi népeknek a hatalom, uralkodás és erőszak kötelekeiből történő felszabadítására irányuló feladatunkat mennyire semmibe vesszük! **A többi népek majd csak akkor kezdenek el valamit, ha Isten népe már megmutatta, hogy milyen az erőszakmentes társadalom.**

Jézus nem korának cézárjaihoz szólt, hanem ahhoz a kisebbséghez, mely hajlandó volt komolyan venni a Hegyibeszédet. Sőt a tudatátalakítás radikális ugrását nem is a nehézkes nemzetállamoktól várja, hanem a jelszerepet vállaló erőszakmentesektől. Kortársai nem értették meg, ezért csak a kereszt maradt számára. *A világ ma azért van katasztrofális helyzetben, mert tevékenységünk kimerül a vezetők kritizálásában ahelyett, hogy elköteleznék magunkat az építő munkában.* Nem válunk Isten tevékeny népévé. Ez a keresztény egyház legnagyobb nyomora.

Keresztények és zsidók kiválasztottságtudatának nem mindenek felett álló üdv-tanukon, hanem sajátos politikai feladatukon kell alapulnia, hiszen a külső és belső rabszolgaságból felszabadító Istent hirdetik. Hogyan egyeztethető össze ezzel mindaz, ami a **felszabadítási teológiával kapcsolatban történt az egyházban?**

Annak következtében, hogy az egyház vallásra csonkította önmagát, alkalmatlan arra, hogy az isteni könyörület edénye legyen az emberiség számára.

Fontos rámutatnom: Jézus óta Isten népe két történelmi jelentőségű tévedést követett el. Az *első*: a messiási mozgalmat a görög-római kultúra által döntően befolyásolt vallássá alakította. A *második*: a zsidó nemzetállam megalkotása, mely Isten népét egy nemzetállamra redukálja. E két, valószínűleg elkerülhetetlen tévedésből üdv-történetileg jó dolog úgy származhat, ha felismerjük a tévedést és visszatalálunk a helyes útra.

Az üdvözítő alternatívának a társadalom középponti területein új utakat kell járnia. Döntő, hogy ne akadjon el a fizikai és pszichikai egészség, az oktatás, a vallás, vagy a titkos tanítások peremterületein, hanem hatoljon be a törvényalkotás és gazdaság magterületeibe. Ez az a terület, ahol eldől, hogy valóban példaszerűen új társadalom keletkezik-e. Első pillantásra a törvényalkotás állami monopóliumnak látszik. Mégsem akadályozhat bennünket semmi abban, hogy az állam zavarása nélkül egymással **jézusi jogérzék szerint** járjunk el a gyakorlatban. Ha pedig eljárásunk az államot zavarja, például a menekültek ügyében, akkor **fájdalmas konfliktusok mellett is nekünk kell menedéket biztosítanunk.** Különben az emberiség soha nem tehető egyetlen családdá a szó igazi értelmében.

Trossingen

Willi Haller azonban nemcsak könyvet ír, elméleteket gyárt, hanem Helga Kessler „Életház”-projekt című, a Badische Zeitung 1992.05.16–17-i számában megjelent cikke szerint Trossingenben létrehozta szociális kísérletként az „ideigtartó családot”. Egy számítógépes cég üzletvezetőjeként már régebben kilépett a gazdaságból, hogy „teljesen új dolgokat csináljon”. Barátokat gyűjtött maga köré, akikkel rendszeres és módszeres beszélgetések útján eljutottak odáig, hogy „nemcsak kérdéseket akarnak felvetni, hanem válaszokat is akarnak adni”. Úgy döntöttek, hogy a családot tekintik alapnak, s ezen a bázison a

peremre szorultakért kezdenek dolgozni. A pénzt össze-kéregették, kamatmentes kölcsönöket vettek fel, és öt évvel ezelőtt berendezték az első „életházat”. Ennek két háromgyermekes család az **állandó lakója**, és egy egyedülálló nő segít nekik. Feladatuk, hogy olyan elmagányosodott embereknek nyújtsanak stabil családi légkört, akik valami miatt elvesztették a talajt a lábuk alól. Persze **legfeljebb egy-két évig és havonta 770 DM bérért** napi háromszori étkezéssel, amit közösen költenek el. Az étkezési időközön kívül a lakók szabadon rendelkeznek idejükkel. A kísérlet pedig sikeres, mert eddig még mindenkinek volt bátorsága az ugráshoz vissza az önálló életbe.

Alapelveiket Willi Haller így foglalja össze: „Mindenkivel előfordulhat, hogy gyengének bizonyul”, „segítünk, hogy segíts magadon”, „nyíltság és önkéntesség”... Az egész vállalkozás alapja **egy elkötelezett baráti kör**, amely Haller számára „a politikai változások csírasejtje”. Minden jelentkező felvételének elengedhetetlen kritériuma, hogy valami konkrét célt tűznek ki közösen, pl., hogy befejezi az iskoláit. Nem törekszenek lehatárolt személycsoportokra, mert igényük, hogy „a társadalom mikrokozmosza legyenek”.

Azóta három különböző helységben három újabb élet-házat indítottak el, mert sokan vannak a várakozólistán. Trossingenben pedig most hozzák létre a „nudliházat”, ahol az életház-közösség modern gépekkel különböző térsztaféléket fog gyártani, és azokat árulják majd. Tehát a társadalmi együttélés új formáit kísérletezik ki jelszavuk szerint: „A szabadságot és védettséget nem kell alávetéssel megfizetni, sem a nagycsaládban, sem a munkaadónál.”

A baráti kör az uralkodási struktúrákat megalkuvás nélkül visszautasítja. Bármilyen romantikusnak tűnik is ez az egész, máig a sikerek Haller igazát bizonyítják. „Tulajdonképpen ilyesmi minden városban kellene” — mondja. A trossingeniek megtették a kezdő lépést.

(A könyvismertetést Hampel Károly készítette)

Vincze Endre

Mikroelektronika és társadalom

A fenti címmel adott ki tanulmánykötetet Günter Friedrichs és Adam Schaff.

Az alábbiakban e kötet főbb gondolatait ismertetjük.

1. Birtokolni vagy létezni?

Erich Fromm szellemes címet adott nemrégiben nálunk is megjelent egyik könyvének: a „To Have or to Be?” — „Birtokolni vagy létezni?” filozófiai alapkérdést, amely egy új társadalom kritériumaira, alternatíváira, ill. működőképességére keresi a választ. A mű a két említett létmód empirikus, pszichológiai és társadalmi elemzése.

Az ember a múltban, a jelenben és jövőbeli törekvéseiben a **Birtoklás**, a fogyasztás, a szükségletek mind magasabb fokon való kielégítése, ill. annak vágya mellett tette le a voksot, a létezés, az önépítés, szellemi-lelki képességek kibontakoztatása, az önmegvalósítás anyagiakban szerényebb igénye helyett. Jól tette-e vagy rosszul, ez már világnézeti kérdés. Tény, hogy a határtalan fejlődés nagy ígérete — kilátás a természet leigá-

zására és az anyagi bőségre, a lehető legnagyobb mérvű boldogságra és korlátlan személyes szabadságra —, ez tartotta nemzedékeken át a reményt és a hitet az ipari korszak kezdete óta. Már az ószövetségi ember is megtalálta az ideológiát a világ feletti uralkodásra irányuló törekvéseihez a Teremtés könyvében: „Töltsetek be a földet és hajtátok uralmatok alá! Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és minden

állaton, amely mozog a földön. Nettek adok minden növényt és fát, mely magot rejt és gyümölcsöt érlel, hogy táplálékotok legyen!” (Ter 1,28–29). Persze a bibliai ígérettől még vezethetett volna az út a **Létezés** felé is, amely csak a szükséges mértékben veszi igénybe a Föld javait. Ám az ember nem elégedett meg a tengeri halak, mezei vadak és a fák-bokrok gyümölcssei mint táplálék és létfeltétel elfogadásával, hanem amint módjában állt, felhalmozta azokat, s a föld egyéb nyersanyagait és energiáit is kezdte kitermelni. A Birtoklásra való irányultság egyidős az emberiséggel, s amint a történelemből tudjuk, nemcsak a föld javaira, hanem a **másik ember feletti uralomra** is kiterjedt ez az igénye. Weöres Sándor sorai jutnak eszünkbe a „Rongyszőnyeg” ciklusból:

„Valamikor én is Úr akartam lenni,
Ó, bár jó szolga lehetnék!
De jaj, szolgál csak egy van: az Isten,
S uraktól nyüzsgő a végtelenség!”

Jóllehet az ember a természet feletti aktív uralmat civilizációja kezdete óta gyakorolja, ennek az uralomnak az ipari korszak kezdetéig korlátai voltak. Kezdetben az adott pontra ható mechanikai erőt tudták megsokszorozni egyszerű gépek alkalmazásával: az emberi és állati erőt különféle áttételek segítségével hihetetlen mértékben fel lehetett erősíteni. Archimédesztől származik a híres mondás: „Adjatok a Földön kívül egy fix pontot, s én kifordítom a világot sarkából!” Ám a világ nem volt szögletes, s az emelők, csigák, később fogaskerekek, szíjáttételes hajtások nem termelték, csak átalakították az energiát. Az áttörést a tüzelőanyagok, szén, olaj, gáz felszabaduló energiájának bevetése (gőzgép, robbanómotor) és akkumulálása (villamosenergia) jelentette, a később felfedezett nukleáris energiát is ideértve.

Amióta pedig a híradástechnika, a távközlés fejlesztésével a gyengeáramú elektronikában megjelentek a félvezetők, lényegesen kevesebb helyet (miniatürizálás) és üzemeltetési energiát (egyúttal költséget) igényelve, s az emberi észet a számítógép váltotta föl, az ipari haladás megerősítette a XX. szd. emberét abbéli hitében, hogy úton vagyunk a határtalan termelés és ezáltal a határtalan fogyasztás felé.

2. Áldás vagy átok?

Áldás vagy átok? — teszi fel a kérdést az alcímben a szerkesztő, aki a Római Klub számára készíti a jelentést a több szerző tollából összegyűjtött frások egybefűzésekor. Áldás-e, hogy a technika segítségével mindenható, a tudomány által mindentudók leszünk? Istenekké válunk a világ felett (valamennyien, vagy csak a kivételes helyzetben lévők?), hatalommal rendelkező lényekké, akiknek a természet az új teremtéshez csupán az építőköveket szolgáltatja majd?

Mind többen lettek, akik a szabadság újfajta érzését élték meg. Saját életük urai voltak, a feudális függés láncai széttörttek, minden bilincstől szabadon azt teheték, amit akartak. S bár ez csak a felső és középrétegekre volt érvényes, az ő vívmányaik hitették el a többiekkel is, hogy a társadalom minden tagja végül is az új szabadság részesévé válik, csak az iparosodás haladjon változatlan ütemben tovább. A szocializmus és a kommunizmus, amely először egy új társadalom és egy újfajta ember kialakítására törekvő mozgalom volt, gyorsan olyan erővé vált, amely egy mindenki számára lehetséges polgári életideált állított fel: az *általánosított burzsoát* mint a jövő férfit és nőjét. Ha majd mindenki gazdagságban és kényelemben él, csak akkor lesz mindenki határtalanul boldog („Ha majd a bőség kosarából mindenki egyaránt vehet...” — vajon erre gondolt Petőfi?). A határtalan termelésnek, abszolút szabadságnak és végtelen boldogságnak e hármasa alkotta az új *fejlődésvallás* magját, és a Fejlődés Földi Városa lépett az „Isten városa” (Civitas Dei) helyébe. Csoda-e hát, hogy ez az új hit energiával, vitalitással és reménnyel töltötte el követőit?

Bár a kötet szerzői konkrét műszaki vagy gazdasági problémákat elemeznek, szinte valamennyi tanulmány sorai között ott bujkál egy félelmetes aggodás és kérdés: áldás-e vagy átok az új technológiák megjelenése az átlagmunkás, a munkahelyek számának alakulása, a környezet, a harmadik világ, az egyén boldogsága, a Föld sorsa s az emberiség jövője szempontjából? Hadiipar, katonai alkalmazások, erkölcsös gazdaság, ökonómiai rendszerek, ökológiai problémák, foglalkoztatás, munka-

hely, munkanélküliség, energia- és anyagtakarékosság (pazarlás), szakképzés, munka mint hivatás, megélhetés, szegény és gazdag országok, népesedési gondok, Észak-Dél párbeszéde... mind-mind napirendi kérdések. Inkább csak kiragadni lehet néhányat, mint valamennyit érdemben körbejárni.

Az alábbiakban az elektronika és erkölcs viszonya, az erőszak, az ökológia, az élet iránti felelősség szempontjai szerint próbálom végigkövetni a kötet néhány tanulmányát.

3. Elektronika és erőszak

A mikroelektronika és társadalom című könyv Alexander King bevezető tanulmányával kezdődik, amely már címében is arra keresi a választ, hogy „csak egy más technológiával van-e dolgunk, vagy új ipari forradalom előtt állunk?” Már a téma felvetése során, amiből megismerhetjük a mikroelektronika jellemzőit, műszaki-gazdasági feltételeit és kihatásait, történelmi előfeltételeit és helyét a 20. század viszonyai között, előbukkan egy érdekes gondolat: a mikroelektronika fejlődését leginkább a korszerű hadviselés, a hadiipar igényei inspirálták: „A mikroelektronika térhódítása a gazdaságban és a társadalomban 'titokban' már széles körűvé vált... hivatalok, elektronikus bankrendszerek, védekező és támadó katonai berendezések irányításának kifinomult rendszere, új háztartási cikkek és természetesen számítógépek mindenhol, de ez a nagyközönség számára nem mindig látható.”

Bartha professzor gondolata jut eszembe, aki ezt mondta: „Tudják, kérem, mi vitte előre a 20. század elején a természet, a látás fiziológiájáról való orvosi és pszichológiai ismereteinket? Az 1905-ös japán-orosz háború. Amikor már hosszú-csővű, huzagolt puskát is használtak, aminek a tölténye kúpos volt, kistömögű és nagysebességű, s a koponyát nem roncsolta a becsapódásnál, az orvosok kezdték vizsgálni az elesett katonák épen maradt agyvelejét...” Persze, a hadiipar múltban és jelenben is igényt tartott az alattvalók, adózó állampolgárok pénzére, melynek egy részét a technikai fejlődést is forradalmasító kutatásokra, fejlesztésekre fordították.

A tanulmány további adatokkal is szolgál a fenti megfigyelésre: „Új információs iparág született, s ez je-

lontos hatással lesz életvitelünkre. Volt már néhány drámai-technológiai fejlődés a múltban (légi közlekedés, **nukleáris fegyverek és energiák**) ...” A mikroelektronika fejlődéstörténete az 1950-es évek technikai szintjéről indulva különböző elektronikus eszközökön, kezdetleges számítógépeken, vákuumos elektroncsöveken át, a félvezetők tulajdonságait felhasználó diódák–tranzisztorok fejlesztése–alkalmazása útját járva érkezett el a mai állapotig. Az elektroncsövek robusztusak és nagy energiaigényűek, a félvezetők lényegesen kisebbek és kevesebb energiaigényűek, de a huzalozás miatt még mindig nagy méretűek voltak. „Az ilyen áramkörök további miniaturizálását az **USA hadiparának technológiai követelményei hozták létre**, hiszen fejlesztési terveikhez szükség volt a súly és a térfogat csökkentésére. Az ipari kutatólaboratóriumoknak adott **hadipari kutatási szerződések** 1959-ben, az integrált áramkör koncepciójának kifejlesztésével, áttöréshez vezettek.” S miközben a tranzisztorok csoportos előállításáról, összehuzalozásáról, az integrált áramkör kifejlesztéséről, a mikrochip és mikroprocesszor megjelenéséről olvasunk, szinte megfogalmazódik egy ki nem mondott tétel: a technikai–műszaki fejlődés elsődleges célja a minél hatékonyabban pusztító fegyverek kikísérletezése, s a gazdasági alkalmazás csak másodlagos cél, a „népjóléti” cél pedig elenyésző, az egyes ember örüljön, ha csurran-cseppen valami, digitális óra, zsebszámológép stb. formájában az ő számára is a mikroelektronika áldásaiból, bár a szerző ezeknek nagy részét is, például az elektronikus játékok, a tranzisztoros rádiók, televíziók ilyen nagy arányú elterjedését „**kétes áldásnak**” nevezi.

A katonai célú fejlesztés elsődlegessége rendre felbukkan a tanulmány további alfejezeteiben is. A „Technológiai fejlődés politikai következményei” c. fejezet például áttekinti a szerszámok fejlődését a primitív eszközöktől — a tűz használatától a mezőgazdasági művelésen, a bronz- és vaskorszakon át a legújabb korig, hangsúlyozva a technológiai haladás és a társadalmi átalakulás folytonos kölcsönhatását: „A technológia politikai hatása legvilágosabban

katonai és gazdasági téren jelentkezett. Amikor a hosszú íjat felváltotta az íjpuska, az új fegyverről a korabeli pápai enciklika az utolsó ítélet hangnemében írt. Ez pontosan megfelelt azoknak a félelmeknek, amelyek az első nukleáris bomba felrobbantását követték. **A puskapor első katonai alkalmazását követően a katonai technológia felgyorsult fejlődése**

*Élünk egymás kedvéért
Kedvetlen napok homályos burkában
Külön takaróba burkolózva
Éjszakánként
Öntudatlan álmoknak
Kiszolgáltatottan
Mocsokfényű reggelek szolgálaként
Nyomorúságunk nyugalmlában
Pontatlan órák között
Pontosító mondatok zuhatagában
Csöpög a vízcsap
Este bevesszük a gyógytablettákat
Te a fehér színűt a kedvemért
S én a kedvéért a két sárgát.*

meghatározó, bár gyakran csak ideiglenes előnyt jelentett tulajdonosainak, félelmet ébresztett az ellenség soraiban, s megteremtette a földi hatalom újraelosztásának lehetőségét. **A mikroelektronika katonai alkalmazása, mint később látni fogjuk, fontos tényezőnek bizonyul a fejlett katonai technológiában, és alighanem a későbbiekben is meghatározó szerepe lesz.**”

Bár az idézetből nem derül ki, hogy az íjpuskát melyik pápa ítélte el, de sajnos történelmi tény, hogy a Nagy Konstantin-i fordulat óta az egyház „nem sok kárt tett” az erőszakra, hatalomra épülő társadalmi rendszerek testén, sőt nem ritkán fegyvereket áldott meg, harcokra buzdított, s apostoli szent királyok ragadtak kardot és négyelték fel pogány riválisaikat, vitték hadba népüket, amely később szentté avatta őket. — Elismerem természetesen, hogy nem minden magát kereszténynek valló személy fordította visszájára az Evangélium alapvetően erőszakmentes üzenetét.

Az erőszak, a mások tönkretételére, lerombolására irányuló szándék a gazdasági életben is jelentkezett a

versenyszellem álarcában: „A technológiai fejlődés gazdasági vonatkozásának fontos eleme az a jól kimutatható hatás, amelyet a nemzetközi munkamegosztásra kifejt. Az ipari forradalomban bevezetett gőzmeghajtású fonó- és szövőgépek az ázsiai országok **kézműves textiliparát gazdaságtalanná tették** a világpiacra; az anilinfestékek felfedezése **tönkretette India indigóiparát**; a műtrágyagyártásban bevezetett Harber-eljárás tönkretette a chilei salétromipart, és manapság a **mikroelektronikus digitális óra megingatta a svájci ipart** (Japán és az USA óraiparának a javára).” Persze mindez bagatell egy népiértáshoz, vagy Hirosimára dobott atombombához képest, amely megelőzte az atomerőmű elvben békés energiatermelését. (— A környezetvédők erről mást mondanak!)

Az alapvetően erőszakra irányultság erőterében óvatosan fontolgatja az olvasó a mikroelektronikai fejlődés „áldásoldalát”. A könyv szelleme, s az egyes szerzők is kérdőmondatokat fogalmaznak, s további vizsgálat tárgyává teszik a várható hatásokat: „E könyvnek az a célja, hogy megvizsgálja ezt az érdekes fejlődést, a társadalom javára szolgáló ígéreteit és veszélyeit is, s megkíséreljen legalább néhány javaslatot tenni a kockázatos kérdésekben.”

Az ipari országokban az utóbbi idők kutatásra és fejlesztésre fordított kiadásainak legnagyobb hányada három célkitűzés jegyében került felhasználásra: elsősorban a katonai védelem, azután a gazdasági növekedés és a nemzeti tekintély. „Csak viszonylag kevés pénzügyi alapot biztosítottak társadalmi célokra, s kevésbé gondolták át a technológiai fejlődés szociális, kulturális, politikai következményeit.” A műszaki fejlesztésnek azonban nemcsak hogy elmaradt az egyénre, társadalomra való kedvező hatása, áldása, de újabb problémák termelődtek a környezetszennyezés, az egyének a társadalomtól való elidegenedése és a munkavégzés örömeinek elvesztése formájában. Ezért a szerző tanulságul tárja fel ezen negatív hatásokat, s a jövőben nagyobb előrelátást és felkészülést tart szükségesnek a szociális és kulturális következmények kezelésére.

Döbbenetes adatokat közöl a hadiipari alkalmazásokról Frank Barnaby a „Mikroelektronika a háborúban” c. tanulmányban, s azok várható következményeiről, jövőbeli kihatásairól pedig szinte apokaliptikus képet tár elénk: megsemmisülhet a világ, ha a szuperhatalmak a harmadik világ konfliktusaiban egyszer bevetik nukleáris fegyvereiket. Az elmúlt tizenöt évben ugyanis (a könyv 1984-es kiadású!) a főbb fegyverek, harckocsik, repülőgépek, rakéták és hadihajók tulajdonságai minden határon túlmenően megváltoztak. „Ezek a változások nagymértékben a mikroelektronikában bekövetkezett fejlődés következményei. A katonai mikroelektronikai rendszerek forradalmasították a fegyverek irányítását és vezérlését, beleértve ebbe a kommunikációt, a vezetést és a hírszerzést is. Több kötetet tenne ki a mikroelektronika valamennyi katonai alkalmazásának a pusztá felsorolása is.”

A tanulmány öt alkalmazást tárgyal, amelyek a stratégiai rakéták pontosságában, a stratégiai tengeralattjáró-elhárításban, a légi felderítő- és vezérlő repülőgéprendszerekben, az automatizált harcmezőn és a modern harci repülőgépekben fordulnak elő. Ezen reprezentáns alkalmazásokban mutatja be a mikroelektronika katonai alkalmazásának tartományát és hatáskörét, és rámutat azokra a széles körű változatokra, amelyekkel ezek az alkalmazások befolyásolják a nukleáris politikát, a katonai taktikát és stratégiát a jövő csataterén.

A katonai kutatás és fejlesztés a felelős a fegyverkezési versenyért. Nélküle a fegyvergyártás megtorpanna, s a kisebb hatalmak arzenálja technológiailag közelebb kerülne a nagyhatalmakéhoz a globális fegyverkereskedelem jóvoltából.

Hatalmas összegeket költenek katonai kutatásra és fejlesztésre, s ennek nagy részét a fegyverrendszerekbe épített elektronika fejlesztésére fordítják. „Az 1960-as évek során éves átlagban 16 milliárd dollárt költöttek katonai kutatásra és fejlesztésre. Ez a világ katonai összkiadásának mintegy 10 százaléka. Jelenleg kb. 50 milliárd dollárt fordítanak évente a katonai kutatásra és fejlesztésre, s ez most is a világ katonai kiadásainak 10 százalékát jelenti; azonban még ezek a hatalmas számok is konzervatív becslések.” A

világ katonai kutatásra és fejlesztésre fordított kiadásainak egyre növekvő tendenciája is aggasztó: „Körülbelül 60 százalékkal növekedtek az 1960-as évek, és körülbelül 20 százalékkal az 1970-es évek folyamán” — s azóta még nagyobb ütemű a növekedés.

A kormányok által a katonai kutatásra és fejlesztésre fordított pénz nagy részét képviseli annak az összegnek, amit összesen a kutatásra és fejlesztésre költenek. „Az Egyesült Államokban, és csaknem bizonyosan a Szovjetunióban is, a kormány által finanszírozott kutatásnak és fejlesztésnek több mint a fele a katonai kutatás és fejlesztés. A világ egészére kivetítve, körülbelül a kutatási kiadások 40 százalékát fordítják katonai kutatásokra.”

Az is döbbenetes tény, hogy a „világnak körülbelül 400 000 legképzettebb fizikusa és mérnöke dolgozik katonai kutatásokon és fejlesztéseken, s ez a szám körülbelül 40 százaléka a világ kutató tudósainak és mérnökeinek. Ha csak a fizikusokat és a mérnökutatókat soroljuk ide, akkor a százalékos arány még ennél is magasabb, messze 50 százalék felett van.” Hol van már Dür-

renmatt „Fizikusainak” felelőssége, akik önként vonultak elmeorvóintézetbe, hogy elrejtsek felfedezésük „gyilkos” titkát?

A katonai elektronikában bekövetkezett haladás legdrámaibb következményei az, hogy egyre valószínűbbé teszi a nukleáris világháborút: „A rendkívül pontos és megbízható ballisztikus rakéták alkalmas eszközei egy nukleáris háború megvívásának. A stratégiai nukleáris robbanófejek nagy része — valószínűleg több mint a fele — már több éve katonai célpontokra irányul.”

A hivatalos nukleáris politikák a kölcsönös megsemmisítésen alapulnak, s „e politikának az ellenfél nagyvárosai a tüzai.” Az elmélet szerint az ellenfél nem támad akkor, ha ellencsapásként el lehet pusztítani városait és iparát. A szerző szerint itt már nem nukleáris elrettentésről van szó, hanem arról, hogy a „katonai technológia megteremtette a nukleáris háború megvívásának fegyvereit. Ha pedig a fegyverek rendelkezésre állnak, akkor rendszerint telepíteni is szokták őket.” Ez úgy hangzik, mint Murphy törvénye: ami elpusztítható, azt el is pusztítják!

A technológiai fejlesztés tehát komoly erkölcsi, az ember és a világ iránti felelősség kérdését veti fel. De ki veszi magára ezt a felelősséget? A mérnök „munkáját végzi”, a politikusok mindent megtesznek, hogy „ezeket a fegyverzetleptéseket igazoltnak tüntessék fel”, a két nagyhatalom pedig (1984-ben vagyunk!) a nukleáris háború „megvívhatóságában és megnyerhetőségében” gondolkodik. Egyoldalúan senki sem teszi le a fegyvert, hát még a műszaki fejlesztést ki függesztené fel, s ki mondana le az elektronika „áldásairól”? Pedig „minél inkább rászorul a két szuperhatalom a számítógépekre a nukleáris támadás miatti riasztás és saját nukleáris fegyverek újratámasztása és vezérlése terén, annál nagyobb lesz a véletlenszerű nukleáris háború veszélye.”

A felhalmozott fegyverek mennyisége is elképesztő: „A világ arzenálja több tízezer nukleáris fegyvert tartalmaz, valószínűleg 60 000-nél is többet. E fegyverek teljes robbanóereje körülbelül egy és egynegyed millió, Hirosimára dobott nagyságrendű bombáéval egyenértékű, vagyis ez azt jelenti, hogy a földön élő valamennyi férfira, nőre és kisgyermekre fejkenként mintegy négy tonna TNT robbanóerő jut. Ha a fegyverek egészét vagy akárcsak egy jelentős részét felhasználnák, akkor annak következményeit elgondolni is rossz lenne.”

S nemcsak elpusztítani, de többszörösen is képesek lettünk elpusztítani a Földet. **Az északi félteke valamennyi jelentősebb városa — amelyre a legtöbb nukleáris robbanófej irányul — megsemmisülne.** „Átlagosan valamennyi városra körülbelül 2000 darab, a Hirosimára dobott nagyságrendű bombával egyenértékű robbanófej van irányozva.” E területen a városi lakosság zömét elpusztítaná a robbanási erő vagy a tűz, míg a vidéki lakosságot a radioaktív sugárzás ölné meg.

Az ökológiai károk is katasztrofálisak lennének. A déli félteke népeinek jelentős részét elpusztítaná a sugárzás. A katasztrófa azonban még így sem fejeződne be. Az előre nem jósolható, és ezért általában figyelmen kívül hagyott hosszú távú hatások jelentősen megváltoztathatják a globális klímát, súlyos genetikai károsodást okozhatnak, és lerombolhatják azt az ózonréteget, amely védi a

földi életet a túlzott ultraibolya sugárzástól. „Egyetlen tudós sem biztosíthat bennünket meggyőzően arról, hogy az emberi élet túlélhetné a nukleáris világháborút.”

Ennek ellenére a nukleáris világháború valószínűsége egyre inkább növekedik, mert a katonai kutatók egyre újabb fegyvereket fejlesztenek ki, s ezeket egy nukleáris háború megvívása eszközeinek tekintik. Miért és ki ellen? — kérdezhetné naivan valaki. A szerző szerint nem valószínű, hogy két szuperhatalom egymás ellen fog háborúzni. **A közös ellenség az elszegényedett Dél** lesz, akinek a megetetésére való összeget inkább fegyverekre költjük és ellenük fordítjuk: „A jövőben sokkal elképzelhetőbb egy harmadik világbeli konfliktus katonai rendezése. Ez hagyományos háborúként kezdődhet, majd nukleáris háborúvá fokozódhat, amelyben a helyi hatalmak nukleáris fegyvereit vetik be. Ez pedig egy általános nukleáris háborút vonhat maga után a szuperhatalmak között.”

Barnaby a világűr katonai felhasználását is megemlíti. **A világűr gyors militarizálódásának fő oka a mikroelektronika alkalmazása,** amely lehetővé teszi ezt. „Különösen veszélyes a világűrben elhelyezett 'elsőcsapásmérő' technológiák fejlesztése és telepítése. Ezek a felderítő műholdak (a világűrben elhelyezett kémek), a 'korai riasztó' rendszerek, a navigációs rendszerek, a parancsnoki, irányítási, kommunikációs és hírszerző rendszerek mellett magukban foglalják a műholdak elleni hadviselési rendszereit, valamint a ballisztikus rakétaelhárító rendszereket is. Amióta 1957-ben megkezdődött a világűr meghódítása, azóta mintegy 1200 műholdat juttattak pályára. Ezek mintegy 75 százaléka katonai célokat szolgál.”

Végül a szerző rámutat az eszeveszett fegyverkezési hajszára méltatlanul primitív, szebben kifejezve mélyen emberi okaira: sokan élnek belőle, s jól megélik belőle, a tudósoktól a fegyverkereskedőig mindenkinek érdekében áll fejleszteni és folytatni tovább: „A tudósoknak az a nagy csoportja, amely csak a katonai kutatásokról remél pénzügyi támogatást, természetesen jelentős politikai érdekcsoportot képez. Hatalmas bürokratikus szervezetek nőttek fel a nagyhatalmakban, amelyek katonai ügyekkel foglalkoz-

nak. (Legalább annyi polgári alkalmazott kap fizetést a katonai költségvetésekből, ahány katona egyenruhát visel.) Az akadémikusok és a bürokraták csatlakoznak a katonai és védelmi iparágakhoz, és egy 'akadémikus-bürokrata-katonai-ipari' rendszert alkotnak, amelynek célja, hogy fenntartsa és növelje a katonai költségvetést, s mindent elkövetnek a technológiai fejlődés katonai felhasználása érdekében.” **E csoportnak olyan nagy a politikai hatalma, hogy politikailag csaknem ellenállhatatlanok.** A nukleáris fegyverkezési hajszája ma már valójában teljesen kívül áll a politikai vezetők irányításán. Minden kétséget kizáróan a nukleáris fegyverkezési hajszája az emberiség túlélésének legnagyobb fenyegetése.

A tanulmány végén a szerző az „emberi természet örültsége” feletti aggodalmát fejezi ki, amellyel a nukleáris katasztrófába rohan. Barnaby nem elvből utasítja el az erőszakot, mint Babits, Fromm vagy Schumacher, ő még bízik az ésszerű és intelligens felhasználásban: „Nem állítom, hogy valamilyen ördögi csoport az elpusztításunkat tervezi. De állítom, hogy nem rendelkezünk azzal az **intelligenciával, amely feltétele lenne a megfelelő politikai és társadalmi intézmények felállításának, amelyek aztán képesek lennének a haditechnika irányítására.**” De nem kétséges előtte a dolgok kimenetele: „Úgy látom, hogy a katasztrófa felé sodródunk, nem azért, mert politikusaink felelőtlenek, hanem az emberi természet miatt.”

A jövőre nézve reménykedik a közvélemény józanságában, amely még időben rábírja a habozó politikusokat, hogy megállítsák a nukleáris fegyverkezési hajszát, és csökkentsék a fegyverzetet. „Meg vagyunk győződve arról, hogy a politikai vezetők, ha magukra maradnak, nem lesznek képesek meggátolni egy nukleáris világhégést, még akkor sem, ha őszintén akarnák ezt. Ugyanígy azt is állítom, hogy ha a közvélemény tisztában lenne a nukleáris fegyverkezési verseny következményeivel, akkor politikai vezetőit arra kényszerítené, hogy ezt az örültséget megállítsák. Csak akkor tudjuk elkerülni a nukleáris katasztrófát, ha a közvélemény időben tiltakozik ellene!”

Jacques d'Autumne

Az evangéliumok értelmezéséről

„Miért nem ítéletek meg magatoktól, mi az, ami helyes?” — kérdezi Jézus (Lk 12,57). Bármilyen volt is e kérdés háttere, mindenestre ítélőképességet feltételez hallgatóiról. Ebben a szellemben akarunk elgondolkodni az evangéliumok értelmezésének módszeréről.

I. Az üzenet útja Jézustól hozzánk

Mielőtt szemügyre vennénk a tényeket, érdemes felülvizsgálunk azt az elő-ítéletet, miszerint Istennek gondoskodnia kell arról, hogy üzeneteit ne hamisítsák meg. A csoda vagy a Lélek rendkívüli működésének igénye, elvárása szemben áll Jézus Istenbe vetett, alázatos bizalmával (vö Lk 9,44b). *Jóllehet Isten a pozitívat parancsolja, szabad teret enged a negatív erőknél, anélkül hogy beavatkoznék.* Ez vonatkozik Jézus üzenetének továbbadására és elsajátítására is. *Néhány markáns példa:* Isten megengedte, hogy annak a népnél a teológiai vezetői, amelynek az üzenet szólt, tévtancként vessék el az üzenetet. Megengedte, hogy a Korán erőszakosan kiszorítsa az Evangéliumot a keresztény Kisázsia- és Észak-Afrikából. Megengedte, hogy a reformáció nyomán végül a harcosok és a politikusok határozzák meg, az evangéliumot melyik országban kell pápai, lutheri vagy kálvini módon értelmezni.

Isten nemcsak a követeket, hanem az üzenetét is embereknek szolgálhatta ki. Ezért az a feladatunk, hogy igen józanul szemléljük az üzenet történelmi útját, és *ne feltételezzük eleve*, hogy adva van egy Isten által létrehozott egyenes vonal.

Lássuk tehát a *döntő fordulópontokat:*

1. Jézus hallja Isten őhozzá szóló, mindent eldöntő szavát (Mk 1,11).

2. Ezt az isteni szót józanul megkülönbözteti az emberi gondolatoktól és az illúzióktól („kísértések a pusztában”).

3. Csak ezután adja azt tovább Isten Izraelhez szóló örömmüzeneteként: Isten előfeltételek nélkül szeret. Isten Országá most érkezik el.

4. Jézus világosan megfogalmazza üzenetét: a néphez intézett prédikációkban, miközben képeket, példabeszédeket és paradoxon hangzó mondasokat költ; karizmatikus gyógyításokban; szituációhoz kötött egyéni beszélgetésekben; teológiai vitákban; jelszerű cselekvésekkel, amelyeket azután értelmez; az Istenbe vetett bi-

zalom erejéből fakadó, félelem nélküli döntésekben; szabad, az Istenben való öröm által meghatározott életstílusával; szavak nélkül, »arcának ragyogásával« (Mt 17,2). — Csak mindezeknek mint szövegnek és dalnak együttes tudomásul vétele adja ki Jézus tanításának egészét.

5. Jézus tudatosan gondoskodik üzenetének továbbadásáról. Jóllehet valószínűleg tudott írni, és biztosan tudott volna iratni, *nem írásokat, hanem embereket tett meg üzenetének hordozóivá.* Ennek oka bizonyára az volt, hogy Isten Országát szóval kell hirdetni és egyúttal reálisan be kell mutatni. Ezért küldte követeket arra, hogy „hirdessék az ígét és gyógyítsanak”. A könyvek képesek igazságokat közvetíteni, de nem képesek betegeket ápolni, kenyeret ajándékozni, elszenvedett jogtalanságokat megbocsátani, hogy így tegyék hitelessé az Istenről szóló új igazságot.

Mindazonáltal *arra törekszik, hogy tanítását pontosan és értelemszerűen adják tovább:* Könnyen megjegyezhető arany szabályokat alkot; más iskolák vezetőihez hasonlóan ragaszkodik szavainak bevéséséhez (Lk 9,44a); lakásán esti korrepetálást tart; keményen kijavítja tanítványait. A halála utáni időre nézve is gondoskodik: Pétert továbbhaladó gyűjtőművének fundamentumául rendeli; sajátos ivóközösséget alapít, amelynek az lesz a dolga, hogy az ő és műve emlékét elevenen tartsa; biztosítja jelenlétét azoknak, akik „az ő nevében” fognak összegyűlni.

A *végeredmény:* A tanítványi kör Jézus halála után az ő igéinek olyan kincsével rendelkezett, amely elegendő volt feladatának teljesítéséhez. Tekintettel az antik „tanítási módszerekre” és a jövődöntő követek feltételezendő tanulási készségére ez akkor is igaz, ha írni-olvasni tudó tanítványok (mondjuk Lévi/Máté, a vámvatalnok) nem készíthettek volna jegyzeteket (noha ez várható volt).

6. A *nagypénteki esemény és a húsvéti tapasztalat két új szükségességet hoz magával* Jézus követei

számára: a) Most, mielőtt továbbmondanák szavait, tanúskodniuk kell arról, hogy Isten feltámasztotta és igazolta Jézust; hiszen tévtanítóként ítélték el. Ez hangsúlyeltolódáshoz vezetett a prédikációjukban: ahhoz a „Jézusról való beszédhez”, amit ő maga nem akart (Mk 8,30). — b) Most nemcsak elismételniük szabad Jézus szavait, hanem (amennyire tudják) meg is kell magyarázniuk, mit jelentenek azok és hogyan kell megvalósítani azokat az új helyzetekben. Ez magával hozta azt a veszélyt, hogy az elmondás, a meghallgatás és az újraelmondás során Jézus szavait összemossák az értelmezésekkel („ugyanis”-sal kezdődő mondatok...!). — Eme apologetikus és pasztorális követelmények ellenére Jézus tanítványai még kendőzés nélkül számolnak be arról, amit vele érintkezve láttak és hallottak. Különben sosem hagyományoztak volna át olyan dolgokat, amelyek nem illenek egy „messiáshoz”, például hogy félt (Lk 12,50; Mt 26,38).

7. De az első, valóban veszélyes „árok” a Jézus-hagyományt illetően nem nagypéntek és húsvét között húzódik, hanem a közvetlen Jézus-tanítványok generációja és a „tanítványok tanítványai” generációja között, akik már nem ismerték Jézust magát. Szemléltetésül: A Zebedeusfiakkal legrosszabb esetben is csak az történhetett meg, hogy mint korábban is, túl kevésbé értik meg Jézust; de egyáltalán nem voltak abban a helyzetben, hogy szabad fantázia-képeket alkossanak róla, éppen mivel személyesen ismerték őt. Aki azonban csak másoktól hall róla, anélkül hogy vele élt volna (ami Mk 3,14 és Csel 1,21–22 szerint az apostoli hivatal előfeltétele!), vele evett és ivott, nevetett és félt volna, az arra van utalva, hogy „képet” alkosson magának róla, amelyből kiindulva a hallottakat koncentrikusan rendezzi és értelmezi. De egy effajta kép lehet hamis. Ennek a veszélynek éppúgy ki voltak téve azok, akik nem Jézust, hanem csak a tanítványait hallgatták, mint manapság mi. Zsidó hagyomá-

nyaik, karizmatikus tapasztalataik, kortársi apokaliptikájuk vagy hellénista filozófiájuk *tudattalanul átformálhatta* Jézus-képüket. Ez a veszély annál nagyobb, minél erősebb és önállóbb Jézus közvetett hallgatójának vallásos személyisége.

Sürgetővé válik tehát a *jámbor önkény elhárítása* az üzenet értelmezésére vonatkozóan. Jézus sosem ígért erre nézve automatikusan hatékony garanciát. De meghagyott két magatartásmódot: *önzetlenül* kell befogadni szavait, háttérbe szorítva az „emberi gondolatokat” (Mt 16,23); *össze* kell jönni az ő nevében (Mt 18,20). — Később azonban, az áthagyományozás történetének során *törvényi-intézményi gátakat is* emeltek az értelmezés önkényével szemben: a kánont és a dogmákat.

8. A *kánonképződésről*. — Sajnos egyetlen olyan evangéliumi iratunk sincs, amelyet Jézus valamelyik közvetlen tanítványa írt volna. De több olyan mondásgyűjtemény és mintegy 50 evangélium keletkezett, amelyeket pl. Péter, János, Máté vagy Tamás apostolnak tulajdonítottak, s amelyek részben valódi, részben nem valódi (gnosztikus és apokaliptikus) hagyományanyagot tartalmaztak. Az egyház kb. 400-ig nagyjából elválasztotta a bűzát a konkolytól. Ennek gyakorlati eredménye a „kánon” (mérce), amelynek értelmében csak az ismert, „Újszövetségként” egyesített 27 írást akarták mértékadóvá tenni az egyházi tanítás számára. Ennek a folyamatnak azonban *két oldala van*: Az ún. apokrifok kiküszöbölése nyereség, még ha tartalmaznak is „elszórt jézusi igéket”. De az a differenciálatlan felfogás, miszerint a Szentlélek maga a kánoni iratok szerzője, oda vezetett, hogy immár minden sort Isten érinthetetlen szavának tartottak. Ennek az lett a *következménye*, hogy a tanítók biztonsága egyre inkább mechanikusan „a könyvre” támaszkodott (szinte mint az iszlámban), és nem Isten követére, Jézusra, akiről emberek emberi módon tesznek tanúságot ebben a könyvben. Mostantól az a kérdés: „Hol van ez megírva?”, és már alig: „Akarta ezt Jézus?” A *teológia* pedig abba a kényszerhelyzetbe kerül, hogy megvédjen és egymással harmonizáljon mindent, ami „írva van”, még akkor is, ha az téves, ellentmondásos vagy összeegyeztethetetlen Jézus egyértelmű kijelentéseivel.

9. A *dogmaképződésről*. — A Szentírás helyes értelmezése körüli vita, amely kimondatlanul a „kánon

a kánonban” körüli vita, porondra hívja az egyházi tanítóhivatalt mint döntőbíró. Dogmatizálásokra kerül sor, és ez *konkrétan azt jelenti*: A legfőbb egyházi tekintély (a pápa, a zsinat) Krisztus és Isten nevében ítélt / különböző értelmezések közül egy bizonyos mellett foglal állást / ezt visszavonhatatlan tanként rögzíti minden jövődő generáció számára / és lelkiismeretükben kötelezi a hívőket ennek a döntésnek az elfogadására, üdvösségük elvesztésével fenyegetve őket („anathema sit”).

II. A valódi jézusi igék felismerésének módszeréről

Előzetes megjegyzés. — Bizonyára lehetetlen olyan semlegesen közeledni Jézushoz, mint egy keresőműszer. De sajnos lehetséges, hogy kedvenc eszméit bizonyos felismert tények által „kijavítsuk”. Az *őszinteség* mélységes lelkiismereti ügy. Másrészt: A történeti kutatásban nem létezik matematikai bizonyosság, csak a kutatási eredmények *valószínűsége*, amely a csekélytől a legnagyobbig terjed. Nem marad tehát számunkra más alternatíva, mint hogy a legnagyobb gondossággal utánajárjunk a dolgoknak.

1. *Szétbontani és összegegyíteni*. — Először a legkisebb beszédegységekre szedjük szét mindazt, amit Márk, Máté és Lukács Jézus szavaiként hagyományoz át. Így például a tékozló fiú hosszú parabolája csak egyetlen cédulán jelenik meg, ezzel szemben az óvás a farizeusok és Heródes kovásztól kettőn, mivel valószínűleg két különböző jézusi mondásra megy vissza. — A jézusi igék összegegyített tömege (hasonlóan egy rakás puzzle-elemhez) talán zárt képet ad, talán félkészlet, talán egymásnak ellentmondó képeket vagy képtöréseket. Még minden nyitva áll, azon az egy előfeltevésen kívül, hogy *Jézus nem mondott ellent önmagának*, sem szellemi zavarodottság, sem a tömegetől vagy a hatóságoktól való félelem folytán. Ezen előfeltevés nélkül értelmetlen lenne foglalkozni vele vagy éppenséggel követni őt.

2. *In dubio pro reo*. — Ennek a jogi alaptételnek (kétes esetben a vádlott javára kell dönten) az alkalmazása azt jelenti: Egy áthagyományozott jézusi ige mindaddig valódinak számít, amíg kielégítő ismérvek nem bizonyítják nem-valódi voltát. Ennek az elvnek a megfordítása — amit túlzottan kritikus exegeták addig

Összefoglalás: A legutóbb említett rögzítés (9), amely a megelőző veszélyeztetések (6–8) következménye, mindmáig a legerősebben befolyásolja ugyan Jézus üzenetének általános előértelmezését, de az az új impulzus (a szeretet határtalanítása), amely magától Istentől indult ki (1) és amelyet Jézus még tisztán adott tovább (2–5), olyan egyszerű és annyira megragadja az ember „szívét”, hogy a teológia ellenére és a teológia nélkül is, „szubkután” módon tovább hat a kereszténységben. A józan személet optimizmushoz vezet.

erőltetnek, amíg szinte semmi valódi nem marad — tárgyyszerűtlen, mivel Márk, Máté és Lukács prédikátorként is valódi jézusi anyagot kívánt nyújtani, amennyire képes volt. A szuperkritikus és egyúttal egyházilag megkötött exegetikus következtetése: Minthogy Jézus maga már nem ragadható meg, az ősegyház hitbéli tanúságtételére vagyunk utalva. A végeredmény: Már nem a történeti Jézus a mértékadó, hanem az egyház, ill. az egyház által definiált Krisztus.

3. *A formális kritériumok és azok értéke*. — Segítségünkre vannak, de nem elégségesek. Íme, az okok:

Minél korábban rögzítettek egy igét, annál hitelesebb. De: Pál már évtizedekkel a legrégebbi evangélium leírása előtt idéz egy jézusi igét, miszerint a nőknek hallgatniuk kell, ám ennek éppenséggel nem kell valódinak lennie.

Minél gyakrabban tanúsított egy ige az egyik, vagy a négy közül (Márk / logion-forrás / Máté saját anyaga / Lukács saját anyaga) több hagyományágban, annál hitelesebb. De: Lehetséges, hogy a csak egyszer tanúsított mondás, miszerint Isten a szombatot az emberért alkotta, valódi, és lehetséges, hogy a sok alakban tanúsított mondás, miszerint Isten büntetésképpen meg fogja semmisíteni Izraelt, nem valódi.

Az eredeti zsidó kulturhátér és a tipikusan arám beszédmód a valódiság mellett szól. De: Azokat a jézusi igéket, amelyek megfelelnek ezeknek a feltételeknek, utánozhatták vagy kibővíthették arámul beszélő keresztény prédikátorok.

Léteznek tipikusan jézusi fordulatok, mint pl. „Amen, mondom nektek”, „az én Atyám, a ti Atyátok” és az „Emberfia” mint önmegjelölés. De: Az ilyen ismertetőjegyeket imitálhatták is, ami pl. az Emberfiamondások esetében bizonyíthatóan megtörtént.

Az „ugyanis” valamely jézusi mon-
dás után figyelmeztető jel: itt betold-
hattak egy későbbi értelmezést. De:
Egy „ugyanis”-mondat Jézustól is
származhatik.

*A filozófiai jellegű tanítási mód (el-
vont fogalmak, logikus tagolás, álta-
lános érvényű bölcsességek) elüt Jé-
zus prófétikus, de az egyszerű nép
számára mégis érthető tanítási mód-
jától (amely képszerű, konkrét és pro-
vokáló).* De: Egy jézusi ige átvitelé-
nek a filozófiai vagy a jánosi nyelvbe
még nem kell azt meghamisítania.
Példa: A Jézusnak tulajdonított,
„Jobb adni, mint elvenni” mondas
(Csel 20,35) jézusiatlan-elvont mó-
don van megfogalmazva, úgy cseng,
mint egy filozófiai maxima, csak
egyszer tanúsított és egy igen későn
keletkezett iratban jelenik meg. Va-
lószínűleg utánzat, és ezért önmagá-
ban nem képes igazolni más, kétes
jézusi mondások valódiságát. Ha
azonban a valódi jézusi mondásokkal
történő összehasonlítás azt bizo-
nyítaná, hogy tartalma jézusi, akkor
jézusi mondásként kellene elfogad-
nunk. Mert nem csupán a „szavakat”
keressük, mint a filológusok, hanem
Jézus útmutatásait, a tartalmakat is.

4. *A tartalom mint a valódiság
döntő kritériuma.* — Itt lesekedik a
nagyobb veszély, ti. hogy előzetes,
szubjektív döntést hozunk. Hiszen
honnan tudhatnánk, mi illik Jézus-
hoz, anélkül hogy egy előzetesen
megfogalmazott Jézus-képből indul-
nánk ki, amely hozzánk illik? A tar-
talmak értékelése helyett vitathatat-
lan történelmi tényekből kellene ki-
indulnunk. Nos, két ilyen történelmi
tény van, amelyekkel a jézusi mon-
dásoknak összhangban kell lenniük,
hogy valódinak számítsanak.

Az első tény: Jézust tévtanítóként
üldözték és ítéltek el. Ezek szerint az
első tartalmi kritérium: Mivel az is-
kolák fejei közötti tanbeli különbség
nem mindig vezetett eretnekperhez,
*Jézus üzenetének speciális tartalmi
olyanok voltak, hogy összeegyeztet-
hetetlennek tűntek az érvényes ha-
gyománnyal.*

A második tény: Jézus tudatosan
csak Izraelhez szólt. Nem azért, hogy
egy másik valláshoz, hanem hogy
Ábrahám, Izsák és Jákob Istenéhez
térítse meg az embereket. Ezek szerint
a második tartalmi kritérium: Minden
szava, a látszólag eretnekek és a nem
eretnekek egyaránt, olyan volt, hogy

*megtérésre kész zsidók képesek vol-
tak azokat megérteni és Jahvétól jö-
vőnek elfogadni.*

Ez a két tény lehetővé teszi a szét-
választás objektív módszerét. Az
összes jézusi mondásokat szemügyre
kell venni az akkori zsidók számára
felismerhető mondanivalójukat ille-
tően, különös tekintettel istenképük-
re. Ily módon *három kategória adó-
dik:*

a) Olyan kijelentések Istenről és
Isten akaratáról, amelyek először
sokkot okoztak, mivel az akkoriban
használatban lévő felfogásoknak (ha-
gyományoknak) ellentmondtak, de a
Jahve-hit alapkiindulásának nem. Az
ilyen mondasok speciálisan jézusiak
és *biztosan valódiak.*

b) Olyan kijelentések, amelyek ál-
talanos zsidó gondolati kincset tar-
talmazznak, és a speciálisan jézusival
összhangban állnak. Ezek a monda-
sok *valószínűleg valódiak.*

c) Olyan kijelentések, amelyek el-
lentmondanak a speciálisan jézusiak-
nak, tartalmazzanak akár kortársi zsi-
dó, vagy hellénista, vagy általános
vallási gondolatkinccset. Az ilyen
mondások *nem valódiak.*

5. *E tartalmi szétválasztás össze-
foglaló eredménye.*

a) *Hagyományellenes, de speciá-
lisan jézusi tartalmak.* — Van Jézus-
nak két olyan alapkielentése Isten
érzületéről és akaratáról, amelyek
annyira összeegyeztethetetlenek az
Izraelben akkoriban mértékadó isten-
képpel, hogy vagy radikális gondol-
kodás-átalakítást követeltek, vagy Jé-
zus hamis prófétaként történő elve-
tését. Az *első eretnokség:* A korabeli
zsidó teológia szerint Isten minden
irgalmassága mellett mégis igazságos
marad abban az értelemben, hogy a
gonoszokat megbünteti, és ennek
megfelelően legalábbis megengedi az
embereknek is, hogy az elszenvedett
jogtalanságokért bosszút álljanak. Jé-
zus szerint viszont Isten igazságtalan
abban az értelemben, hogy az érde-
mekre és bűnökre való tekintet nélkül
ajándékozta jóságát, ingyen elengedi
a büntetést, és ennek megfelelően
ugyanazt kívánja meg az emberektől,
tehát megtilt minden bosszúállást, és
még az ellenség iránti szeretetet is
megparancsolja (Mt 5,43–45; Lk
6,32–36). Ez az üzenet nem harmo-
nizálható a korabeli hagyománnyal,
de egyenes vonalon beteljesíti a régi
Izrael hitbeli tapasztalatát az irgalom-
ból leszálló, megmentő Istenre vo-
natkozóan (Kiv 3,7–8). — *A második
eretnokség:* A teológusok szemében
megcáfolhatatlannak számított, hogy
mind a kultikus, mind a szociális vi-

selkedési előírások — úgy, ahogyan a Tórában leírták őket — magától Istentől származnak, és ezért csak értelmezni szabad őket, de megváltoztatni, vagy éppen megszüntetni soha. Ezzel szemben Jézus mindenfajta törvényt gondtalanul Isten akaratához mér, amelynek közvetlen ismeretét állítja magáról. Abból kiindulva, hogy Isten egészen szereti az embert és teljes üdvösségét akarja (evilágon és a túlvilágon), azokat az előírásokat, amelyek ezzel szemben állnak, emberek által gyártott hagyományokként leplezi le. Ez a látszólag hagyományellenes magatartás is csak végleges áttörése az eredeti prófétai kezdeményezésnek: „Irgalmasságot akarok, és nem áldozatbemutatást” (Oz 6,6).

b) *Hagyományos és egyúttal jézusi tartalmak.* — A zsidó teológusok sokkal nagyobb mértékben tanították ugyanazt, mint Jézus, mint ahogy a keresztények általában feltételezik. Példák: egyedül Isten az abszolút Úr; jóllehet Úr, szívből kell szeretni őt; apaként gondoskodik a benne bízókra, és megmenti őket; nem látszatvallásosságot akar, hanem tiszta érzületet. Ami tehát őseredetien zsidó, az jézusi is. Persze ugyanúgy érvényes: Ami romlatlanul emberi (őszinteség, jóság), az is jézusi.

c) *Hagyományos (vagy másként vallásos), de jézusellenes tartalmak.* — Jézus üzenetével ellentmondásban állnak az olyan kijelentések, amelyek ismét úgy tüntetik fel Istent, mint aki korrektül megfizet. Példák: Az evilági örömeiket túlvilági szenvedésekkel egyenlíti ki (a gazdag és a koldus Lázár); megbocsátási készsége időben korlátozott (egy hiába gondozott fa kivágása); a gyógyítás szándéka nélkül büntet, és bosszúból megsemmisíti ellenségeit (a szőlőmunkások megölése); nem ingyen engedi el az

adósságot, hanem csak megfelelő váltságdíj ellenében (a váltság vére); és hasonlók. Jézus törvénykritikájának későbbi visszavonására is vannak példák: A tórát mégiscsak érinthetetlennek kell tartani; a templomadót

mégiscsak meg kell fizetni; a kultikus bűjtölést mégiscsak újból gyakorolni kell. Nagyon is jézusellenes a pogány gondolati kincs, pl. az az útmutatás, hogy lehet „nem csupán” egy fügefát elvarázsolni.

6. *A valódi és a hamis közötti varratok kifürkészése.* —

Hogy egy feltehetően kibővített jézusi mondásból ne válasszunk le több szöveget, mint amennyi feltétlenül szükséges, meg kell keresnünk az utólagos hozzátoldás kezdetét. Ezt többnyire két mozzanattól lehet felismerni: a mondanivaló célirányában beállt törésből és a beszédmód eltéréseiből. Ez nem feltétlenül kíván szaktudományos ismereteket, hanem csupán beleérző és figyelmes olvasást, amint az az exegetikai szempontból laikusok számára is lehetséges. *Beleérzéssel olvasni* azt jelenti: behelyezkedni a beszélő (mondjuk Jézus) vagy az író (mondjuk az evangélista) helyzetébe és érdekkörébe. *Figyelmesen olvasni* azt jelenti: ügyelni a szöveg minden egyenetlenségére, a stílusbeli, logikai, képi, nyelvtani eltérésekre, és makacsul azt kérdezni: Miért pont ez áll itt? — Szemléltetésül *egy példa:* A Márk-evangeliumbeli (12. f.) szőlőművespéldabeszédben a 6. és 7. vers között ismerhető fel varrat. a) *Törés* a mondanivaló célirányában és a szándékban: Mivel Jézust egy olyan Isten tölti be, aki csak gyógyításra (üdvözítésre) törekszik, utolsó lehetőleg csak azt a szándékot követheti, hogy a jeruzsálemi mértékadókat üzenetének elfogadására ösztönözze. Jézus

ezen „érdekének” megfelelően a példabeszéd csúcsa így hangzik: A fiamat bizonyára mégis tisztelni fogják! Ha azonban valószínű elutasításukat már tényként jövendőlné meg, akkor ezzel csak megkeményítené őket. Ezzel szemben a húsvét utáni prédikátorok abban voltak érdekeltek, hogy visszatekintve Jézusnak a Főtanács által történt elvetésére, világossá tegyék a keresztény gyülekezetek számára, hogy immár ők alkotják Isten választott népét, mivel Izrael büntetésből elvetetett. b) A történeti kiindulási pozíció *eltérése:* Jézus attól szenvedett, hogy teológiai ellenfelei nem ismerték fel benne Isten végérvényes követét. De a példabeszéd kibővítése szerint a szőlőbérlek éppen azért ölték meg az utolsó követet, mivel felismerték, hogy ő a fiú és az örökös. c) A tárgyi kijelentés *logikátlansága* a példabeszéd bővítőműnyén belül: Hogyan várhatták Izrael szellemi vezetői, hogy Isten rájuk hagyja a „szőlőt”, miután e célból megölték a fiát?

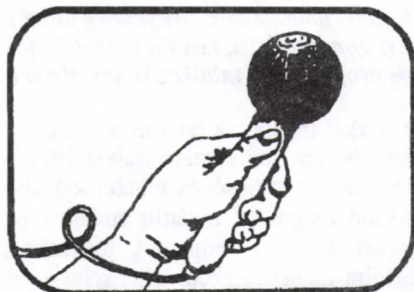
7. *Mit kezdünk a jézusellenes jézusi mondásokkal?* — Biztos, hogy nem szabad megpróbálnunk harmonizálni őket a valódiakkal, nehogy felvizezzük Jézus üzenetét. Egyszerűen radírozzuk ki őket és írjunk egy „Újabb Szövetséget”, s aztán tíz év múlva egy továbbit? Senki sincs fölhatalmazva erre. — De az exegeták rég fölismerték, hogy az Ószövetség nemcsak az Isten által kinyilatkoztatott normákat tartalmazza, hanem azokat az eseteket is, amikor történelme folyamán Izrael eltért ezektől a normáktól, s olyan eltéréseket is, amelyeket a szerzők nem neveznek eltéréseknek. Ne lenne érvényes hasonló az Újszövetségre is? Ha igen, akkor az egészet csak helyesen kellene olvasnunk, nevezetesen a „normák tankönyveként” és a „történelem tankönyveként”. A márki szőlőművespéldabeszéd lelkiismeretes olvasása vagy együttolvása akkor például így zajlana le: Ezt mondja Jézus (1–6. vers); ez „norma számunkra”. És ezt gondolja Márk (7–9. vers); itt kezdődik Jézus keresztény átértelmezésének története. És ez a történet „intés számunkra”, mivel Márkhoz hasonlóan újból és újból ki vagyunk téve a kísértésnek, hogy jogi és bosszúálló gondolkodásunkat összekapcsoljuk Jézus egészen más üzenetével.

Fordította: Lőrinczi Dóra

Jacques d'Autunne a parthéniai egyházmegye (Észak-Afrika) Hittudományi Főiskoláján az újszövetségi szentírástudomány ny. rk. tanára.

Nagyon sokáig kellett megmaradnom és így maradtam görcs gyanánt gyáván gúnyban harsány röhögésben mert valahogy meg kellett maradnom apróra tört napjaim megtört bohócaként mindent ismerni akarón és aztán örültséget keresve mindenről jól megfélekezve a rácsok valamelyik oldalán illetlenül sokáig kellett maradnom ide nem illőn

Nem is tudom egyáltalán megmaradtam?

Fecskepalota

Orbán Péter gyógypedagógussal, 4 gyerekes családapával annak kapcsán beszélgettünk, hogy itt-ott a nevéhez kapcsoltnak találkozhatunk a „Fecskepalota” fogalommal. Miről is van szó?

O.P.: „A Fecskepalota” nem önmagában álló ügy. 1991-ben hoztuk létre a „Szép Jelen” alapítványt, melynek célja: „A családban élő sérült személyek életfeltételeinek javítása, a sérült gyermeke(ke)t nevelő, felnőtteket gondozó családok és szakemberek támogatása.” Ennek az alapítványnak az egyik - s talán a legmutatósabb, a legkonkrétabban megragadható - programja a „Fecskepalota”. De már munkálkodunk további programokon is, ezekről is szívesen mesélek majd.

A „Fecskepalota” abból az érdeki tapasztalatból született, hogy az értelmi fogyatékosoknak is szükségük van, ill. lenne üdülési lehetőségre, egy kertre. Egy olyanra helyre, ahol a sérült emberek és családjaik számára is meglátható és megélhető mindaz, ami szép az életben! Az épület, a környezet kialakítása tehát őket célozta meg, az ő igényeiket és lehetőségeiket vette figyelembe: „személyreszabottan”. Az elnevezés maga egy versből származik, melyben két szalmaszál „elmélkedik” az életről ...

„BIO-MORÁLIS”

*A sztvószál-lét?
Elegáns és vonzó!
Környezetkímélő gesztus
pirosan duzzadó ajkák közé simulni -
Valódi Szalmaszál!
Húlstí az ápolt testet
a hidegen édes lé...
Mily nemes feladat az egyszerű
egyszikű számára!*

*

*Mi magunkat anyagmadár
más haszonra,
útszélre,
árokpartra hullajtotta.
Zsúpnak háztetőre,
fejre koszorúnak,
gerendának fecskepalotába.*

A „Fecskepalota” egyébként Gánt-Bányatelepen található. Szép kivitelezésű, földszintes, több közösségi helyiséggel rendelkező épület. A programba bekapcsolódó szervezetek - általában sérülteket gondozó alapítványok, sérültekre figyelmet fordító önkormányzatok - befizetésük ellenében, szerződésben rögzített feltételekkel öt, ill. tíz éven át meghatározott időszakban jogosultak az épület kizárólagos használatára. Ilyenkor csak a rezsit kell fizetniük. A támogatói kört ismerve ezekre az üdülésekre szinte kivétel nélkül sérültek és az őket gondozó egészségesekek jönnek együtt. Jó körülmények között, szép környezetben közös élményekre tesznek szert.

ÉV: Mesélj valamit a múltadról? Hogyan lettél gyógypedagógus, alapítványi ügyvivő?

O.P.: Nagyszüleim mindkét ágon nagy családot neveltek fel, 9, ill. 10 gyereket a megszült 12-12 közül. Nagy szegénységben éltek, de nagy emberi tartással, a gyerekeik taníttatásának igényével. Persze a szüleink korosztálya számára nem volt előny, hogy szerzetes-iskolákban taníttatták őket,

így aztán inkább csak a mi (most lassan 40-hez közelítő) generációnk tud kiemelkedni, „kariert” csinálni. De ez a családi háttér meghatározó az egész gondolkodásomra, s szeretném tovább is adni, az én gyerekeimnek is közvetíteni. A család történelmet hordoz, amikor generációkon fvel át, amikor a nagyszülők életszerűen adják tovább a régi szokásokat, hagyományokat az unokáiknak! Készítettem, és a Fecskepalota épületében a budapesti Summa Vitae Alapítvány égisze alatt el is indítottam egy evvel kapcsolatos programot, a „Négy generáció” elnevezésűt. Egy-egy család minden tagja a dédszülőktől a dédunokáig (már ha vannak) együtt tölt minden nyáron egy hetet. Így a rokonság élővé válna, az unokatestvérek közvetlen kapcsolatba kerülnének, a déd- és nagyszülők éreznék, hogy ők még fontosak a következő generációknak, a szülők és gyerekek tapasztalják, hogy számíthatnak egymásra. Tudom, hogy ezt főleg nagycsaládban érdemes csinálni, s ott bizony nehéz időt és elképzeléseket egyeztetni. De érdemes kipróbálni! A mi családjunk (vagy legalábbis annak jelentős része) egy másik, hasonlóan gondolkodó családdal együtt már kipróbálta és nagyon-nagyon szép napokat töltöttünk együtt a rokonainkkal.

De térjünk még vissza a múltba!

Szüleim nagy szabadságban neveltek, s ez hozzásegített annak az alapállásnak a kialakulásához, hogy merek új, járhatatlan utakon elindulni. A pannonhalmi Bencés Gimnáziumban érettségiztem, ahol nagyon sokat kaptam: sok mindent kipróbáltam, sokfajta tevékenységbe bekapcsolódtam, érdekelt az irodalom éppúgy, mint a természetjárás, szívesen vettem részt a szerzetesközösség reggeli imájában éppúgy, mint a színjátszó körben vagy a fiatalabb évfolyamok segítségével. Ma is minden érdekel, ami egymással kapcsolatba hozható. És mi nem?! Ma is szeretek egymáshoz kapcsolni látszólag nem összetartozó folyamatokat, igényeket úgy, hogy ezek kiegészítsék, inspirálják egymást. S így lehet építkezni, sokakat megnyerni egyazon ügynek.

A gimnáziumi évek alatt nem rajzolódott ki világosan az életutam. Arra emlékszem, hogy órákig keringtem otthon a nagy asztal körül, azt a kérdést forgatva, hogy „Mi dolgom a világon?”

Végül már érettségi után, baráti kapcsolatok által jutottam el egy értelmi fogyatékos gyerekeket gondozó intézetbe, s éreztem meg: itt a helyem. Én is szívesen voltam velük, s ők is könnyen kapcsolatba tudtak lépni velem. Részben levelezőn (az első- és másodévet), részben nappalin (a harmad- és negyedévet) elvégeztem a Gyógypedagógiai Főiskolát. 1991 óta az érdeki Egészségügyi Fejlesztő Napköziotthon gyógypedagógusa vagyok, jelenleg éppen fizetés nélküli szabadságon.

Azután, már gyógypedagógusként dolgozva támadtak az újabb ötletek: mire lenne még szükség. S ennek megvalósítására az alapítványi forma tűnt a legjobbnak. Létrehoztuk tehát Érden a Szép Jelen Alapítványt, s valóban — bár igen sok munka árán — működőképesnek bizonyult.

ÉV: Ez úgy hangzik, mintha minden szinte zökkenőmentesen alakult volna az életedben.

O.P.: Nem. Egyrészt sokáig kerestem az utamat, másrészt voltak benne nagy zökkenők.

A legnagyobb: 1033 nap börtön azért, mert nem vállaltam a fegyveres katonai szolgálatot. 1033 nap ugyanazok között a falak között, ugyanaz alatt a plafon alatt. S az a tudat, hogy nincs választási lehetőség: ez bizony nagyon megviselt. Személyes tapasztalatom van arról, hogy lehetetlennek tűnő helyzeteket is ki lehet bírni, ép ésszel végig lehet csinálni, de csak Isten kegyelmével. Megtapasztaltam, hogy nem enyém az életem, hogy mások rendelkeznek velem. Ha mindez mondjuk 1943-ban történik, azonnal főbelőnek. Közel 40 évvel később „csak” börtön járt érte. Ez tényleg megviselt.

ÉV: *Úgy tűnik, szinte vonzanak a lehetetlen, vagy leg-
alábbis alig lehetségesnek tűnő feladatok.*

O.P.: Az egyik énem azt mondja: „addig nyújtózkodj, amíg a takaród ér”, a másik viszont biztat: „ne elégedj meg ennyivel, kijön ebből több is”. Így volt ez a Fecskepalotával is: amikor megvolt a telek, akartam rá egy faházat, amikor összejött a faházra való, mégis inkább kőházat akartam. De nem volt könnyű: 1992 májusában kezdtük a tervezést és 1994 júniusában adtuk át a kész épületet. Hogy mi volt ebben a két évben a nehéz? Az, hogy minden nap fel kellett kelni és teljes gőzzel be kellett vetni magamat a munkába. Bízni kellett abban, hogy sikerülni fog, bármennyi negatív élményt is szereztem. Mert bizony nagyon el tudok keseredni: ha hiábavalónak élem meg a napjaimat, könnyen a depresszió felé sodródom. Azt, hogy végül is jól győztem azt a két hajtós évet, Isten ajándékának élem meg ma. Segített benne a paraszti háttér, a börtöntapasztalat, de persze sokat segített benne az elért, megtapasztalt siker, néhány lelkes segítőtárs és a családom.

ÉV: *A családot felmenő részéről már sok szó esett, mesélj
most a saját családodról, kérlek!*

O.P.: Úgy gondolom, hogy minden embernek a maga adott életállapotában kell a kiteljesedését megtalálni. Én ebben a „pontrendszerben” élek, ebben kell tehát jól teljesítenem. Mivel férj és apa vagyok, a család nélkülözhetetlen, elhanyagolhatatlan az én számomra. Ugyanolyan veszélyes lenne ebből kilépni, mint ha a saját bőrömből lépnék ki. Zsuzsa a börtönévek óta jó társam, aki sokat vállalt mellettem. A sok lőtás-futásom közepette gyakran érezte, hogy órá és a gyerekekre aránytalanul kevés időm jut. De magam is tapasztalom, hogy a gyerekeim milyen sok odafigyelést igényelnek. Amikor igazán elgondolkodom arról, hogy mi fontos számomra az életem, milyen mulasztásaimat fogom bánni a halálom óráján, akkor azt jut eszembe, hogy a gyerekeimmel elmaradt beszélgetések, játéások biztosan ezek közé tartoznak majd. Csenge hét és fél éves, Janka öt és fél, Péter három és fél és Gellért másfél éves. A feleségem, a „Lévai Zsuzsi” orvos, de most már hosszú évek óta otthon van a gyerekekkel. Nem könnyű a nagy családot egy kis szolgálati lakásban „menedzselni”! Mi már sok mindent végigcsináltunk. Például házasságunk kezdetétől önállóan laktunk, albérletet, költöz-ködésekkel vállaltuk. Úgy gondoltuk, jobb nekünk, ha a magunk erejére kell és lehet csupán támaszkodnunk, s ugyanakkor önállóan dönthetünk saját magunkról és gyerekeinkről, ha magunk alakíthatjuk ki az életritmusunkat.

Én ma is úgy hiszem, hogy a reggeli felkelés, elindulás határozza meg a napot. Ezért is kelek szívesen korán: akkor még sok-sok időm van a nappól. Aztán beindul a napi „verk”, a gyerekek körüli tennivalók, az ügyintézkedések, s egy-kettőre dél lesz: eltelt a nap hasznosabb fele.

Nem kapcsolódtunk be a „privatizációba”, az anyagiak előtérbe helyezésébe. Most, 37 éves koromban is csak keresztény testvérek-barátok segítségével tudtunk megvenni egy telket, melyen idén építkezni fogunk. Még nem kezdtük el, egyelőre félek ettől a feladattól ...

ÉV: *Térjünk vissza sajátos munkádhoz. Milyennek látod a
fogyatékosokat? És miért gondold azt, hogy a fogyatékosok
és az egészségesek közös programjait, találkozásait kell mun-
kálnod?*

O.P.: Én mostanában sokkal inkább az értelmi sérült gyermekek és felnőttek fejlesztéséhez, foglalkoztatásához, bármi-féle velük kapcsolatos ellátáshoz szükséges feltételek kialakításával foglalkozom, mint magukkal a sérült emberekkel. Egészen másfajta magatartást kíván leülni egy fogyatékos gyermek, ember mellé, mint menedzserként képviselni a piacgazdaság, a vállalkozások, a közöny stb. pályáin az ő érdekeiket. Nagy szükségem volna az elcsendesedésre, a megállásra. Például arra, hogy elmenjek két-három hét szabadságra a családommal. Évek óta nem volt erre példa. De mondhatok mást is: Zsuzsával is csak elvétve jutunk el közös programokra. A kisgyermekes korszak köztudottan nagy lekötöttséggel jár. Vagy ott a megélhetés kérdése: hányszor eszembe jutott az elmúlt tíz évben a „háromról kettőre jutás ideológiája”? De kicsit más kontextusban. Valahogy így: „Istenem, de jó volna egyszer a nulláig eljutni!” Azt gondolom, nem vagyok egyedül ezzel a gonddal. Egyrészt mert sokakat érint, legalább velük együttérezhetek, másrészt mert egész eddigi életünkön átívelő tapasztalatunk Isten szerető, gondviselő figyelme. A világon, az életben „biztos pontot” csak Ő jelenthet! Bárcsak erről szólhatna a mi életünk is!

Sokszor jellemzem az értelmi fogyatékosokat úgy, hogy „kedves, szeretnivaló emberek”. S ezt nem csupán a legkisebbekre értem. Ők nem tudnak végletesen bezárkózni, nem tudnak álnokok lenni, nem tudnak hazudozni. Ezekhez mind magasfokú intelligencia kell.

Sok teherrel és fáradtsággal jár a velük való foglalkozás. Ahhoz, hogy győzzem, állandóan töltkezniem kell: töltkezniem a csendben, a családi élményekben, a barátkozásokban, a közösségekben. Még így is sokszor megélem, hogy nagyon egyedül vagyok. Ugyanakkor azt is belátom, hogy például a „Fecskepalotát” én találtam ki, én vállaltam fel, s természetesen tartom, hogy én viszem az ügyet. De azért csak el-elfog a magányosság érzése! Amúgy is olyan típus vagyok, aki újra meg újra megkérdőjelezi a saját gondolatait és életútját: jó-e ez, elég-e ez, Isten akarata szerint való-e mindez? Mi az ilyen jellegű karitatív munka határa, ha végső küldetésünk az Evangélium örömhírének a hirdetése? Szóval, van min töprengenem, de van mit csinálnom is.

ÉV: *Említetted, hogy a „Szép Jelen” alapítvány keretében
már újabb programokon is dolgozol.*

O.P.: Az egyiket, a „Négy generációt” már említettem. De van egy másik is, a „Handyland”. Ez egy „Természettudományi Tanulmányi Park” lesz. Egy nagyobb területen felnőtt értelmi sérültek dolgoznak majd: háziállatokat nevelnek, kiskertet művelnek. Ide látogatnak el óvodás, kisiskolás csoportok, akik egyrészt élményszerűen találkoznak a növényekkel és állatokkal, másrészt azt is rögtön látják, hogy ezt a sok, számukra kedves élményt sérült emberek okozzák, akik szintén tagjai közös társadalmunknak. Azon túl, hogy munkaalkalmat teremtünk értelmi fogyatékosoknak, pozitív tartalommal megtöltött találkozást is létrehozunk a fogyatékosok és az (ún.) normálisok között. Örülnek, ha az ötlet nálunk mihamarabb megvalósulna, és ha lenne, akit érdekel a dolog, s csatlakozna hozzá. Egy országos hálózat jöhetne létre, hiszen értelmi fogyatékosok is, kisdíjak is mindenhol vannak. Jó lenne, ha összefognánk, együtt biztosan könnyebben és többre jutunk!

ÉV: *Ehhez kívánok további kitartást, minden reggelhez új erőt!*

*A kedves Olvasó számára pedig álljanak itt
a Szép Jelen Alapítvány adatai. Cím: 2030 Érd, Pf. 47.*

Számlaszám: OTP Érd 11742111-20018229

Schanda Beáta

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Báméskodás vagy megfigyelés

Egy délután, amint az erdei ösvényen a játszótisztás felé lépegettem, megpillantottam az öcskösömet, Ugri Bugrit. Kiáltani akartam neki, hogy várjon meg, de ekkor veszekedést hallottam a bokrok közül. Két kistörpe, Csiri Pizli meg Mócika állt szemben egymással, és Mócika ezt kiáltotta: „Ha nem vonod vissza, hogy számár, akkor nem megyek veled a játszótisztásra.” Gyorsan egy vastag fa mögé osontam, nehogy észrevegyenek, meg hamarabb véget ér a veszekedés, ha nincs közönsége. Csiri Pizli már nevetett is: „Attól, hogy számár vagy, jöhetsz!” Nyúlt is a keze után Mócikának, és Mócikán is látszott, hogy hajlik a menetelre. Ekkor azonban észrevette Mócika a feljüket szaladó Ugri Bugrit, és már indult is vissza Törpéháza felé. „Ha nem vonod vissza, nem megyek.” Csiri Pizli ismét utánanyújtotta a kezét: „Gyere csak!” Ekkorra azonban Ugri Bugri odaért, megállt és bámulta őket. Most már Csiri Pizli is észrevette, és most már csúfondárosan kiáltotta Mócikának: „Ha nem jössz, akkor még nagyobb számár vagy!” — és ment a játszótisztás felé.

Mócika hátratekintett, és már emelte a kezét, hogy megvetően legyintsen, és ilyesfélét mondjon: „Beszélhetsz, amit akarsz!” De ekkor megpillantotta Ugri Bugri arcát. Azon meg világosan látszott, hogy érdeklődve várja, mit felel Mócika az előbbi sértésre. Megállt tehát, és harciasan Csiri Pizli felé fordult: „Ismélteld meg, ha mered!” Hátratekintett Csiri Pizli is, meglátta ő is Ugri Bugri arcán a mohó várakozást. Megállt tehát és megisméltelte: „Akkor igenis még nagyobb számár vagy!” Mócika visszasietett Csiri Pizlihez, és egészen közel megállt előtte: „Most ismételd meg, ha mered!” Csiri Pizli Ugri Bugrira sandított. Tán azt remélte, hogy elmegy, másfelé figyel, vagy eltolja őket egymástól. De Ugri Bugri ott

állt és báméskodott, mégpedig egyenesen Csiri Pizli arcába. Csiri Pizli tehát megisméltelte: „Akkor még nagyobb számár vagy.” Mócika vállon lökte, Csiri Pizli visszalökte, Mócika pofon csapta. A következő pillanatban már a földön hemperegtek, de akkor már én is ott voltam, és a gallérjuknál fogva talpra rántottam őket. „Szégyeljétek magatokat! Azért, mert ide-tolakszik szórakozni ez a kis báméskodó, képesek vagytok ütni-verní egymást. Azonnal fogjatok egymással kezét, és indulás a játszótisztásra!”

Miután elmentek, az öcskösöz fordultam: „Te pedig százszorosan szégyelheted magad. A veszekedés nem cirkuszi előadás. Te vagy az oka, hogy megpofozták egymást, mert ideálltál báméskodni.” Az öcskös elgondolkodott. Aztán megdöbbenve suttozta: „Soha többé nem báméskodom.”

Aznap este, amikor bementem szobámba, a kilincs nyelve nem ugrott bele az ajtófélfán levő mélyedésbe. Gyopár bátyám, aki szintén ezermester volt, akárcsak magam, azt mondta: „Fogalmam sincs róla, mi lehet a baja. Már le is akartam venni a zárat, de édesapa azt mondta, úgyis feljön a napokban Landó bácsi a tűzhely végett, akkor majd ezt is megnézi.”

Landó bácsi a völgybeli falucska lakatos volt. Néhány nap múlva egy délben, amikor hazajöttem az iskolából, már működött a kilincs nyelve. De kérdésemre, hogy mi volt a baja, Ugri Bugri szemrehányóan ezt válaszolta: „Még te kérdezed! Hát nem eltiltottál a báméskodástól?! Még el is mentem hazulról, mert olyan rosszul esett, hogy nem nézhetem Landó bácsit, hogyan javítja.” „De Ugri Bugri! Ez nem lett volna báméskodás, hanem megfigyelés. Tanulmány. Ilyen esetben nemcsak szabad, hanem kell is báméskodni! Nagyon rosszul tetted, hogy nem nézted.”

Nem sokkal ezután vándorcirkusz érkezett Nógrádverőcére. Tudtuk, hogy egy hétig is ottmarad, de Gyopár, Ugri Bugri meg én már az első napon megnéztük az előadást. Három-négy nap múlva, amikor egy délben kijöttem az iskolából, a völgybeli falucskában a fő utca teljes szélességében egy csapat gyerek közeledett, és mindnyájan a gyalogjáró felé bámultak. A gyalogjárón a cirkusz néger artistája lépegetett, de most persze nem cirkuszi ruhában, hanem városi öltözetben. Sőt sétabottal. Nyilván sétálni akart egy kicsit, megnézni a környéket. Látszott rajta, hogy terhére van a kíséret és a szüntelen báméskodás az arcába. Éppen inett is a gyerekeknek a tenyerével, ki tudja, hányadszor, hogy oszoljanak szét, hagyják őt egyedül. De csak nevettek egy nagyot. Úgy mulattatta őket ez a mozdulat, mint a cirkuszi majom mozdulata, amikor ember módra kanállal evett. Báméskodó tekintetük még a nevetés közben sem engedte szabadon a néger bácsi arcát. Úgyhogy engem is csak akkor vetek észre, amikor kiterjesztett karral újutukat álltam. „Álljatok meg, hiszen látjátok, hogy terhére vagytok a bácsinak!” De mindössze ketten nem mertek továbbmenni. Ugri öcsém és Fújóska, a barátja. Rájuk ripakodtam: „Ti törpék vagytok. Vácon titeket is bámulnak néha. Ti igazán tudhatnátok, milyen kellemetlen, ha úgy bámulnak az emberre, mintha őt lábú birka volna. Szégyeljétek magatokat!”

Fújóska azzal próbálta menteni magát: „Vannak olyanok is, akik már Verőcéről kísérik.” Rákiáltottam: „Ez nem mentség! Elég baj, hogy Verőce is ilyen Piripócs. Londonban egy indián törzsfőnök teljes tolldíszben sétálhat. Olvastam. Az angol kisfiúk még a fejüket sem fordítják utána, mert tudják, hogy illetlenség. Na, indulás hazafelé!”

Ugri Bugri azonban félig durcásan, félig sírósan ezt mondta: „De hiszen azt mondtad, hogy tanulmány céljából nemcsak szabad, hanem kell is báméskodni. Akkor nem báméskodás, hanem megfigyelés.” „De ez báméskodás volt. Csak meg tudod különböztetni a kettőt. Az kilincsjavítás volt odahaza, ez meg utca, ahol ez a bácsi maganemberként sétál.”

Június elején egy reggel az osztályterem ablakára tévedt a tekintetem, és láttam, hogy a hegyoldali úton egy nagy fekete jármű megy Törpeháza felé. Tőlünk a harmadik faluban utat építettek, és híre járt, hogy Törpeháza át megy majd oda a gőzhenger. Még sose láttam gőzhengert. Bántott, hogy éppen most megy, amikor iskolában vagyok. Csak az nyugtatott meg valamelyest, hogy Ugri Bugri, noha iskolába még nem járt, nagyon jól és szívesen rajzolt, főképpen mozdonyokat. Emlékezetből, de kitűnően. Siettem hát haza délben és kérdeztem tőle: „Na, milyen a gőzhenger? Mondd el részletesen! Ha már le is rajzoltad, mutasd!” De csak bámult rám. Csodálkozva is, szomorúan is: „De Moha! Hiszen összeszidta a multkor, amiért báméskodtam az utcán. Csak a verandáról mertem nézni, amikor itt elpöfögött, de a bokroktól alig láthattam.” Össze csaptam a kezem; „De Ugri Bugri! Ez más eset. Ez megfigyelés lett volna. Egy sétálónak pusztán azért, mert más színű a bőre, persze, hogy nem szabad az arcába báméskodni. De a gőzhengert végig kellett volna kísérni a falun. Lehet, hogy egy évig se lesz rá újból alkalom.” Az öcskös majdnem sírt: „Én is nagyon sajnálom, de most már tudni fogom, mikor báméskodhatom, és mikor nem.”

Egy vasárnap este, már a nyári szünetben, Kutukuruty cimborám meg én hazafelé indultunk a falu végi játszórétről. Miután kiértünk a főutcára, egyszerre csak énekklést hallottunk. Ezt énekelte egy közeledő férfihang:

Vörös bort ittam az este,
ragyogó csillagom, galambom.
Most is részeg vagyok tőle,
ragyogó csillagom, galambom.

Megismertük a hangot, és gyorsan visszaosontunk a mellékutcába, nehogy majd másnap szégyenkeznie kelljen előttünk a dalolónak, amiért láttuk ittas állapotban.

A törpeházi férfiak sohasem szoktak részegek lenni. Nem is szeretik a szeszes italt. A völgybeli falucska legényei éppen ezért valamiféle erőpróbának tekintették, rá tudják-e bírni legalább egyszer egy esztendőben, a vásár napján Gömbölyű bácsit, hogy iszogasson velük. Ezért jött haza Gömbölyű bácsi minden évben a vásár estéjén dalolva, és egy kissé bizonytalan járással is. Tudta egész Törpeháza, hogy másnap majd nagyon szégyelli magát. Akik tehát kint ültek a padocskákra a kapuk mellett, a közeledő éneklés hallatára gyorsan be szoktak menni a kertjükbe. Ezért döbbentem meg, amikor azt láttam a mellékutcából, hogy hat-nyolc kistörpe lépeget Gömbölyű bácsi közelében, és báméskodik rá. Elszaladtam tehát a mellékutcából és hátulról, hogy Gömbölyű bácsi ne lásson meg még engem is, galléron ragadtam kettőt a kísérőkből, és szigorúan ráparancsoltam mindnyájukra: „Azonnal menjetek haza!” Tudták, hogy hibásak, széjjel is futottak tehát mindannyian, egynek a kivételével. Ez az Ugri Bugri volt. Ő csodálkozva és ijedten elémm állt:

„Hát megint hibáztam? Hiszen azt mondtad, kísérenem kellett volna a gőzhengert, mert lehet, hogy egy évig se lesz megint alkalom a megfigyelésére, és én tudom, hogy Gömbölyű bácsi is csak egyszer szokott részeg lenni egy évben.”

Kutukuruty, aki közben ott állt már mellettünk, nevetett. Én viszont szemrehányóan bólogattam: „Mentségek kieszelésében látom nagy vagy. De én akkor is tudom, hogy csak kíváncsiságból bámultad. Hogy fogja szégyellni magát szegény holnap még előtted is. Te azonban már most is szégyelld ma-

gad!” Az öcskös sírva fakadt: „Én már igazán nem tudom, mit csináljak? Ha nem báméskodom, az is baj, ha báméskodom, az is baj. Mondd meg végre, hogy mit tegyek!”

Megindultunk hazafelé és magyaráztam: „Képzeld mindig bele önmagadat annak a helyzetébe, akit bámultál. Akkor rögtön tudni fogod, nem kellemetlen-e annak, hogy kísérik és nézik. Ha kellemetlen, akkor báméskodás, ne tedd! Ha nem kellemetlen, akkor megfigyelés, tedd!” Kutukuruty helyeslőleg bólogatott, az öcskös meg törlögetni kezdte a könnyeit. „Ez már más. Ezt már értem.”

A nyári szünet közepe táján, amikor egy délelőtt a játszóréten labdáztam társaimmal, három nagy cirkuszi kocsi gördült be a közeli falunkban Törpeháza. Mögöttük meg lassan lépegetett hátán az idomtíval egy elefánt. Megtudtuk az egyik kocsis bácsitól, hogy nem cirkusz ez, hanem állatsereglet, afféle faluról-falura járó állatkert. De már befejezték a körútjukat, már hazafelé tartanak Budapestre. Tudtam, hogy Ugri Bugri a házunk előtt játszik, és örültem, hogy lát végre elefántot. Már sokszor beszéltem neki róla. Délben azonban, mikor megkérdeztem tőle: „Na, hogy tetszett az elefánt?” — szomorúan rám nézett, és hallgatott: „Na, mi bajod, öcskös? Talán nem voltál az utcán, és nem szaladt be érted Fújcska sem?” Még szomorúbb lett a tekintete. „Kint voltam, kiáltozták is, hogy elefánt jön, de beszaladtam a házba.” Felkiáltottam: „Hogy tetteél ilyet, mikor végre láthattál volna elefántot! Nahát, ez rettenetes!” Legörbült a szája sarka. Láttam, hogy rögtön sírni fog. „Már megint összeszidsz? Pedig én most úgy tettem, ahogy mondtad!” „Hogy tettél?” Elöntötte szemét a könny. Mialatt válaszolt, egymás után futottak le a csöppek az arccsokáján. „Azt mondtad, képzeljem bele magam annak a helyzetébe, akit bámolni akarok, akkor majd tudni fogom, kellemes-e neki, ha báméskodom, vagy kellemetlen. Én bele is képzeltem magamat az elefánt helyzetébe, de hiába. Nem tudtam kiokoskodni, hogy kellemes lesz-e neki, ha bámulom, hát inkább beszaladtam a házba, nehogy kellemetlen legyen szegénynek.” Válasz helyett megöleltem az öcsköst, ő meg hozzám simult és zokogott.

Norbert Scholl

Jézus nem akart papokat

Miért kell búcsút venni az egyházon belüli kétosztályos rendszertől?

Aki helyesen akarja magyarázni a Bibliát, annak „gondosan kutatnia kell, amit a bibliai szerzők valóban mondani szándékoztak, és amit Isten az ő szavaik révén közölni akart.” Ezt a Második Vatikáni Zsinat rögzítette. A továbbiakban a Zsinat kifejtette: „Közben ügyelni kell az irodalmi műfajokra..., a kor és a kultúra szabta feltételekre..., azokra a formákra, amelyek akkoriban érvényben voltak az emberek mindennapi érintkezésében..., valamint a környezettől függő, eleve adott gondolkodási, beszéd- és elbeszélőformákra, amelyek a szerző idejében uralkodtak.”

Ezek a megállapítások nem olyan előírásokat jelentenek, amelyeket figyelembe vehetünk, ha akarunk, hanem figyelembe kell vennünk őket. Ehhez a római kúriának is tartania kell magát. Ezt a pápának is figyelembe kell vennie. *Ha mindenki így járna el, elkerülhetetlen lenne, hogy búcsút vegyünk az egyházon belüli kétosztályos társadalomtól.*

Már a felszínes bibliaolvasó számára is feltűnik, hogy az Újszövetségben sehol sincs szó papszenteletről. A papszentelés szentségének latin megnevezése mind a mai napig az „ordo” (= rend), a közben végrehajtott cselekvés az „ordináció”, az érintett személyek pedig az „ordináltak”. Az „ordináció” a zsidó rabbi „ordinációjának” keresztény átértelmezése. Miután egy rabbi által kiképzést kapott, a rabbinátusra jelölt személyre tanítómestere – két rabbi-asszisztens támogatásával – föltette a kezét. Ennek a zsidó rabbi-ordinációnak az volt a célja, hogy a tanítómester bölcsessége átszálljon a jelöltre, aki ettől kezdve rabbinak (tanítónak) nevezhette magát, és szavatolta a folytonosságot Mózes törvényhozásával, még ha önállóan értelmezhetette is ezt a hagyományt.

Az „ordináció” szó sokkal jobban kifejezi, hogy ez a szentség eredetileg egy „rendezési modellből” és az el-

ső keresztény közösségek belső strukturálásának szükségességéből fakad. Maga a názáreti Jézus sem nem akart, sem nem alapított külön papságot, még ha az egyházi vezetés alkalmilag újból és újból állítja is ezt. Edward Schillebeeckx belga teológus így ítéli meg ezt a dolgot: „Az apostolságon vagy »apostolátuson« kívül a keresztény közösségek egyáltalán semmiféle egyházrendet nem kaptak Jézus kezéből, amikor ő még történelmünkben időzött. Jézus nem akart egyházat alapítani, hanem Izrael megreformálására törekedett. Ez már abban is megmutatkozik, hogy tizenkét férfit választott ki Isten megújult népe tizenkét törzsének alapjául és képviselőjéül.” Joachim Gnilkaszentírásstudós így ír: „Az egyház csak húsvét után vált egyetemes egyházzá, a népek egyházává. Ebben az értelemben vett egyház nem is lehetséges, csak húsvét után.”

A vezetés szolgálatának rendjét illetően két modell állt az első keresztény közösségek rendelkezésére. A jeruzsálemi egyház a presbiteriális alkotmány felé tájékozódott, amelyben tekintélyes laikusok („vének” = görögül „presbiterosok”; innen a német „Priester” kölcsönöz) testületét illette meg a vezetőszerp. A görög térség erősebben „pogánykeresztény” arculatú közösségei az ott használatos profán kormányzati szervezetet vették mintául, amelynek élén egy „episkopos” állt (szó szerint: „felügyelő”, egy – többnyire kommunális – felügyeleti és kormányzati feladatokkal megbízott hivatalnok megnevezése). Részben kerülték is, hogy egyáltalán valamilyen megnevezést használjanak; így például Pál beszél azokról, „akik közöttetek dolgoznak, titeket vezetnek és intenek”. A közösségvezetők valamiféle szentségi „felszentelésének” csíráiról jelenleg semmit sem tudunk, legalábbis a források mai ismerete szerint.

Az idők folyamán a zsidókeresztény

(presbiteriális) és az inkább a profán vezetési funkciók szerint tájékozódó pogánykeresztény modell összekeveredett.

A fejlődés aztán a kollegiális-szinodális vezetési struktúráktól már a Kr. u. 2. században a monarchikus-abszolutisztikus struktúrák felé haladt. Ennek kedveztek a kezdődő külső ellenségeskedések és üldözések, ill. az a belőlük fakadó kényszer, hogy legyen a közösségeknek felelős szószólójuk és képviselőjük, aki garantálja a gyors cselekvést és a megbízható információkat. Ezenkívül alighanem az a belátás jutott érvényre, hogy „hivatalainak” józan pasztorális intézményesítése nélkül a közösség abba a veszélybe kerül, hogy végül is végérvényesen elveszíti az apostolicitást és ezzel eredetének, inspirációjának és tájékozódásának kereszténységét, tehát végső soron önazonosságát, ahogy Schillebeeckx fogalmazza. *De még ekkor sem alkalmazzák sehol sem a közösségvezető férfiakra vagy nőkre azt a megnevezést, amely a görög nyelvterületen a szakrális hivatali papság számára volt fenntartva, azaz a „hierereus”-t (ebből származik a „hierarchia”, szó szerint: „szent uralom”, a szakrális hivatali papság uralma). E tartózkodás által nyilvánvalóan azt akarták elkerülni, hogy a vezetési szolgálat félreértelmezhető legyen, mintha kultikus közvetítői funkciót jelentene Isten (Krisztus) és a közösség között.*

Van aztán az egésznek egy további nézőpontja. Az eucharisztia ünnepelésének vezetése az őskeresztény közösségekben nem volt a megbízott (nagy-) közösségi vezetők számára fenntartva, hanem – legalábbis a páli egyházközösségekben – annak a „családatyának a dolga volt, akinek a házában az ünneplésre sor került”. Emellett „rendkívüli valószerűséggel feltételezhető, hogy” – amint az elhunyt újszövetséges, Josef Blanck ír-

ja – „az Őskeresztény időkben a nők a férfikkal teljesen egyenrangúan tevékenykedtek az istentiszteleteken”. A korakeresztény tanúságtételekben nincs fogódzópontja annak a szigorú szükségyszerűségnek, hogy az eucharisztia ünneplésén történő elnökléshez sajátos szakrális „felszentelést” kell nyerni, amely magában foglalja a kenyér és bor fölötti konszekrációs hatalmat. Schillebeeckx ezt mondja: „Az eucharisztiahoz kapcsolódó hivatal szakrális-misztikus alapvetésének nincsenek bibliai alapjai.” Azt az eszmét, hogy létezik a többi közösségi tagétől megkülönböztetett „lelkészi” állapot, amely különleges szakramentális „szentelési kegyelmet, minősített vezetési igényt és üdvkövetői hatalmat foglal magában, az Újszövetségre hivatkozva nem lehet megalapozni”. Az újszövetséges Rudolf Pesch így vélekedik: „Az Újszövetség nem ismer sem felszentelt személyeket, sem sajátos kultuszhelyeket, sem áldozati cselekményeket, sem szent időszakokat a keresztények körében.”

A „konstantini fordulat” után (330 után) az egész keresztény kultusz – az addig érvényes pogány kul-

tusz hagyományt követve – szintén államfenntartó szerepet kap. A püspökök állami funkcionáriusokká lesznek, és élvezhetik azokat a kiváltságokat, amelyek addig a pogány kultusz-szolgáknak és főpapoknak voltak fönntartva. Az egyházi „ordináció” a klérusba mint az egyházi közösség (az alacsonyabb „hívő néppel” szemben) magasabb állapotába való betagozódás jelentését ölti. „Ordó”-nak a Római Birodalomban bizonyos társadalmi osztályokat vagy állapotokat neveztek, például a szenátorokét vagy a lovagokét. A papokra a latin, eredetileg a (jeruzsálemi Templomban áldozatot bemutató) zsidó áldozati papokra használt „sacerdos” megnevezést kezdik alkalmazni, amelyet jellemző módon II. János Pál pápa is használ „Ordinatio sacerdotalis” kezdetű apostoli iratában. A papság rendeltetése immár lényegileg nem a közösség szolgálata, hanem – a kultusszal, és különösképpen az eucharisztia ünneplésével kapcsolatosan – a „mise-áldozat” bemutatása. Csak külön e célból megszentelt és felszentelt, a közönséges néptől elkülönített és „szepültelenül” (= nem-há-

zasként) élő férfiakkal szabad immár „Krisztus helyett” bemutatniuk „a szent áldozatot”.

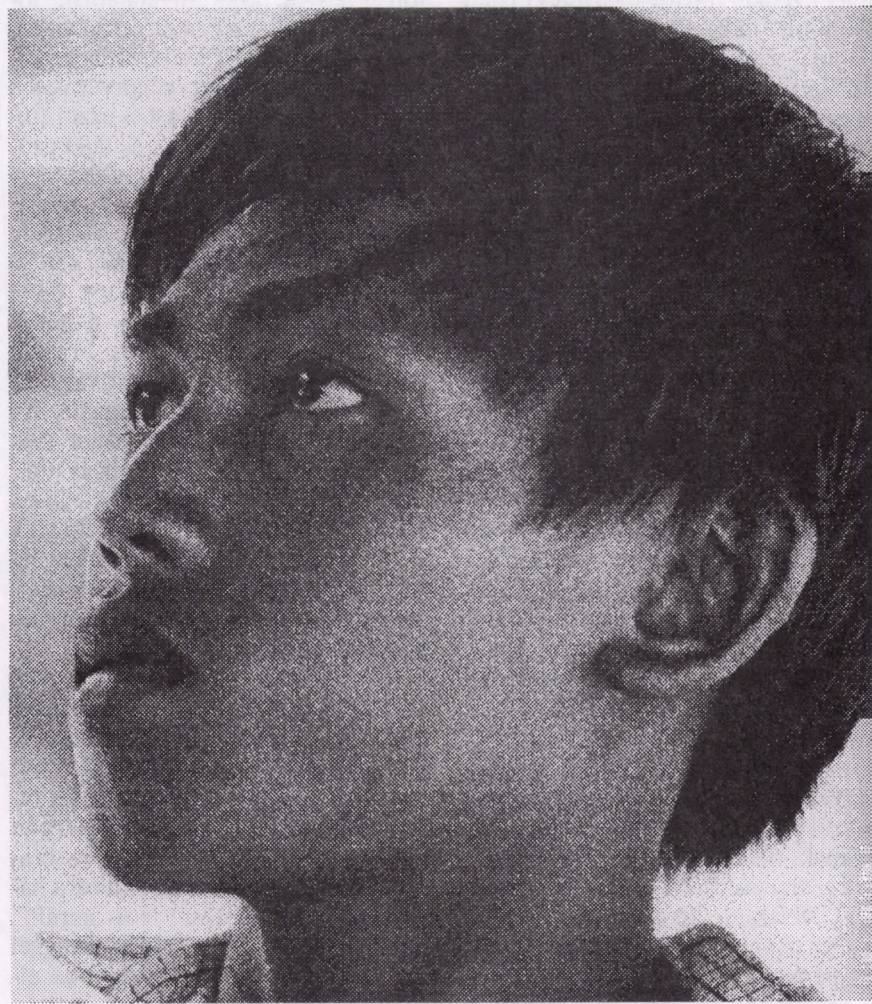
Az egyházi vezetési szolgálatnak általában, és sajátosan az eucharisztia ünneplésének ez az alapjában véve nem-keresztény szemlélete lényegileg mind a mai napig meghatározó. Sem a Tridenti Zsinat, sem a Második Vatikáni Zsinat nem hozott komoly reflexiót az újszövetségi gyökereket illetően, s még kevésbé korrekciót a pasztorális gyakorlatban. Pedig erre sürgető szükség van, ha nem akarjuk figyelmen kívül hagyni a Zsinat rendelkezését a szentírástudomány eredményeinek tekintetbe vételéről. A Zsinat – amint az elején idéztem – e tekintetben „kell”-ről beszél.

Az egyház mint Krisztus Teste nem két osztályból álló társadalom, felosztva az uralkodók és az alattvalók osztályára; nem két részre osztott társadalomként létezik, mintha az egyik rész világosan fölé, a másik alá lenne rendelve, hanem az egy keresztység alapján – amelyben mindenki részese – mindenekelőtt és főként egyenjogú emberek közössége. „Az, ami alapvetően közös a keresztényi létben, megelőz minden, a szolgálati szerepek szerinti különbséget” – írja A. Loretan. Nem a „klérus és a „laikusok állnak szemben az egyházban, hanem az összes megkereszteltek egy és egyetlen főjükkel: Krisztussal. A különböző szolgálatok – amelyek közé többek között, és még csak nem is első helyen a vezetési szolgálat is tartozik – az egyetlen organizmus szervezeti formái, az egyetlen Test különböző életmegnyilvánulásai”. De mind Krisztus egy és egyetlen tekintélyének vannak alárendelve, nem pedig egy akárhogyan is alakított „vezetési” vagy „pásztori” hatalomnak. A vezetői hivatal ugyan alkotóelem, de nem egyedüli alkotóelem; az egyház mint egész magyarázza és alapozza meg a maga Jézus Krisztusra irányulásával a hivatalt, és nem a hivatal a „fundamentuma” az egyháznak. Az egyházhoz tartozók valamennyien „klérust” alkotnak, mivel a keresztység által „részesednek az isteni természetben”. Az egyházhoz tartozók valamennyien „laikusok”, mivel „Isten egyetlen népéhez tartoznak, és csak különböző funkciókat töltenek be benne”.

Fordította: —omo—

Forrás: Publik-Forum 1995/1

A Szerző a valláspedagógia katolikus professzora a Heidelbergi Pedagógiai Főiskolán.

Szent Pál teológiája

A Bokorliget Kiadó 7 kötetben tervezi megjelentetni Szent Pál teológiáját elemző munkámat. Az alábbiakban a már megjelent három kötetet ismertetem.
(Krisztus jóhíre, Krisztus törvénye, Krisztus keresztyje)

Hol s mikor vétettük el a csilingelést? Azt hiszen, nagyon korán. „Övéi nem fogadták be” — mondja a szeretett tanítvány Jézusról. Ítéletmondás nélkül — nem elítélésről beszélnek — nem jutunk előbbre. Feltétlen feltétele ez annak a metanoíának, amely nélkül az Isten Országa nem lehetséges. A páli teológiáról beszélni kívánó jelen munkám nem kevesebbet kérdez, mint azt, hogy nem vétette-e el már maga Pál is a kezdet kezdetén a csilingelést.

Az evangéliumok Jézusa tanítványokból álló országról beszél, Pál pedig egyházzal, melynek Krisztus a kegyelem és a hit erejében megszerezte az Istennek-tetszést, ahogyan azt a páli evangélium előadja.

Ez az eltolódás a jézusi célkitűzéstől szoros következménye annak, hogy a Krisztus-esemény értelmezése során azt tekintik nagy hangsúlytevással fontosabbnak, amit Jézus csinált. Úgy gondolja, Jézus megcsinálta nekünk az Országot, a mi dolgunk, hogy ezt a nekünk megcsinált transzcendens Országot minél hamarabb birtokunkba vegyük. Ezért és csak ezért fontos, hogy magatartásunk Jézust követő magatartás legyen. Az immanens és transzcendens jézusi magatartás egysége Pálnál megbillent a transzcendens javára. A parúzia elmaradása után ennek messzemenő következményei lettek, mert menetközben — s alighanem a páli hangsúlytevés erejében is — elhomályosult a jézusi immanencia-terv. A nagykonstantini fordulat után az Egyház már a szeretetparancs erőteljes megcsonkításával foghat hozzá az immanens élet „keresztény” (?) alakításához. Valami része ebben Pálnak is lehetett.

Hálát kell adnunk Istennek, hogy Hőseinkben, a jeruzsálemi zsinat résztvevőiben elevenen élt Jézus és — ha úgy tetszik — Gamaliel pluralisztikus szelleme. Hálát kell adnunk azért, hogy hűségüket meggyőződésükhöz nem keverték össze adminisztratív eszközök alkalmazásával. A zsinat a testvéri szeretetből folyó egység célkitűzésétől indítva ült össze. Bár a létrejött közös nevező csak Jakab csoportja számára bizonyult addig-ameddig járható útnak, s a másik három csoport képtelen volt azonosulni vele, mégis —

egyik csoport sem gondolt érveken kívül egyéb fegyverre a maga álláspontjának képviselésében.

Ha lett volna kísértésük, és engedtek volna az ilyesfajta kísértésnek, hamarosan megsemmisült volna a kised nyáj. Megsemmisült volna azért, mert értelmetlenül vált volna számukra a Szeretet Útja, ha ennek győzelme érdekében igénybe vették volna a közhatalom segítségét, tehát azt, ami már nem szeretet. A közhatalom igénybevétele nélkül növesztették meg ők és a következő nemzedékek Jézus Országát akkorára, hogy a negyedik század elején a kísértésnek más történelmi szükségszerűséggel jelentkeznie kellett. De ez már Nagy Konstantin kora..., amikor az üldözöttről üldöző lesz, s ez már nagyon is túl van a páli életmű eszmei tartalmán, s így jelen munkám anyagán is. De a hála szava, hogy ettől a kísértéstől és a beleegyezéstől Pál korában még mentesek maradhattunk — azért ide kíváncsozok.

Hálát kell mondanunk azért is, hogy Péter jól értette a Jézustól rábízott Péter-tiszt gyakorlásának módját. A zsinaton úgy szólt meg, mint egy testvér a sok testvér között. Bárán képviseli a többség véleményétől eltérő álláspontját, s azt is elviseli, hogy álláspontját leszavazzák. Engedelmeskedik ezzel a Szentléleknek, akit nemcsak ő kapott meg, hanem minden testvére is. Elviseli, hogy Antiochiában Pál megfeddi őt, s a feddés következményeként minden bizonytalannal módosít is magatartásán. Hála tehát Istennek Péterért, hogy értette, miként kell a vezetői szerepet gyakorolnia a bázison élő prófétai nép körében. Testvérként és nem uralkodóként, mert az uralkodás sohasem szent, hanem mindig sátáni. A jeruzsálemi zsinat még nem ismer hierarchiát.

A jézusi teológiában a Golgota a nyáját egybegyűjtő program nem-sikerüléséből és a Fiú nyájegybegyűjtő programjának halált is vállaló végigcsinálni akarásából adódik. A páli teológiában a Golgota az Atya és Fiú irántunk táplált szeretetéből és a sátáni erők vakságából adódik. Közös a két teológiában: akarta a Golgotát az Atya és a Fiú is, akarták a sátáni erők is. A jézusi teológia jellemzője a vaskos realizmus: aki szeret, annak semmi sem drága, és aki nem akarja a szeretetet,

az kész a embergyilkolásra. A páli teológia jellemzője a sűrű misztikum: a rontáson csak Isten áldozattá válása segíthet, és a sátáni erők tudatlanságuk folytán besegítenek az Istennek. A két teológia hatása a morálteológiára: A jézusi teológiában fontosabb a mi tettünk, a Mennyei Atya akaratának teljesítése, és másodlagosan fontos csak a megváltás-gyümölcsöt nyújtó szentség. A páli teológiában fontosabb a megváltás-gyümölcsöt nyújtó szentség, és másodlagosan fontosak a mi tetteink.

Isten betudta nekünk Ádám bűnét, és ezzel hatálytalanította a teremtésben kapott létszituációinkat. Ezután Isten Krisztus által hatálytalanította Ádám bűnének a betudását, azaz hatálytalanította az Ádám utáni létszituációinkat. Azáltal hatálytalanította ezt a nekünk Óaltala betudott Ádám utáni létszituációt, hogy ismét betudta nekünk — immár nem Ádám engedetlenségét, hanem — Jézus engedelmisségét. Isten maga végzi a ősbűn, ill. a kereszthalál alkalmával ezt a két hatálytalanítást, és a betudásokkal bennünket olyanokká tesz, amilyenekké. Isten maga konstituál bennünket bűnösökké, ill. istenektetszőkké: „bűnösökké tétettek a sokak... istenektetszőkké tétettek a sokak”. Ez a három kifejezés: hatálytalanítás, betudás, valamint-étevé — hordozza a legelősebben a páli gondolkodás első lépcsőjében letagadhatatlanul érvényesülő automatikát.

Pál időbelileg a Golgotától kezdve állítja megvalósultnak Isten mindannyiunkat átölelni akaró irgalmas szeretetét. Jézus viszont a megtestesülésben és a kereszthalálban a mindig is megvolt és mindig is érvényesült isteni irgalomnak és mindenkit átölelni akarásnak csupán a megnyilvánulását látta. Jézus azt tanította, hogy a bűnbánat ellenében Isten a Golgota előtt is magához ölelte a bűnös embert, akit már a teremtésben is bőven feltarisznyázott mindazzal, ami az üdvösséghez szükséges.

Bulányi György

Az ismertett kötetek megvásárolhatók 160, 200 és 240 forintos áron, ill. megrendelhetők az „Érted vagyok” vagy a Bokorliget Kiadó címén (Kaszap István, 2119 Pécel, Mikszáth u. 10.)

Olvasók fóruma

Kedves A. F.!

Az ÉV 96. februári számában megjelent, „Alapelvek a szexualitásról” c. írásodhoz van mondanivalóm.

Az 5. o. 1. hasáb 13–20. sorhoz: „... csak a szeretet tesz valamit jóvá vagy rosszá”. Ez igaz, ha az illető szeretete összhangban van a jézusi szeretettel, ellenkező esetben valami objektív rossz jöhet ki belőle. A szeretet és az értelem szó használatakor talán jó lett volna megjegyezni, hogy Jézushoz igazodó szeretetről és értelemről van szó, mivel nem istenhívő is olvashatja e sorokat. Igaz, hogy a figyelmes olvasó ezt felfedezheti írásodban.

Az 5. o. 2. hasáb 25–33. sorhoz: Talán jobb lett volna azt mondani, hogy igyekezz tőle megszabadulni, de ne ess kétségbe, ha visszaesel, Isten nagyobb az ember szívénél. Ez a biztatás minden őszintén Isten felé törekvő embernek szól. Nagy lelkierőt kap az ember minden állapotában Istentől, ha azzal van elfoglalva, hogy az embertársaival akkor is jól tegyen, ha azok rosszal viszonozzák. Ennek gyakorlása által elmarad a rossz.

Az 5. o. 2. hasáb 3–6. sorhoz: A homoszexuálisoknál is jó lett volna megjegyezni, hogy ez a természet rendjével ellentétes. Mózes is beszél róla. Gyógyítására szerintem az előbbi gyógy mód használható: Törekedj az Isten akarta jóra.

A 6. o. 2. hasáb elejéhez: Jobb volna a dolgokat úgy említeni, hogy nem okos dolog a tűzhöz nagyon közel menni, mert a lángkapás veszélye igen nagy. Sok minden jöhet közbe az udvarlási idő alatt. Nem minden látható előre, az Ördög mindig készen áll a kapcsolat megrontására. Nem rossz a házasság előtti idő aszexualizálása, persze nem öntelt parancsolgatással, hanem ránevelő jó tanáccsal, hogy hasznos felkészülésre, valamiféle szeretetszólalatra fordítsák az előttük álló időt. Ezek a dolgok, mint minden más, csak irgalmasan kezelhetők.

Nagyon kérek, ne kioktatásnak vedd e sorokat, mert nem annak szántam, csupán azt írtam meg, hogy így látom ezeket a dolgokat. — Ismeretlenül is testvéri szeretettel köszöntelek:

Szabó Dezső
Pécel

Kedves „Érted vagyok”!

A témaválasztást illetően örülnék az „Alapelvek a szexualitásról” c. írásnak. Örülök is az „általános elvek” öt pontjának. De nagyon elszomorít, és többen megbotránkoztak az önkielégítéssel kapcsolatos megállapítások miatt. Hogy mennyire nem „átmeneti jellegű”, ha valaki hozzászokik, az mutatja, hogy többen házasság állapotukban is vissza-visszaesnek, és „hűtlenséggel” vádolják magukat, hogy ezzel „megcsalták” házastársukat. Okos tanács, hogy „bagatellizáld”, de nekünk nem szabad ennyire bagatellizálnunk.

A házasság előtti „játékok” elvetésével kapcsolatban használt fenyegetésként is csodálkoztam. Talán inkább érdemes lett volna megemlíteni a 13-14 évesek annyira gyakori abortuszát, vagy a későn észrevett gyermek miatt — amikor már nem lehetséges az abortusz — megkötött könnyelmű házasságokat, vagy a tehernek született, állami

gondozásba vett, szeretet nélkül felnőtt gyermekek eltorzult szellemiségét, amely egész életüket meghatározza.

Nem értem, mert pontatlan a megfogalmazás, miért kell a homoszexualitást bűnnek tekinteni. Nem az állapot a bűn, hanem ennek a természetellenes hajlamnak a kiélése. Hogy a homoszexualitás hogyan alakul ki, az nincs még tisztázva, de hogy nem szabad élni vele, az a közvéleménytől függetlenül is nyilvánvaló. Mindenesetre láttam már homoszexuális férfit hősé nőni a homoszexualitás keresztje alatt.

Néhány éve Kovács László testvérünk komoly felmérésen alapuló anyagot nyújtott át nekünk a szexualitással kapcsolatban. Annak nagyon sokat köszönhetünk a téma tisztázására, tanítására vonatkozólag. Ha nincsen jobb, akkor annak közkinccsé tétele nagyon hasznos volna.

Halász Endre
Budapest

* * *

Kedves Vitatkozók!

Érdeklődéssel figyelem azt a jobb ügyszóhoz méltó buzgóságot, amellyel folyamatosan tépítitek egymás haját Herbst-ügyben (ÉV 1996. február és április). Érdeklődéssel — és szomorúan.

Érdeklődéssel azért, mert maga a téma érdekes. Tetszik az a törekvés, amellyel Herbst életközébe akarja hozni Jézus személyét. Tetszik a szemlélete, amellyel megpróbálja kimutatni, hogy természetes magyarázatok is adhatók egyes természetfölöttinek tartott bibliai eseményeknek. Nem tetszik viszont, hogy a fentiekben általam kiemelt „is” szócskát elhagyja. Hogy — bár előszavában utal a témával kapcsolatosan benne élő bizonytalanságokra — tanulmányának szövegéből mégis úgy tűnik, mintha hipotézisét tényként, és pedig egyetlen lehetséges tényként propagálná. Hogy az evangéliumok egyes részei hitelességének mércéje nála az, hogy mennyire támasztja alá az ő feltevéseit. Nem tetszik, hogy elmélete kedvéért Jézust gyáva embernek állítja be, aki a „kómából magához térve” az irháját menti, ahelyett hogy — mint később az agyonnyilazottnak hitt, majd felgyógyult Szent Sebestyén tette — kiállna az általa képviselt ügyért akkor is, ha az az életébe kerül.

Ugyanakkor szomorúan veszem tudomásul, hogy beleestek az ördögnek oly jól bevált csapdájába, és vitatókkal melkévágányra tereltek az ügyet, amelyet képviselnünk kellene. Jézus életének és működésének fő célja az volt, hogy megmutassa, *hogyan kell élni, viselkedni*. Az ördög pedig kezdettől fogva el akarja terelni erről a figyelmet azzal, hogy azt állítja legfontosabbnak: *kinek van igaza*. — Jobbá lesznek-e az emberek, ha beigazolódik, hogy Herbst elmélete helytálló? Kevesebb lesz-e az éhező? Jobban fogunk-e vigyázni Istentől kapott szép világunkra? Többen fogják-e megtagadni a fegyveres „szolgálatot”? Ha igen, akkor folytassátok a vitát! De ha nem, akkor vonuljatok vissza vele a tudományos viták fórumára, az ÉV lapjain pedig legfeljebb arról tájékoztassatok mint érdekességről, hogy ilyen hipotézis is létezik. Ja, hogy arra a fórumra odaillő felkészültség kívánatik, amivel — a jelek szerint — nem mindnyájan rendelkeztek? Akkor pedig vonjátok le a kongruens következtetést, de ne veszélyeztessétek Jézus igazi ügyét szenzációk kedvéért!

Aggódó szeretettel:

Tarnai Imre
Nagyoroszi

Tisztelt Bokor Ökocsoport!

A *Környezetbarát bevásárlás* c. írás (ÉV 1996. április) kapcsán szeretném elmondani néhány gondolatomat. A magam részéről a bevásárlást rugalmasan kezelem: azt veszem meg, amit a piac éppen kínál és a pénztárcám megenged. Tapasztalatból tudom, hogy a reklám immunissá teszi a közönséget a reklámozott áruval szemben. Az erőszak kiváltja a természetes reakciót. De ne öntsük ki a gyereket a fürdővízzel, és ne kövessük a mormonok példáját! Az ismeretszerzésre szükség van. Kérdés, hogy ezt miként érjük el. D.I. megemlíttette a kompakt fénycsövet. Ehhez az kellett, hogy ő tudomást szerezzen róla, csak így adhatta át a jó hírt. Sok ilyenre kell szert tenni. Én is birtokában vagyok néhánynak, de ezek most kívül esnek a reklámtevékenységen, nehéz a nyomukra lelteni, és lassú az információcsere. Az ÖKO-csoport mit tesz ennek érdekében? Mit tehet? A reklám mellőzésével hogyan lehet jó híreket cserélni? Egyelőre még tízmilliónyian vagyunk. — Írásaik különben érdekesek és előremutatóak, egy bizonyos értelmiségi kör meghatározó magatartását tükrözik.

Üdvözzel:

Mozsáry Józsefné
Budapest

*

Tisztelt Szerkesztőség!

B.V. Hove „Túl az inkvizíció mítószán” című cikke nyomán (Mérleg 1994/4. szám) szeretném néhány gondolatomat kifejtetni, és örülnék, ha ezeket közreadnák lapjukban.

Milyen nehéz a történelmet tárgyilagosan átgondolni, különösen akkor, ha az mai magatartásunkra, életformánkra súlyos következményekkel jár! Ha van még bennem igaz hit, tiszta szívvel meg kell botránkoznom azon a szerencséműdatáson, amit a szóban forgó szerző elkövetett.

Már első nekifutása mélységesen botránkoztató: az inkvizícióról mint valami játékos madárijesztőről beszél, ami csak gyengeelméjűek vagy a történelemben járatlanok számára ijesztő, a valóságban a katolikus igazság helyes érvényesítése volt a sok elvetemült és gonosz eretnekséggel szemben.

Mindez valóban nem volna botránkoztató, ha a katolikusok a történelmet imádnák istenként és a „történelem, ahogy esett, jól esett” imádatának vallását kapták volna hirdetési feladatuknak. A baj ott van, hogy 2000 évvel ezelőtt valóban megszületett a judeai Betlehemben egy új történelem és Jézusnak nevezték. Ez a Jézus azonban nem volt és nem lehet azonos soha a történelem borzalmait igazolni szándékozók istenével.

Milyen különös, hogy amikor a hitleri inkvizícióról van szó, akkor bátran és rendíthetetlenül szembenáll az egyház a gonoszság rasszizmus nevű inkvizíciós változatával. Amikor azonban az egyháznak saját inkvizíciójáról kellene elmarasztaló ítéletet mondani, akkor inkább megmagyarázza bizonyítványát olyan érdemjegyekkel, amelyeket csak szégyellni szabadna. Hivatkozási alapként és mentségül a történelmi szükségszerűségeket, egyház és állam közötti összefonódást hozzák föl magyarázatul a „szakemberek”, a relativitás-elmélet veszélyes áthelyezésével a fizikából az erkölcsstanba.

*Ha eszembe jut
ürességet érzek
az ablakban állok
kedv van
fán levél tekereg
várok rá*

*Elzsibbaszt
ilyenkor a szégyen
MÉZtelen leszek
és FÖLDnélküli
amikor így eszembe jut néha
anyám*

Az igazi baj ott van, hogy — bár lehet, hogy ez éppen szerencse — nem arra hivatkozik, akire egyedül elégséges volna hivatkozni: a názáreti Jézusra. Nem is hivatkozhat, mert ő nem inkvizíciónált senkit, a farizeusokat sem, írástudókat sem (sőt még Judást sem!). Igaz, nem dicsérte őket, beérte azzal, hogy tanításukat helyesnek, tetteiket elutasítandóknak nevezte. Nem máglyás fenyegetésekkel akarta megőrizni a helyes és igaz életet, bízott az ember isteni lelkiismeretében. A tévedhetetlenséggel mint nyolcadik szentséggel az egyház megszabadította magát a lelkiismeret szabadságának kockázatától, és inkább fegyelmi, bizalmatlanságra épülő tiltások gyártásával foglalkozik még ma is, ahelyett hogy hinne abban az Istenben, aki nem fenyegetéseivel, hanem bizalmas szeretetével akar az emberek világában meghatározó erővé válni.

Hogy lehet bárkinek is elbagatellizálnia az inkvizíciót azzal, hogy csak keveseket ért utol sújtó keze, hiszen akár egyetlen ember teste-lelke végtelen érték, hangsúlyozza az az egyház, amely ebben az esetben nem találja végtelen bűnnek a kínzást és kivégzést. Lehet, hogy ez az elv csak az egyházi vezetés által megfelelőnek ítéltre érvényes, mások viszont pusztulhatnak!

Jézust nem pusztítani küldte az Atya, így minket sem!

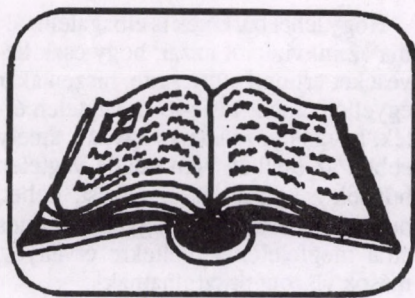
Hogyan mismásolhatnánk el a borzalmakat áltudományos magyarázatokkal, amikor ma is ugyanezek a jézustalan módszerek határozzák meg a saját tévedhetetlenségében diadalmasan fuldokló egyházat akkor, amikor megszüntette ugyan a tiltott könyvek jegyzékét (Index), de eltélte Schillebeecx-et, Küng-öt, és még hány másikat eltélt volna, ha a teológusok jelentős része nyíltan megfogalmazhatta volna nézeteit.

Hogyan beszélhetünk a jézusi tanítás letéteményéről, amikor ma sem engedjük világra születni a lelkében szabad Isten-népét, amikor a Tanítóhivatal nem megszólaltatni akarja az emberben szunnyadó isteni üzenetet, hanem elhallgattatni törekszik a gonoszság vélt vagy valódi megjelenését, még akkor is, ha az igaz értékek is belefulladnak lázas igyekezetébe. Különös fontosságúnak tartja elhallgattatni azokat, akik Jézusban és nem a tévedhetetlen Tanítóhivatalban szeretnének hinni.

Jézus nem azt nehezményezte, hogy miért szólal meg Isten ügyében egy-egy kívülálló, hanem a tanítványokat szidta meg azzal a szóval, amiben a Tanítóhivatal előtt sem, után sem hitt igazán az egyház, ti.: „Aki nincs ellenetek, veletek van”. Hagyjátok, hadd hirdessen és gyógyítson az, aki Isten nevében akarja tenni. Nem gondolhatja komolyan senki, hogy Isten olyan, amilyenek beszabályozzuk (képünkre és hasonlatosságunkra). Ne akarjuk Istent szabályainkhoz, dogmáinkhoz béklyózni XV–XVI. vagy XX. századi inkvizíciók által. Bízunk abban, hogy Isten képes arra — amire nem tartjuk képesnek —, hogy szeretetével akar és tud szeretetéhez kötni.

És más kötelék, más kényszer nem létezik, csak a szeretet!

Sulyok Gábor
Budapest

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Sulyok Gábor, a júliusiakat Gergely G. András készítette.

Június 2. — Szentháromság ünnepe — Jn 3,16–18 —

Felülvizsgált szeretet

Mi emberek nemigen tudjuk elképzelni a szeretetet az isteni eredetiben. Fogva tart bennünket a mérhető, fogható, valamit valamiért világ. Képtelenek vagyunk magunkévá tenni azt a szeretetet, amely nem valamiért vagy valaminek a titkos reményében akar csupán szeretni, hanem mert egyszerűen nem is képes másra, csak mindent kockáztatva mindent odaadni. Isten nem azért szerette és szereti a világot, mert ennek függvényében neki bármi vagy bármije jobb lesz, hanem azért, mert a teremtett világnak, s benne az embernek lesz jobb, a legjobb, ha elfogadja és magáévá teszi Isten szeretetét. Már akkor szerette Isten a világot, benne az embert, amikor még semmi jót, legfeljebb a bűnt nézhette ki belőle bárki (Róm 5,8). Annak a világnak adta oda egyszerűen

fiát — méhben hordozásra, világra szülésre, emberré szeretésre, gyengeségeinek kóstolgatására, önmaga odakínálására —, amely nem az ő világa volt és amely csak az ő előbszeretése nyomán vált utóbb szeretővé. Ha ezzel a méricskélés nélküli szeretettel akarjuk megragadni, megtölteni lelkünket és nem utolsósorban tudatunkat, rá kell döbennünk, hogy nem marad hely a haragvó, vízőzönnel pusztítani akaró, szórólappal hadonászó szerűsgazda, de a csalódásait nem felejtő, keserű haragjától csak a fiának emberfarkasok közé dobásától, gyilkosok közé hajigálásától kiengesztelődni szándékozó Isten számára sem. Éppen ezért ijesztő a 18. vers aktív fordítása, mintha Isten szeretetének legtermészetesebb következménye volna, hogy ítéletet fogalmaz-

zon meg a világ felett. A 19. vers egyértelműen mutatja meg, hogy nem Isten ítél, hanem az ember Jézust tagadó élete önmagát teszi menthetetlenül élettelen-né, vakká, világpusztítóvá. Önmagát zárja ki a kedveszeghetetlenül szerető Isten világából. Miután az ítélet legkevesebb, hogy elhatárolódást jelent, ismét értelmezhetetlen, ha Isten szeretetét kutatjuk. Isten soha sem tud elhatárolódni tőlünk, mert a teremtésbe önmagát adta bele.

Felül kell vizsgálnunk szeretetünket, hogy összegegyeztethető-e számunkra a szeretet és az elhatárolódás, a szeretetből történő kizárás? Ugyanígy felül kell vizsgálnunk Isten atyai szeretetéről alkotott elgondolásunkat. Meg kell kérdeznünk önmagunktól, mit tartunk az ítéletről, akár a saját magunkéról, akár a végső, utolsó ítéletről is van szó. Hiszen ha igaz az, hogy Isten a bűnöst is szereti, és mindenre képes, hogy megmentse, akkor mitől változhat ez a szeretet a mi életünkben elutasítással, pusztulni hagyással, cserben hagyással? Nemde önmagunk bizonytalan szeretetkísérleteit, azok kudarcait s végül gyűlöleté torzulását szeretnénk jogtalanul Istenre erőszakolni és így igazolni hitt vágyainkkal szentesíteni? Isten szeretete nem enged kétséget szívében!

Június 9. — Évközi 10. vasárnap — Úrnapja — Jn 6,51–59 — Jézust folytató élet

Az ember ősi vágya, hogy hasonló legyen Istenéhez, de ha már ez nem megy is túlzott sikerrel, legalább a példamutató emberekhez, hősökhez, esetleg kedvenc, vagy irigyelt állatokhoz. Az ősember is hitt abban, hogy ha megessi a gyors szarvast, a legyőzhetetlen medvét, mamutot, belészáll annak gyorsasága, ereje. Talán érthetetlen és botrányos, hogy ehhez társítom a Jézus teste-vére asztaltársaságot. Pedig az igazán elgondolkoztató, sőt lehet, hogy botrányos, ahogy mi leegyszerűsítjük Jézus életét egy vacsorára. Kenyérrel és borral, testtel és vérral való táplálkozásról beszélünk, pedig lélekről, lelkiüetről, életről van szó. Arról az esztelen szeretetről, amelyet még a leköpdösés, húscsafatokká korbácsolás, sőt keresztalál sem tudott megállítani. Amelynek egyetlen célja van, hogy az ember észbe kapjon és megváltozzon lélekben és gondolkodásmódban. Mindenekelőtt arról van szó, hogy ne etessük magunkat áldozatismételgetéssel, különösen akkor ne, ha nem a mienkről, hanem Jézuséról van szó, annak szertartássá szelídített változatáról. Nem vallásos

borzongásokat kell hétről hétre idézgetni, hanem magunkból kell kihoznunk Jézust, amire egyedül érvényes: „Ezt cselekedjétek, ha a gondolataitokat enyémmek mondjátok!” Ha valaki úgy akar szeretni, mint Jézus, olyan semmiért mindent módon, annak nem elég az emmauszi formula, maga az emmauszi csoda kell. Hogyan válhatna biológiai tényezőjévé életünknek, ha csak testiünk, de nem életünk lételemévé válik a hűsvéti „táplálék”? Nem a biológia, hanem a lét szintjén kell, hogy alakítsa, meghatározza emberségünket, Jézust

folytató életünket. Nekünk magunknak kell táplálékká lennünk azok számára, akiknek csak biológiai létük van, akik számára Jézus csupán történelem, s nem élet, nem táplálék. Fel kell tennünk magunknak a kérdést: Miben különbözik életünk, másokért élésünk a humanizmus meséjétől? Tényleg rászorulunk-e Jézusra, vagy csupán „tapintatunk” akadályoz meg abban, hogy Jézusból csak a szertartásra nyújtsuk be igényünket. Élet csak életből származhat, s a jézusi élet sem lehet kivétel. A szertartás csupán tiszta pillanata lehet, de nem tartalma s nem tartama.

Június 16. — Évközi 11. vasárnap — Mt 9,36–10,8 —

A küldetés hatalma

Elcsigázottak a bárányok... Vajon csak azért, mert nincs pásztoruk, vagy éppen azért, mert az van, aki? Hány esetben lehetne mondani, elcsigázottak, mert pásztoraik saját teológiai eredményektől vagy igazolványaiktól érzik magukat megdicsőülve. A pásztor és bárány kapcsolatát fel kellene már emelni a Jézus és tanítvány szintre, ahol a tanítványok nem bárányok többé, hanem egyenrangú társak, akiknek egy

tanítójuk van, és az maga Jézus. Nem alárendeltséggel és fölényvel, hanem testvériséggel, annak minden kockázatát vállalva kellene elfogadnia a nagy-nak a kicsit, s a gyengének az erőt. Jézus még a júdasi tanítványt is vállalta, s ma is legfeljebb egyháza közösi ki azokat, nem pedig Jézus. Mi tévedhetetlenségünk tudatában megtagadnánk Júdástól azt a hatalmat, amit a többieknek természetesen veszünk, amivel Jézus

útra küldte tanítványait. Persze rögtön itt van problémánk gyökere. Mire adnánk s adunk a krisztusi küldetés nyomán hatalmat? Erős a kísértésünk, hogy a jézusi szándék „fogatosítására”, vagyis a jézusi játékszabályok kieroszakolására. Vagyis arra, amire Jézusnak magának sem volt. Jézus a vakok szemének megnyitására, a siketek hallásának visszaadására, a betegek gyógyítására és az evangélium hirdetésére adott hatalmat. Neki is „csak” erre volt. Ez az a hatalom, amely megkülönbözteti Jézus egyházát és hatalmát a hatalmasokétól. Ezen a hatalmon lehet lemérni, mekkora a hatalma Jézusnak bennem és

általam. Ez az a hatalom, amely a legelősebben elválasztja a béketeremtés szeretetét a békekényszerítők fegyverétől, a mindenkori állam mindenkori hatalmától. Mindennapos életünket átmeleg átszövi a hatalmaskodás jézusbőrbe csomagolt arzenálja ahelyett, amire Jézus egyedül küldött: folytatni a beteg, bűnbeszakadt ember megmentését. Jellemzi-e életünket, hogy mi még akkor is gyógyítani akarunk, amikor mások már régen csak a bűnnek a bűnössel együtt történő elpusztítására tudnak gondolni? Meg tudunk-e szabadulni a tömegekben való gondolkodástól, mert az evangéliumhoz, az egyes emberek

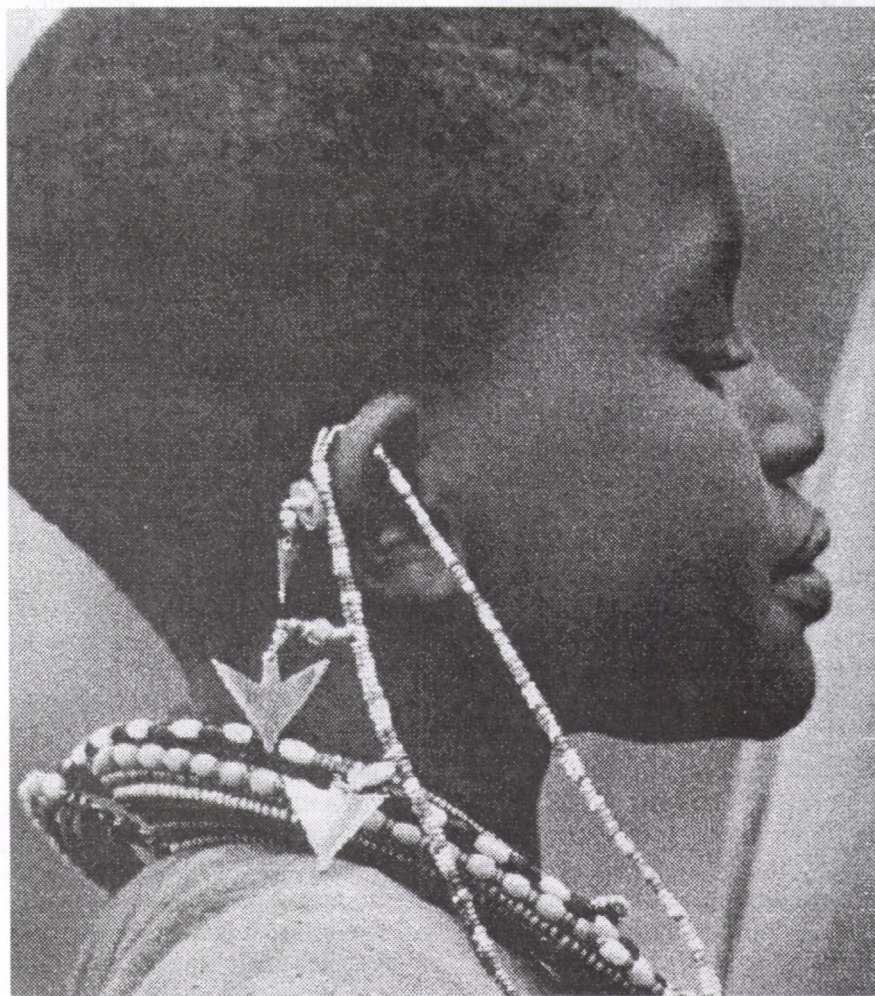
megmentéséhez kizárólag szeretet kell, meg hit a szeretetben. Ahhoz, hogy a tanítványi elvárásoknak megfeleljünk, miliőt kell teremtenünk. Isteni miliőt magunkban, hogy a szeretünk teremtete emberi miliőt követhesse körülöttünk az isteni. Jézus egyetlen csodaszert sem adott, amely nélkülünk bármire jó volna. Az evangélium sem az. Csak akkor gyógyíthat az evangélium, ha mi képesek vagyunk gyógyítani. Nem a földgolyó mámorító mérhetetlen méreteiben, hanem a fülbe súgott, kézbe adott, mintaként előre élt isteni étellel.

Június 23. — Évközi 12. vasárnap — Mt 10,26–33 — Áttetsző tanítványság

Jézus élete, szavai, cselekedetei nyilvánosak, világosak voltak. Nem volt szűksége sem álcázásra, sem rejtegetésre, de még elméleti, — úgymond — teológiai csavarintásokra sem. Nem választotta ketté önmagát nyilvánosságnak, hétköznapi embernek valóra, látszat szerintre, meg a bölcseknek, beavatottaknak — teológusi agyicsavarokhoz szoktatottaknak — valóra, a legbensőbb szentélybe rejtettre. Isten élete emberré lett és ezt soha sem akarta misztikába, elméletekbe bur-

kolni. Nem volt se több, se kevesebb: EMBER volt, aki ÉL. Nem volt sohasem hátsó gondolata, rejtett megoldása mondanivalójának, ha mégis, csakis azért, mert még ezzel is az ember szabad felzárkózását akarta elősegíteni. Ezt a tisztaságot, áttetszőséget adta tovább tanítványainak, s nekünk is, ha tanítványok akarunk lenni. Ehelyett azonban mi értelmezni kezdtük Jézus szavait, cselekedeteit, hogy nekünk embereknek megfeleljen, még akkor is, ha

ehhez nem egyszer egész teológiai hőskölteményekre volt szükségünk. Jézus élete elsősorban önmagunk által van veszélyben. Mekkora teológiai helyé magasztosult a 28. vers a test és lélek egysége–kettőssége ügyében. Pedig Jézus nem is tudott erről, hiszen ahhoz a görögökhöz kellett volna filozófiaórára járnia. Ő arról az egységről akart csupán beszélni, ami az evilági élet és az isteni élet között kell, hogy fennálljon, ha az ő követőiként **élni** akarunk. Mekkora teológiai hely a 29. vers is az isteni gondviselés bizonygatásában, évezredek cselekvéséptelen, az imádság pótcselekvésébe menekülő szeretetutáztatásainak igazolásában. Pedig az évezredek kemény következetességgel bizonyították, hogy az éhezők nem laknak jól a jól tápláltak áhítatos imáival. Nem elég sóhajtva együtt érezni a leprásokkal, gyógyíthatatlanokkal, pénzbe, brutalitásba, szexuális szertehazugságokba menekülőkkel, amikor a megmentésükért kellene tenni. Jézus egyetlen dolgot akar a lelkünkbe vésni: Isten nem félni való, a jézusi életet nem lehet félelemre építeni. A félelem pusztít, építeni csak a szeretet képes. Aki Istenében ítélőbíró lát, aki elféltelheti, vagy el is ítéli őt, annak életében nem jelent meg az Isten iránti rajongó szeretet, abban nincs igazi élet, ha még oly gyakran szertartásozza is magát „tisztára”. A 32–33. vers szinte hátborzongató. Ha ez volna valóban mondanivalója, önmagát, az Atyát cáfolná meg vele. Pál apostol is hamis prófétává lenne, hiszen 2Tim 2,12–13-ban vakmerően állítja, hogy Isten akkor is hű marad hozzánk, ha mi hűtlenné válunk. Egyszerűre lefordítva, aki nem „Jézus” az emberek előtt, annak nem lesz atyja az Istene, s nem fér bele az Isten családjába sem a földön, sem az égben.

Június 30. — Évközi 13. vasárnap — Mt 10,37–42 — Jézusi értékrend

Bizonyosan Jézus legriasztóbb kijelentései közé tartoznak a kezdő mondatok. Azt még valahogy elviseljük, hogy keresztet kell hordozni — időnként .. lehetőleg ritkán.. —, hiszen milyen jeles alkalom ez, hogy telesírfjuk Isten atyai szívét fájdalmunkkal, hogy már megint Jézushoz kell hasonlítanunk; de az már tényleg hihetetlenül hangzik, hogy Jézus a szülői szeretetet is megmeri kérdőjelezni. Feje tetejére akarja állítani a „normális” emberi értékrendet. Szülői, gyermeki szeretetünk mögött mindig biztosnak érezzük a 10 pa-

rancsolatot. Talán megsértődve kérdezzük is, hogy csak nem baj, ha számunkra érték a család? A fordítás ismét nem igazán szerencsés. Jézus nem méltózkodásról akar beszélni, hanem egyszerűen arról, hogy a jézusi üzenet nem ezen a hullámhosszon fogható. Jézus feltételezi az emberi értékeket, feltételezi, hogy a szeretetnél nics nagyobb, de ugyanakkor azt is akarja mondani, hogy aki a szeretetet szembe akarja állítani a szeretettel, az nem **hasznos** az „ügyben”. A célunk pedig éppen ez kell hogy legyen: szükségeseink legyünk Isten Or-

szágához. Ez az, amiért mindent félre kell tennünk. Nem elégedhetünk meg testi-vérségi — emberi szokásra épülő érzelmekkel, vonzalmakkal. Az Isten Országá nem sógorság-komaság, hanem halálos elkötelezettség a jézusi, mindent egy lapra tevő, mindent felülmúló szeretetével mellett. A Jézust követőnek elsődleges feladata felülvizsgálni önmagát: Mennyire szükséges nekem Jézus és mennyire vagyok én szükséges számára. Erre a kérdésre nem Jézusnak, hanem nekem magamnak kell felelnem.

Július 7. — Évközi 14. vasárnap — Mt 11,25–30 — Nyomasztó teher vagy üdítő iga?

Hogy megértsük Jézusnak a mai evangéliumban elhangzó szavait, bele kell helyezkednünk a korabeli viszonyokba, és először is azt a kérdést kell feltennünk, **kikhez szól itt Jézus**. Azokhoz, akik elcsigázottak, ill. meg vannak terhelve. Kik ők? A szegény, egyszerű, hétköznapi kisemberek, akiket egyfelől **elcsigázott** a valóságos (és nem csupán a statisztikailag kimutatott) létminimumért folytatott, kimerítő munka, s az ezzel együttjáró sok betegség, nyomorúság és kiszolgáltatottság, és akiknek másfelől egy csomó szükségtelen **terhet** kell cipelniük, olyan terheket, amiket mások raktak rájuk, nevezetesen a farizeusok, írástudók, papok, azaz a Törvény terhét s a Hagymány számtalan előírásának terhét. Így azután ezeknek a kisembereknek a nehéz **hétköznapi** terhe mellett a nem feltétlenül szükséges törvények, **előírások** és (ezek be nem tartása miatt) az állandó **rossz lelkiismeret** terhét is cipelniük kellett — állandóan rettegve egy mindenütt jelenlévő Rendőr-Istentől.

Jézus mélyen együttérez ezekkel az emberekkel, és **azt akarja, hogy fellélegezzenek**, békét találjanak; ezért mondja nekik: Hagyjátok ott az írástudókat, farizeusokat, papokat, és gyertek hozzám; ne tőlük tanuljatok, hanem **tőlem**; rázzátok le a Törvény és magyarázatai igáját, és vegyétek magatokra az **én** igámat, mert az **én** igám megfelelő (jól illeszkedik, nem tör) és ezért hasznos, az **én** terhem könnyű! Az az Isten ugyanis, akit Jézus képvisel, nem megterhelni, megnyomorítani, tönkretenni akarja az embert, hanem fölszabadítani, fölemelni, fölűdíteni. Jézus nem rejti véka alá, hogy **ő is igát és terhet kínál**; de olyan igát és terhet, amely hasznos az ember számára, amely fölemeli és nem lesújtja.

terhet raktak az emberek nyakába, például elhitték (mert maguk is elhitték), hogy halálos bünt követ el, aki vasárnap nem megy misére, káromkodik, szemérmetlen gondolatai vannak, vagy hogy súlyos dolog a pénteki hústilalom vagy a szentségi böjt megszegése, vagy hogy elkárhozik, aki keresztség nélkül hal meg, és így tovább. Így aztán kialakult, hogy a keresztyénység egy csomó parancs megtilalom, hogy „semmit sem szabad csinálni”, s a hívő ember az, aki állandó büntudatban él... **Eltűnt az evangélium, a „jó hír” a szerető Istentől**, aki csak jót akar az embernek, örömet és békét akar adni neki, és akinek az igája azért van, hogy az embernek jó legyen.

A **Jézus utáni keresztyénység sajnos nem értette meg Jézust**, és nagyon hamar **visszazuhant** a zsidó gondolkodásmódba és gyakorlatba. A papok átvették az írástudók és farizeusok szerepét: Jézus valódi tanításáról fogalmuk sem volt, viszont **egy csomó szükségtelen**

A múlt vasárnapéhoz hasonlóan a mai evangélium is **választás elé állít**: Az írástudók, farizeusok, papok tanítását és igáját — vagy Jézus tanítását és igáját kínálja föl. Egyszerre két igát senki nem hordozhat. Ráadásul: az előbbi megnyomorít, tönkretesz, az utóbbi fölszabadít, nyugalmat ad.

Július 14. — Évközi 15. vasárnap — Mt 13,1–9 — Jézus magvetése

Aki nem járatos a mezőgazdaságban, az is tudja: a vetőmag csak jó talajon tud növekedni, termést hozni; Jézus hallgatósága még inkább tudta ezt; azt sem volt nehéz kitalálniuk, hogy a példabeszéd Jézus igehirdető tevékenységéről szól, hogy Jézus a magvető, az ő tanítása a mag, és ez a tanítás csak készséges szívekben tud termést hozni: tetteké válni, életátalakító hatású lenni. Ezek **általános bölcsességek**, és ha Jézus csak ennyit akart volna elmondani, nem kellett volna megfogalmaznia ezt a példabeszédet, hiszen ezeket az általános bölcsességeket mindenki tudhatta magától.

nat, két erős túlzás; ezek rejtik Jézus mondanivalóját, s e mondanivalók már egyáltalán nem olyan magától értetődőek: 1) A példabeszédbeli magvető meglehetősen **gondatlanul jár el** a vetőmaggal: gondolkodás nélkül szórja ide-oda — ahogyan a szél (a Lélek?) szórja a magokat; még csak az sem áll itt, mint a többi hasonló példabeszédben, hogy kiment „a szántóföldjére”; egyszerűen csak „kiment, hogy vessen”. Nem csoda, ha háromszor is azt halljuk, hogy „mellé ment a mag”: útfélre, kövek, tövisek közé. 2) A szóban forgó vetőmag **rendkívüli minőségű**: kedvező talajon „harmincszoros, hatvanszoros, sőt akár százszoros termést hoz”.

Ez az a „kép”, amelyet a példabeszéd elénk tár (Bildhälfte). De mi lehet a **mondanivalója** (Sachhälfte)?

1) **Jézus mindenkinek fölkinálja a tanítását**, ill. az az Isten, akit ő képvisel, mindenkinek fölkinálja az Országát, **nemcsak egy zárt csoportnak**, amely kiválasztottnak hiszi magát — **szemben** a korabeli (és az egyháztörténelemben később vissza-visszatérő) példákkal: a farizeusok, az apokaliptikusok, a zelóták vagy az esszénusok mind csak az „alkalmasoknak”, „megfelelőeknek” mondták el tanításukat, s mind megvetették a „profán tömeget”. **Jézus azonban mindenkinek hirdette az ígét**: tanultaknak és tanulatlanoknak, hozzáértőknek és „laikusok-

De ha jól megfigyeljük, van a példabeszédben **két szokatlan mozza-**

nak”, alkalmasoknak és alkalmatlanoknak, méltóknak és méltatlanoknak egyaránt...

2) Ahol Jézus tanítása, Isten ajánlata (mintegy véletlenül!) nyitott emberi szívre talál, ott **rendkívüli hatása lehet**, százszeres termést hozhat: nem sejtett erővel alakíthatja át az illető életét.

Július 21. — Évközi 16. vasárnap — Mt 13,24–30 — Kigyomláljuk-e a konkolyt?

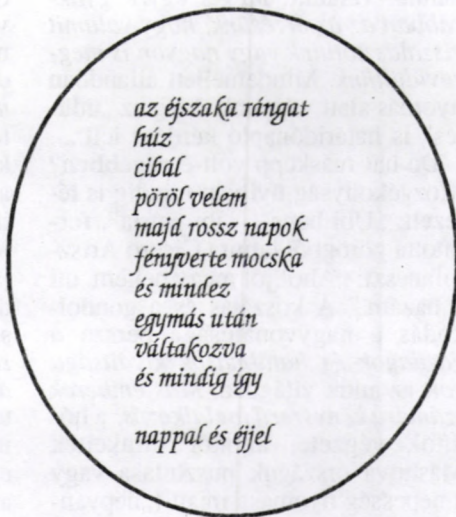
Ez a példabeszéd **teljesen háttérbe szorult** az egyház (és a világ) életében; nem szokás rá hivatkozni, mondatai nem lettek szállóigékké. Érthető is. Ez a példabeszéd annyira **zavaró** — főleg a vezetők számára (akár az egyházban, akár a világban), de a hétköznapi emberek számára is —, hogy jobb elfelejteni; ez a példabeszéd **fölforgató**, megkérdőjelezi a közfelfogást, megítéli a bevett egyéni és társadalmi életet; ez a példabeszéd **botránysos!**

Miért botránys ez a példabeszéd? Mert azt mondja, hogy nem szabad a konkolyt, azaz a gonoszokat bántani, kiirtani — hagyni kell, hadd növekedjenek, egész a világ végéig; azaz **nincs szükség rendőrségre, bíróságra, börtönökre, hadseregre** (sem NATO-, sem hivatásos katonaságra), nem szabad bosszút állni, nem kell semmilyen bűnt megtorolni, nincs szükség a bűnösök megbüntetésére! **Sőt!** „Ha megütik a jobb arcodat, fordítsd oda a másikat is!”

tét és körülötte is az életet; önző, önmagukkal elfoglalt emberek egyszerűen csak kinyílnak mások felé, és mások szolgálatára adják az életüket...

Hogy ez mikor, kinél, hogyan következik be — **rajtunk fordul**. Jézus mindent megtett, amit megtehetett (Isten mindent megtesz, amit megtehet). Nem

Hát erről szól ez a példabeszéd. És **ma is botránkoszik rajta mindenki**, a vallásosak is, a magukat kereszténynek tartók is. Mert megszoktuk az „igazságszolgáltatás” gondolatát és gyakorlatát, és természetesnek tartjuk. De **a szeretet gondolata és gyakorlata még Kr. u. 2000 évvel is idegen, sőt: botránysos!**

véletlenül fejeződik be így a példabeszéd: „**Akinek füle van a hallásra, hallja meg!**”

Tőlünk függ, hogy „termékeny talaj” lesz-e a szívünk, hogy befogadjuk-e Jézus tanítását, hogy hat-e ránk, hogy alakítsa-e az életünket.

Pedig hát nincs másról szó, mint amit **már a Hegyi Beszédben** is elmondott Jézus (Mt 7,1–5): „Ne ítélkezzetek!” És: „Ne nézzétek a más szemében a szálkát, amíg a saját szemetekben gerenda van!” De mi szeretünk ítélkezni, másokat elítélni! Sőt valljuk meg: semmit sem szeretünk jobban! De aki ítélkezik, Istennek képzeli és Istenné teszi magát, legyen az illető egyszerű halandó, főpap vagy főügyész.

Talán értjük már, miért botránysos ez a példabeszéd: mert **leleplez minket**, hogy nem az evangélium szerint gondolkodunk és élünk. Az egyházban is korán gyakorlattá vált, hogy üldözni-irtani kezdték a „bűnösöket”, az „eretnekeket”, és sokaknak ez még ma is kedvenc foglalkozásuk...

De nem ez a dolgunk. **Nem mások bűneivel** kell foglalkoznunk. Csak egyfajta bűnildözés jézusi: a saját bűneink üldözése, azaz elhagyása, kijavítása. **A saját életünkől kell kigyomlálnunk a gazit!**

Július 28. — Évközi 17. vasárnap — Mt 13,44–46 — Örömeiben eladja

Ma választ kapunk egy nagyon gyakorlati, hétköznapi gondra: „A kereszténység nehéz dolog!” Nehéz mellette dönteni, nehéz csinálni, nehéz benne kitartani — véljük. Nézzük a példabeszédet!

Akkoriban a biztonságos megőrzés legjobb módja az volt, ha a kincset földbe ásták (később aztán esetleg már nem találták meg, vagy meghalt az illető). Az érvényes jog viszont úgy rendelkezett, hogy a talált érték a földtulajdonosé, és nem a megtalálóé. Ezért megy el a példabeszédbeli ember, hogy — **örömeiben — eladja mindenét**, és megvásárolhassa azt a földet, amelyben a kincsre bukkant. — A másik példabeszédben egy kereskedőről hallunk, aki éppen bevásárló körúton volt; volt már egy rakomány áruja, amikor rátalált egy nagyon értékes igazgyöngyre (ami akkoriban minden érték csúcspontját jelentet-

te); eladja tehát — **örömeiben — egész rakományát**, hogy ezt az értékes igazgyöngyöt megvehesse.

Nem vitás, hogy **a keresztény élet áldozatokat kíván** („eladja mindenét, eladja egész rakományát”). **Jézus sokszor beszélt erről**: Ha kezéd-lábad megbotránkosztat, eltérít a helyes úttól, vágd le! A rókának odúja, a madárnak fészke van, de az Emberfiának nincs hová lehajtania fejét! Aki jobban szereti apját-anyját-feleségét-gyermekeit, az nem alkalmas Isten Országára! Aki nem veszi föl a keresztjét, nem kész az üldözésre, nem követheti Jézust!

De ezek az **áldozatok örömből fakadnak**: a kincsre találó örömeiben adja el mindenét, a kereskedő örömeiben adja el egész rakományát! Isten Országá, a keresztény élet: kincs, igazgyöngy. A nem Isten szerinti, a „világi” élet: az eladott vagyon, az eladott rakomány

áru. Amikor az ember nagy kincset talál, **nem sopánkodik**, hogy oda kell adnia a kicsit; nem is „kell”, **egyszerűen természetes**, hogy odaadja. A lemondás valójában nem is tűnik áldozatnak. Fáradságos, nehéz lehet fizikailag, testiileg, de **nem lelki teher**, nem nyomasztó szomorúság. És: **az áldozathozatal nem feltétele Isten Országá megtalálásának, hanem következménye!** Előbb van a rátalálás öröme, azután a mindent eladás!

Mi következik ebből? Akinek a keresztény élet, Isten „parancsainak”, Jézus tanításának vállalása-teljesítése csak nyűg, kényszer, nyomasztó teher, aki csak áldozatot talál bennük és örömet nem, az **még nem találkozott Istennel, Isten Országával** — még nem találta meg a kincset, az igazgyöngyöt. **Még útra kell kelnie**, hogy rábukkanhasson...

Till Bastian

Halálos sietség

Védőbeszéd a lassúság kultúrája mellett

„Többet!, Többet!” — kiáltja a „kis Hävelmann” Theodor Storm meséjében, míg nem repülő ágya összeütözik a Holddal, és eljön a csúfos vég. „Egyre gyorsabban, egyre messzebbre, egyre többet” — ez lehetne technokrata teljesítményi társadalmunk életének mottója is. A *sebesség* (tempó) az életelixirje, a *mozgékonyság* (mobilitás) az alapelve, és minden kerék egyre gyorsabban forog. „Valamely történés gyorsasága szinte éppúgy érdekli a mai embert, mint a tömegesség”, írta e század kezdetén az ökonómus Werner Sombart: „Korunk minden nagyságmániája és sebességmániája a rekord fogalmában fejeződik ki, és nem tartom valószínűtlennek, hogy egy történetíró néhány száz év múlva, amikor korunkat fogja bemutatni, fejtegetései eme szakaszának ezt a címet adja majd: A rekordok kora...”

De mi is voltaképpen a *mozgékonyság*? A világozágnál szemlélve azt az állandó kísérletet jelenti, hogy **egyre jobban rendelkezessünk a térrel és az idővel**. E folyamatosan gyorsított törekvéshez nem csupán egyre gyorsabb szállítóeszközökre van szükség, hanem kifinomult konzerváló technikákra is (mélyhűtött táplálékok) — és mindkét esetben *gigantikus mennyiségű energiára*. A jelenlegi feltételek mellett ehhez az energiafelhasználáshoz hatalmas károsanyag-kibocsátás is társul.

Gyakran panaszkodnak a *mozgékonyság ökológiai következményeire*, **lelki következményeit** illetően mégis többnyire hallgatás uralkodik. De ezek a következmények aligha kevésbé súlyosak. A folytonosan gyorsított *mozgékonyságnak* az ember belső világában a **sietség** érzése felel meg. És kinek nem **sietős manapság?** Minél inkább „megragadjuk” az időt, úgy tűnik, annál inkább kifolyik szorító ujjaink közül. Senkinek sincs már ideje. Ez a **sietség** az a bensőleg megélt érzelmi állapot, amelyet az a fáradozás vált ki, hogy *egyre rövidebb időszakokba egyre több viselkedési alternatívát akarunk belegyömöszölni*. Ez a törekvés mindenütt megfigyelhető — például a szabadság eltöltésnek szokásaiban:

Már nem egy évben egyszer utazunk négy-öt hétre „friss levegőre”, hanem az irányzat az, hogy évente többször menjünk rövidebb szabadságra, lehetőleg a tengerentúlra; és a szabadságot egyúttal „fitness-programmal” vagy „animációval” terheljük meg. Folyton aktívak vagyunk, mindig csinálunk valamit. *Mégis egyre gyakrabban az az érzésünk, hogy valamit elszalasztottunk vagy nagyon is megrövidültünk*. Mindemellett állandóan nyomás alatt vagyunk. Még az „üdülés” is határidőnapló kérdése lett...

De hát másképp volt-e **régebben?** *Mozgékonyság nyilván mindig is létezett; „Ubi bene — ibi patria”, fordította görögöből latinra Cicero Arisztotánész: „Ahol jól megy nekem, ott a hazám.”* A kőszálás és a gondolkodás e nagyvonalúsága persze a *gazdagok és hatalmasok kiváltsága volt az antik világban. Más emberek számára kényszerű foglalkozás: a hódítók végzete, amikor útrakeltek* Másóvá országok pusztulása vagy a népesség nyomása miatt („népvándorlás”), vagy pedig a rabszolgák sorsa, akiket behajóztak mint valami kereskedelmi árut, vagy a hadi szolgálatra kényszerített katonák sorsa. A *mozgékonyság csak az arisztokrációban váltott ki pozitív érzelmeket, a tömeg félt tőle*. A németben rokon fogalmak a „mozogni” (sich bewegen) és a „merészkedni, kockára tenni” (wagen), és akkoriban ténylegesen veszélyes volt minden utazás; és persze a „veszély” (Gefahr) valóban összefügg az „utazással” (fahren) is. Az emberek többsége megmaradt a hazájában, és többé-kevésbé becsületesen ette kenyerét, csak a kalandorokat és a zsákmányra éhes embereket csábították a keresztes- és más háborús hadjáratok — és természetesen a zarándokokat, a búcsújárókat, akik azt hitték, hogy másutt, szent helyeken egy jobb világ részeseivé lehetnek.

Az újkor beköszöntéig és az újkort előkészítő ipari forradalomig a kereskedők, a harcosok és a zarándokok képviselték a nyugtalanság és a nyughatatlan mintaképeit. De az először hajón úzótt **világkereskedelem**, aztán pedig mindenekelőtt a **hőerő-**

gépek mindent megváltoztattak — mindkét tényező **örökös gyorsulásra ítelt mozgékonyságot hozott működésbe**, amely talán a nem túl távoli jövőben bele fog pusztulni a maga következményeibe (a természet pedig a kipufogógázokba). Mert a térrel és idővel való rendelkezés folytonos optimalizálásának igyekezete — közvetlen ökológiai következményei mellett — *a tér leértékelését és mindenekelőtt értelmetlenné tételét eredményezi*. A *mozgékonyság mindig a természetes lételelapoktól való elszakadást jelenti, elmozdít, „absztrahál” azoktól — abban a (hosszú távon illuzórikus) reményben, hogy aztán jobban manipulálhatja saját lételelapját*. Vessük össze a gyalogos kirándulást vagy a biciklitúrát az autózással vagy a repülőúttal: *Minél gyorsabban repül az igénybe vett jármű, annál brutálisabban fosztjuk meg értelmétől az átszelt teret*. Így aztán az intercity expressz sokak számára egyfajta emberi csőpostának tűnik, amely átló minket a már alig észlelhető tájon. Már nem utakat hagyunk magunk mögött, hanem távolságokat „győzünk le” — kerüljön, amibe kerül.

Hasonló a helyzet az időn aratott pirruszi győzelemmel: Sietős jelenünk divatirányzatának célja a készétel, ezt pedig a „szituatív egyedileg evő” számára találták ki — legjobb, ha a szupermarket hűtőládájából közvetlenül a végfelhasználó mikrohullámú sütőjébe kerül. Minek még hagymát pucolni, ételeket előkészíteni vagy éppen párolni? És ha az előkészített ételt takaros alumínium-csomagolásban nyújtják, akkor az egyúttal edényül is szolgálhat.

Legkésebb most van szükség arra, hogy utánanézzünk e konyha ökológiájának, egy effajta étlap környezeti vonatkozásainak. Mert **a téren és időn aratott diadal**, amelyet a világszerte elterjedt étlap és a villámgyors, „kézből a szájba” elkészítés testesít meg, **nem adatik ingyen**. Vegyük szemügyre példaként a nyílt tengeri halászat termékeit, amelyeket mint halrudacsakát, pazar filéket és hasonlókat állítólag közvetlenül a tányérunkra helyeznek. Eltekintve az

óceánok könyörtelen kizsákmányolásától, e készételek fogyasztása olyan energiaigényes, hogy a megfelelő halétek minden kalóriájára száz kalóriányi dízelolajat pocskékolnak el: a zsákhálós halászahajók működtetésére, a mélyhűtésre, a hűtőházakra és a szállításra. Olyan negatív mérleg ez, amely bizonyítja, hogy fölsőleg társadalmunk milyen mértékben állít ki fedezetlen váltót a jövő terhére.

Sehol sem figyelhető meg olyan jól a modern mozgékony-ság önmagát erősítő lényege, mint a „szabadidős viselkedésben”. Először is búcsút kell mondani a „szabadidő-társadalom” fogalmának. Bár a **tételes munkaidő** kétségtelenül csökken — legalábbis az északi félteke ipari országaiban —, a fennmaradó „nem-munkaidő” azonban egyáltalán nem nyugodt szabadidő: Messzemenően felemészti a számtalan bürokratikus és hasonló procedúra, amelyet nem lehet munkaidőben elintézni: hatósági ügyintézkedések, pénzügyi tennivalók, a jövedelemadó ellensúlyozása, szülői értekezletek; mindezekkel és sok egyéb feladattal és tevékenységgel — amelyeknek elhanyagolása többnyire hamarosan megbosszulja magát — a nem munkával töltött időben kell megbirkózni.

Az év 5860 „éber” órájából (az átlagember évente 2900 órát alszik át) 1950-ben 2700 óra esett munkára és munkába menetelre, 1600 a valódi szabadidőre és 1560 az imént említett „más elintéznivalókra”. 1990-ben a munkára és munkába menetelre fordított idő évi 2000 órára esett vissza, de a tényleges szabadidő csak 2100 órára emelkedett, mivel a „más elintéznivalókhoz” szükséges időtartam 1560 órától 1760 órára nőtt. A munkaidő csökkenése ezért még messze nem jelent kényszerűen több szabadidőt, és a vélt szabadidő-társadalom minden más, csak nem a nyugodt szabadidőtöltés kultúrája.

Még inkább érvényes ez, ha felidézünk, a legtöbben **hogyan töltik el szabadidejüket**: utazásokkal, úton levéssel, autóban — sokkal inkább nyugtalanul, mint önfeledten. Mivel gyakran egyre több tevékenységet terveznek egyre kisebb időtartamra, a döntéshozatali nyomás folytonosan növekszik.

A modern élet állandó, mindig még tovább gyorsított belső és külső mozgékony-sága **egyre nagyobb nyomás** alá helyezi ezt az életet. Mindig arra gondolunk, amit nem tettünk meg és

ami talán jobb lett volna. Minél bősegebbek a lehetőségek, annál mélyebb a választás kínja, annál nagyobb a döntéskényszer okozta stressz — minél jelenvalóbb mindennél a lázas nyüzsgés és a sietség, annál nagyobb az **elégedetlenség**.

Bár a minket szüntelenül bombázó információk révén folyton szemünk előtt láthatjuk a legújabb rettenetes

*A víz éjszakára
elnyeli napfényékszerét
de ne félj
utána mehetsz
a hihetetlen vízben
minden kincse
tied*

képeket a megkínzott bolygó minden sarkából, mégis milyen furcsa: a **bőségért** itt is **intenzitásvesztéssel** kell **fizetnünk**. A hírműsorok képei borzalmasak, a TV játékfilmjei érdekesítőek — sok ember mégis **kietlennek** érzi az életét. Már semmi sem izgatja fel őket igazán. A belső fejlődés nem tart lépést a külső túlterheléssel, sőt e túlterhelés az **eltompulás** új formáját hozza létre: mindig új, egyre gyorsabban váltakozó szexuációk — **növekvő belső üresség** mellett. A tartós időhiány, egyidejűleg azzal a törekvéssel, hogy a még megmaradó időt egyre jobban „használjuk ki”, magát az életet fenyegeti: **a sietség halálos lehet**.

Közben kiderül, hogy a kegyetlenül és erőszakosan űzött természetrombolás magával hozza a **lélekrombolást** is. Amint az általános nyüzsgés és lármája közepette egyre nagyobb nehézséget okoz tudunk, „**voltaképpen mi is a lényeg**”, a szép látszatok, az árubőség és az általános tetszőlegesség **kínzókamrájában** úgy **pusztulnak ki egymás után egzisztenciális gyökereink**. Ha a „természet”, élő és élettelen környezetünk már

nem jelent érzelmileg töltött kategóriát, s annak elszegényedését és elpusztulását már nem sajnáljuk és nem gyászoljuk, akkor az sem számít, ha az autóforgalom tönkreteszi az erdőt, ha a házak és utak megpecsételik a táj sorsát. Miért ne betonozhatnánk le az egész Földet? Átszelt térként amúgy is megfosztottuk értelmétől és ezzel megsemmisítettük az észlelés számára. Az óra absztrakt **ideje** s a szállítójárműveink által egyre gyorsabban átszelt **tér** — már csak számtani egységek, érzéki észlelésünk számára idegenné lettek. Az olyan **ritmusok**, mint például az évszakoké, furcsán ódivatúak, és aki csak hazai gyümölcsöt eszik, az a haladás örökös konzervatív ellenségének számít, a „tősgyökeresség” minden formája pedig lefutott korokra való rossz levegőjű emlékezősként jelenik meg.

De hogyan találhatnánk rá újból a helyes mértékre, a helyes időmértékre? Egyfelől arról van szó, hogy az abszolutizált mozgásvágy visszavonása által ismét megteremtjük kultúránkban a **mozgékony-ság és a helyben maradás egyensúlyát**; másfelől a helyes időmértéket alkalmazva meg kell találnunk az **egyensúlyt a környezetünkbe történő lehető legcsekélyebb beavatkozás** (az ilyen beavatkozások teljes elkerülése lehetetlen) és a **között a kísérlet között, hogy a világot a lehető legintenzívebben és érzékileg legkielégítőbben tapasztaljuk meg**. E két görbe metszéspontját csak a saját élményvilágunkban való **türelmes próbálkozással** lehet meghatározni, persze csak akkor, **ha nem menekülünk többé önmagunk elől** (és ez azt jelenti: saját halandó ideiglenességünk elől), **és nem találunk ki e célból egyre raffináltabb technikákat**.

Lényeges annak az **érzelmi megélése**, hogy először is **így nem megy tovább**, és hogy, másodszor, **másképp is lehet élni**, és éppen ez az új út, ez az áttérés a lassúság kultúrájára nem csupán valaminek a mellőzése, hanem **nyereség** is: új életminőséget nyerünk, új érzéki ingereket, s az életünk ismét azokra az izgató-izgalmas tapasztalásokra irányul, amelyek a halálos sietség ördögi körében újból és újból csírájukban semmisültek meg.

Forrás: Publik-Forum 1993/22

Wolfgang Kessler

A teknősök diadala

Kitörés a gyorsulás kelepcéjéből:
A vállalkozások felfedezik a lassúság erényét

Az emberiség jövőjének egyik elképzelése, legalábbis a szakértők körében, a „teherbíró, tartós fejlődés”; ezen olyan fejlődést értenek, amelynek során „a jelen generációi csak annyi nyersanyagot használnak el igényeik kielégítéséhez, hogy még a világ népességének eljövendő generációi is kielégíthessék igényeiket”. Így határozta meg mintegy tíz évvel ezelőtt az egyik ENSZ-bizottság annak a környezetbarát világgazdaságnak a feltételeit, amely a távoli jövőben is biztosítaná az emberiség fennmaradását. Amilyen szép ez az álom az emberiség jövőjéről, olyanira ellentmondani látszik a világgazdaság valóságának. Mert a nagy vállalkozások egészen más célokat követnek: Egyre újabb piacokat keresnek, motorizálni akarják egész Kínát, pénzzé tenni az utolsó fát is az esőerdőkben, és mindezt egyre gyorsabban és egyre kisebb szünetekkel. Azt jelenti ez, hogy a gazdasági fejlődés homlokegyenest ellene dolgozik a környezetbarát világgazdaságnak? Válasz: Csak első pillantásra tűnik így. A második pillantás megmutatja, hogy éppen a nagy vállalkozások, a szünet nélküli tevékenykedés eddigi úttörői tájékozódnak más irányban: felfedezik a lassúságot.

A termelékenység és a termelés folytonos gyorsulásának értelmében való kételkedés egyik példája Christoph-Friedrich von Braun, aki hosszú éveken keresztül a Siemens RT kutatási és fejlesztési osztályát vezette. Sok éven át azzal a hitvallással járta a világot, amely jellemző a vállalkozókra: Az a lényeg, hogy egyre rövidebb időközökben mindig újabb és újabb termékeket és technológiákat dobjunk piacra, hogy a versenytársakat kiüssük a nyeregből. Időközben Braun mégis pesszimistább lett. Személyi számítógépén kifejlesztett egy üzemgazdasági modellt, hogy megjósolhassa az egyre rövidebb termelési ciklusok következményeit. Az eredmény a *Wirtschaftswoche* c lap szerint: „Az a vesztély fenyegeti a vállalkozásokat, hogy az innováció veszedelmes kelepcéjébe zuhannak.”

Ennek a modellszámításnak az eredménye könnyen ellenőrizhető. Az egyre újabb termékek és technológiák kifejlesztése ugyanis olyan magas költségeket nyel el, hogy csak akkor érhető el velük nyereség a piacon, ha a termékeket a lehető leghosszabb ideig vásárolják. De az újdonságok lehető leggyorsabb bevezetéséért folyó verseny pontosan ezt nem engedi meg. Braun azt mondja: „A gyorsulás legkésőbb akkor érkezik el határaihoz, amikor a piacra dobási szakasz annyira lerövidült, hogy a fejlesztési költségek már nem hozhatók be.” Másképpen kifejezve: A mindennapos technológiai forradalom azzal fenyeget, hogy felfalja saját gyermekeit. Braun nézete szerint a vállalkozásoknak ezért a jövőben azon kell törniük a fejüket, „hová tart a technológiai utazás”. Néhány gazdaságtudós is felismerte az idők új jeleit, például Klaus Backhaus, a münsteri egyetem tanára: „Sok üzletágban már elértük a gyorsulás határát.”

Mindazonáltal ha valaki arra következtet ezekből a felismerésekből, hogy a következő évtizedekben a vállalkozások automatikusan új technológiai csapásra térnek át, az nem vesztudomást a világpiac tárgyi kényszeréről. Amíg a nagy versenytársak az állandó gyorsulásra tesznek, más világpiac-irányultságú nagyvállalkozások sem járathatják lassabban termelésüket. A vállalkozások együttlének a gyorsulás kelepcéjében: Választaniuk kell, hogy részt vesznek-e a szüntelen gyorsulás menetében, noha ismerik a jövődöbéli veszélyeket, vagy pedig rögtön elveszítik versenyképességüket. De bármilyen kilátástalannak tűnik is ez a dilemma, hatalmas esélyt rejt magában ahhoz, hogy elindítsa a fejlődést a teherbíró világgazdaság felé: Nevezetesen abban az esetben, ha az ipari országok kormányai üstökön ragadják az alkalmat, és megnyitják a menekülés útját a vállalkozások számára a maguk csinálta gyorsulási kelepcéből.

Ehhez a politikusoknak olyan keretfeltételeket kellene teremteniük,

amelyek másfajta technológiai fejlődést jutalmaznak és ezáltal lehetővé teszik az áttérést a lassúságra. Három intézkedés lenne különösen fontos: A nagy ipari országoknak

– olyan energiaadót kellene bevezetniük, amely a különösen energiaigényes folyamatokat lassan, de fokozatosan megdrágítja;

– minden vállalkozást kötelezniük kellene arra, hogy az általuk eladott termékeket használat után visszavásárolják, és megfelelően feldolgozzák vagy ártalmatlanítsák;

– a megtermelt javak kölcsönzését kedvezőbben kellene adóztatniuk, mint e termékek eladását.

Első pillantásra talán jelentéktelennek tűnnek ezek az intézkedések, de hosszú távon tartós gazdasággá változtatnák azt a gazdaságot, amely jelenleg a minél előbb eldobható termékek gyártására törekszik. Ugyanis: A kapitalista versenyzásban a vállalkozások azt takarítják meg, ami sokba kerül. Az új keretfeltételek mellett a vállalkozások megpróbálnák a lehető legcsekélyebb nyersanyag- és energiaráfordítással előállítani termékeiket, hogy a visszavásárlás-újrahasznosítás-ártalmatlanítás költségeit olyan alacsonyan tartsák, amennyire csak lehetséges. Ezenkívül a termelési javak kölcsönzésének kedvezőbb adóztatása miatt a vállalkozásoknak már nem vásárlók értelmében vett elhasználókkal lenne dolguk, hanem felhasználókkal. Ezek a felhasználók pedig a maguk részéről ügyelni fognak a termékek kiválasztásakor arra, hogy azok olyan hosszú életűek, s emellett olyan kevésbé javításra szorulók legyenek, amennyire csak lehetséges. Versenyképes tehát csak az lenne, aki ezeket az igényeket a legjobban kielégíti. Ily módon az egész gazdaság előtt új célok állnának: a mennyiség helyett a minőség, a gyorsulás helyett a lassúság.

Hogy mennyire megváltoznék az ipar gazdálkodása ilyen feltételek mellett, azt a genfi Institut für Produktdauer-Forschung igazgatója, Walter Stahel írta meg „A gyorsulás

kelepcéje avagy a teknősök diadala” c., figyelemre méltó könyv számára készített tanulmányában (a könyvet két gazdaságtudós, Klaus Backhaus és Holger Bonus adta ki; Schäffer-Poeschel Verlag, Stuttgart). „A tartós gazdaságban már nem a javak elkészítését optimalizálják, hanem hosszú időn keresztül való felhasználásukat”, írja Stahel. Továbbá: „A haszonnal történő eladáskor megmarad a bérbeadó forgalma, jöllerhet lényegesen kisebb mennyiségeket termelnek.” Emellett Stahel az „6” intézetben megvizsgált példákban mutatja meg, hogy *egy ily módon megváltozott gazdaság nem mondana le sem a technológiai innovációkról, sem a munkahelyekről — csupán a nagy nyersanyagfelhasználásról és a környezet ebből fakadó megterheléséről.*

A hosszú életűség és a lassúság gazdasági kultúrájára egyenesen jellemző a számítógép-nyomatók területén mutatkozó fejlődés. Először az eldobható modulokkal készített nyomtatók kerültek piacra, s ezek a nyomtató élettartama során tömegtelen mennyiségű hulladékot produkáltak a felhasznált anyag formájában. Ez az anyag gyakran a nyomtató árának többszörösébe került. Aztán a többször felhasználható nyomtatófejekkel ellátott nyomtatók kerültek piacra, amelyekkel a hulladék mennyiségét a felére lehetett csökkenteni. Időközben pedig megjelentek azok a tartós nyomtatók, amelyek gyakorlatilag örökké tartanak és amelyeket alig kell gondozni; Stahel szemében ez a nyomtató „az új lassúság terméke, kvantumugrás a hosszú távú-

ság új technológiájába, amely fölváltja a technika lineáris továbbírását”.

Hogy a tartós gazdaság fejlődésének egyáltalán nem kell a technológiai innováció rovására mennie, azt a japán fényképezőgépgyártó Minolta cég tervei mutatják. A teljes fényképezőgépek folyton újabb modelljei helyett a Minolta a jövőben építőköcsrendszerben akarja kínálni termékeit: az egyes elemek így kicserélhetők lesznek új modellekre, ha azok tényleg jobbakk (vagy inkább környezetbarátok), anélkül hogy a vevőknek új gépet kellene vásárolniuk. Ez az innovációs kedv és a környezetkímélés sikeres kombinációja lenne.

Ehhez jön, hogy a termékek meg-növekedett hosszúéletűsége egyáltalán nem csökkenti a munkahelyszükségletet, amitől a kritikusok gyakran félnék. A hosszú életű autó példája alapján az Institut für Produktdauer-Forschung azzal számol, hogy a lassúság felé fordulásnak a gazdaságban még pozitív hatásai is lehetnek a munkahelyekre. E számítás kiindulópontja az autók összehasonlító költségelemzése az első tíz, ill. az első húsz évre vonatkozóan. Az eredmény: Tíz év után a vételár 57 százalékkal még a költségek orozslánrészt teszi ki. A javítóműhelyekben végzett munkák költsége 19 %-kal éppoly alacsony, mint a pótalkatrészek költsége 18 %-kal. Húsz év után ellenben a vételár részesedése az összköltségből 31 %-ra süllyed, miközben a szervizekben végzett munka költségrézsesedése 36 %-ra, a pótalkatrészeké 29 %-ra emelkedik.

Első pillantásra ugyan nem túl szemléletes ez a számításhoz, de a második pillantásra világos üzenetet hordoz a munkahelyeket illetően: Minél tovább használnak egy autót, annál inkább veszít jelentőségéből a robotok munkája a keresztül-kasul racionalizált autógyárakban, közben pedig növekszik a helyi műhelyek és munkaerő jelentősége. Az autógyártás e példája azt mutatja, hogy a tartós gazdaság egyáltalán nem megy a munkanélküliek rovására. Ellenkezőleg: A

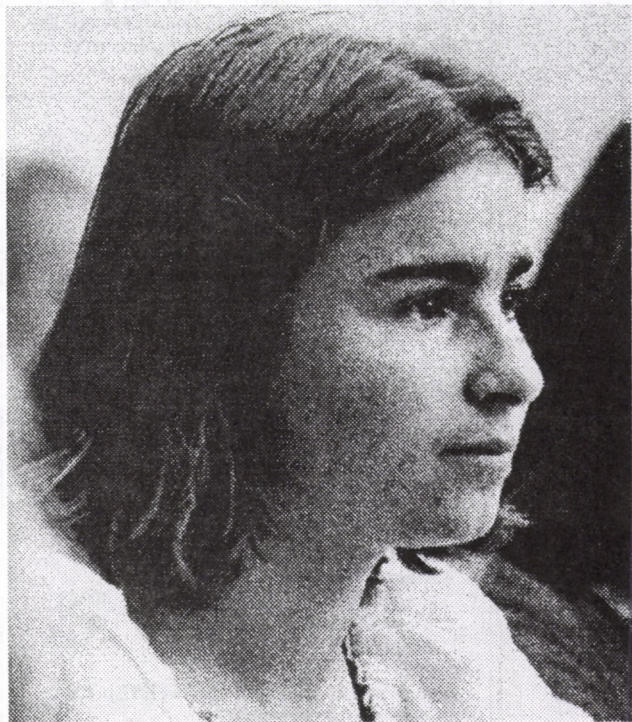
hosszúéletűség tendenciózusan leértékeli az automatizált gyári munkát, és megerősíti a kézi munka és a szolgáltatások jelentőségét — mégpedig ott, ahol a termékek felhasználói élnek. A hosszú életű autók ugyanis drágábbak lesznek, mint a rövid életűek. Ez a magasabb ár csak akkor fogja megérni a felhasználónak, ha a lehető leghosszabb ideig használhatja az autót. A magasabb ár egyidejűleg mégis kifizetődővé teszi a javításokat, amelyeket olcsó autók esetén alig éri meg elvégezni. Ezért a hosszú életű autók termelése a gazdasági aktivitást áthelyezi a tömegtermelésről a helyi javító- és szolgáltató gazdaságra. Mivel ez a folyamat messze csekélyebb nyersanyag- és energiafelhasználást kíván, ezzel az új technológiai fejlődéssel egyszerűen két célt érünk el: *több munkahelyet és a környezet jobb megkímélését.* Az új keretfeltételek mellett a vállalkozások kitörhetnek a gyorsulás kelepcéjéből — semmi sem állna már a teknősök győzelmének útjában.

Ezek az optimista kilátások mindenestre nem ejthetnek minket tévedésbe a tekintetben, hogy **ez a folyamat a megfelelő politikai előnyadáson áll vagy bukik.** Ha a politika nem biztosít számára elsőbbséget, akkor a multinacionális konszernnek inkább folytatni fogják jelenlegi innovációs háborújukat, mint hogy maguktól új pályára álljanak; az egyes vállalkozások számára ugyanis túl nagy a veszély, hogy a gyorsulás kelepcéjéből kitörni akarván, a konkurrencia megszabadul tőlük. *A teknősök csak akkor arathatnak diadalt, ha a nagy ipari országok kormányai koncentrált akcióban egyeznek meg: olyan intézkedésekben, amelyek a technológiai innovációs folyamatot eltérítik eddigi céljától, a mielőbb eldobható termékek állandóan gyorsuló gyártásától, és új cél felé irányítják, a minőségi termékek lassú nemesítése felé.*

Bár a legtöbb ember joggal nem bízik a politikában, hogy érvényesülni tud a hatalmas gazdasági érdekek ellenében, de a lassúbb, és ezáltal teherbíróbb gazdasági fejlődés felé tett fordulat **nem nélkülözi a realitást, hiszen** olyan fordulatról van szó, amely hosszú távon maguknak a vállalkozásoknak is érdekében áll. A nyertesek száma messze meghaladná a veszteséket — gazdaságilag és környezetvédelmi szempontból egyaránt.

Forrás: Publik-Forum 1995/20

A rovat mindkét írását Gromon András fordította.

TARTALOM

Tanulmány

- Wilhelm Haller: Az üdvözítő alternatíva (II. rész) 2–6
 Vincze Endre: Mikroelektronika és társadalom 6–10
 Jacques d'Autumne: Az evangéliumok értelmezéséről 11–14

Interjú

- Fecskepalota (Interjú Orbán Péter gyógypedagógussal) 15–16

Gyerekeknek Moha-mese

- Báméskodás vagy megfigyelés 17–18

Egyházreform

- Norbert Scholl: Jézus nem akart papokat 19–20

Könyvismertetés

- Bulányi György: Szent Pál teológiája 21

Olvások fóruma

- Olvások leveleiből 22–23

Elmélkedések

- Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24–27

Környezetvédelem

- Till Bastian: Halálos sietség 28–29
 Wolfgang Kessler: A teknősek diadala 30–31

Az e számunkban közölt versek

Horváth Ágnes

alkotásai

John Pinedo

TELEVÍZIÓ-ZSOLTÁR

A TV az én pásztorom, nincs igényem másra!
 Kényelmes fotelekben helyet készít nekem,
 a hittől egyre távolabb vezet engem.
 Lelkemet lerombolja,
 az érzékiség és az erőszak ösvényein vezet
 szerkesztői nevében.
 Járjak bár a keresztyény felelősség köntösében,
 nem zavar meg semmi,
 hiszen a TV velem van,
 kábelel és távkapcsolója megvigasztalnak engem.
 Ellát minden jóval
 világiasságom törekvései szerint,
 megkeni fejemet
 humanizmussal és a törtetéssel az anyagiak felé,
 kívánságaimat színültig betölti.
 Garantált lustaság és nemtörődömség
 fog követni engem életem minden napján,
 és a TV-nézők házában lakom
 időtlen időkön át.

Fordította: Mihályi Miklós

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

VII/3. (37.) szám. Megjelenik évente-hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.
 Budapest V., Szabadság tér 5–6.

Olvások a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel

támogatást küldhetnek lapunknak.

Bármely összeget köszönettel fogadunk,

és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg

az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén

küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjátok”
 (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró
 írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a
 szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hoz-
 zájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közöl-
 hetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ez-
 úton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
 Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a VÁCI OFSZET KFT nyomdatüzemében,
 Vácott.

Felelős vezető: Szilva István

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for
 communities and families”, about gospel, charity,
 third world, ecology, nonviolence, family life, edu-
 cation and radical renewal movement in the Hunga-
 rian Catholic Church.

Editor: GARAY András

Adress: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be
 republished free, without distortion of contents. The
 editorial board hereby asks for complimentary co-
 pies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest,
 Kazinczy u. 3.

Előfizetést megfelelő postautalványon a fenti cím-
 re lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értésítés ré-
 szén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen
 rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen
 leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1996-ra (postaköltséggel):

Belföldre: 400 Ft

10 példánytól (példányonként) . . . 352 Ft

szociális előfizetés 292 Ft

(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássér-
 ültek, diákok, hetven éven felüliek és állami
 gondozottak számára, postaköltséggel együtt)

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba 400 Ft

egyéb külföldre 1500 Ft

Nyugaton: 36 DM

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai ke-
 resztyény iskolát támogatják.